

ZARZĄD MIASTA I GMINY TYKOCIN

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY TYKOCIN**

**Studium zostało zatwierdzone
Uchwałą Nr XIV/131/2000
Rady Miejskiej Tykocin
z dnia 29 września 2000 r.**

Studium zostało wykonane na zlecenie
Zarządu Miasta i Gminy w Tykocinie przez zespół autorski w składzie

Lp.	Imię i nazwisko	Udział w opracowaniu
1.	mgr inż. arch. Zdzisław Plichta	główny projektant, zagadnienia przestrzenne
2.	mgr Anastazja Brzozowska	zagadnienia programowe, społeczne, gospodarcze i kulturowe
3.	mgr. Bożena Gajewska	zagadnienia ochrony i kształtowania środowiska
4.	mgr Jan Kruszewski	zagadnienia komunikacji
5.	mgr inż. Czesława Kruszewska	zagadnienia zaopatrzenia w wodę, kanalizacji i utylizacji
6.	inż. Elżbieta Kępska	zagadnienia elektroenergetyki, gazownictwa, ciepłownictwa i telekomunikacji
7.	tech. plast. Blanka Krygier	opracowanie graficzne
8.	tech. ekon. Marta Konopko	opracowanie komputerowe tekstu
9.	mgr inż. arch. Alina Matysiuk - Stankiewicz	współpraca w zagadnieniach: przestrzennych, programowych i formalno - prawnych

TYKOCIN 2000 r.

(zmiany z 2016 r. w tekście przedstawiono kursywą)

SPIS TREŚCI

WSTĘP	str.
1. Podstawy opracowania studium	6
2. Przedmiot studium	6
3. Zadania studium	6
4. Elaborat studium	6

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TYKOCIN

1. Ocena lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska	7
1.1. Położenie fizyczno – geograficzne i administracyjne, struktura użytkowania gruntów	7
1.2. Rzeźba terenu	7
1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne	8
1.3.1. Budowa geologiczna	8
1.3.2. Surowce mineralne	8
1.4. Wody powierzchniowe i podziemne	8
1.4.1. Wody powierzchniowe	8
1.4.2. Wody podziemne	10
1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	11
1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb	12
1.5.2. Waloryzacja użytkowo – rolnicza gleb	12
1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	13
1.5.4. Malioracje	13
1.6. Lasy	13
1.7. Warunki klimatyczne	14
1.7.1. Temperatura	14
1.7.2. Opady atmosferyczne	14
1.7.3. Dynamika powietrza atmosferycznego	15
1.8. Obiekty i obszary prawnie chronione	15
1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska	15
1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych	15
1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego	16
1.9.3. Zagrożenia hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym	16
1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego	16
1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego	17
1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno – przyrodnicza gminy	17
1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego	17
2. Środowisko kulturowe	18
2.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych	18
2.2. Stanowiska archeologiczne	21
3. Sfera społeczna	22
3.1. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie	22
3.1.1. Ludność i obszar miasta i gminy	22
3.1.2. Zmiany rozmieszczenia ludności	22
3.1.3. Zmiany w stanie i strukturze ludności	23
3.1.4. Ruch naturalny ludności	24
3.1.5. Migracje ludności	24
3.1.6. Zatrudnienie	25
3.1.7. Bezrobocie	26
3.1.8. Źródła utrzymania ludności rolniczej	27
3.1.9. Przewidywane zmiany w dynamice demograficznej	27
3.2. Warunki mieszkaniowe	28
3.2.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe	28
3.2.2. Ruch budowlany	29
3.2.3. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych	30
3.2.4. Prognoza potrzeb mieszkaniowych	30
3.3. Urządzenia obsługi ludności	31
3.3.1. Szkoły podstawowe	31
3.3.2. Szkoły gimnazjalne	31
3.3.3. Szkoły średnie	31
3.3.4. Wychowanie przedszkolne	31

3.3.5. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	32
3.3.6. Kultura	32
3.3.7. Handel i gastronomia	33
3.3.8. Sport i rekreacja	33
3.3.9. Inne usługi i urządzenia	34
4. Sfera gospodarcza	34
4.1. Rolnictwo	34
4.1.1. Użytkowanie gruntów	34
4.1.2. Indywidualne gospodarstwa rolne	36
4.1.3. Uprawy rolne	38
4.1.4. Hodowla	39
4.1.5. Przewidywane kierunki produkcji rolnej	39
4.2. Urządzenia obsługi rolnictwa	39
4.3. Przemysł i rzemiosło produkcyjne	40
4.4. Podmioty gospodarki narodowej	40
5. Struktura funkcjonalno – przestrzenna obszaru i sieci osadniczej gminy	40
5.1. Struktura i funkcje obszaru gminy	40
5.2. Struktura i funkcje jednostek sieci osadniczej gminy	41
5.3. Prognozowane zmiany w sieci osadniczej	42
5.4. Układy przestrzenne zabudowy	42
6. Komunikacja	42
6.1. Sieć drogowa	42
6.2. Techniczne zaplecze motoryzacji	51
6.3. Komunikacja autobusowa PPKS	51
6.4. Ocena funkcjonowania komunikacji	52
7. Infrastruktura techniczna	53
7.1. Zaopatrzenie w wodę	53
7.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	58
7.3. Gospodarka odpadami stałymi	58
7.4. Elektroenergetyka	59
7.5. Ciepłownictwo	60
7.6. Gazownictwo	60
7.7. Telekomunikacja	60
8. Związki funkcjonalne gminy z otoczeniem	61
8.1. Związki z m. Białymstokiem	61
8.2. Związki z innymi gminami i miastami	61
9. Syntetyczna ocena zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania przestrzennego	62
10. Ponadlokalne główne elementy struktury przestrzennej gminy	64
11. Szanse oraz ograniczenia i bariery rozwoju miasta i gminy Tykocin	64
11.1. Szanse rozwoju	64
11.2. Bariery i ograniczenia rozwoju	65
12. Główne problemy zagospodarowania przestrzennego gminy do uwzględnienia w kierunkach zagospodarowania przestrzennego	65

CZĘŚĆ II

CELE I KIERUNKI ZAGOSODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TYKOCIN

1. Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego	66
1.1. Cel główny	66
1.2. Cele operacyjne:	66
1.2.1. w zakresie ochrony, kształtowania i wykorzystania środowiska	66
1.2.2. w zakresie poprawy warunków życia ludności	66
1.2.3. w zakresie rozwoju ekonomicznego	66
1.2.4. w zakresie rozwoju komunikacji	66
1.2.5. w zakresie infrastruktury technicznej	66

2.	<u>Kierunki i zadania ochrony i wzbogacania walorów środowiska przyrodniczego</u>	
2.1.	Sieć dolin rzecznych	67
2.2.	Lasy	67
2.3.	Zieleń urządzone	67
2.4.	Obiekty i obszary prawnie chronione	68
2.5.	Kierunki ochrony sanitarnej środowiska	68
2.5.1.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych	68
2.5.2.	Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego	68
2.5.3.	Kierunki ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami	69
2.5.4.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony przed szkodliwym promieniowaniem	69
2.5.5.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi	70
3.	<u>Kierunki, zasady i instrumenty ochrony, wzbogacania i racjonalnego użytkowania środowiska kulturowego</u>	
3.1.	Kierunki ochrony, użytkowania i wzbogacania	70
3.2.	Instrumenty realizacji w/w kierunków	71
3.3.	Ochrona stanowisk archeologicznych	71
3.4.	Tworzenie nowych wartości kulturowych	71
4.	<u>Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno - przestrzennej obszarów i jednostek osadniczych gminy</u>	71
4.1.	Funkcje gminy	71
4.2.	Funkcja ekologiczna	71
4.3.	Funkcja turystyczno - wypoczynkowa	72
4.4.	Funkcja rolnicza	72
4.5.	Funkcja mieszkaniowa	72
4.6.	Funkcja produkcyjna pozarolnicza	72
4.7.	Funkcja obsługi ludności	72
4.8.	Funkcja obsługi gospodarki leśnej	72
4.9.	Funkcja obsługi transportu drogowego	72
4.10.	Funkcje jednostek osadniczych	72
5.	<u>Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej</u>	73
5.1.	Tendencje demograficzne	73
5.2.	Kierunki przekształceń i rozwoju mieszkalnictwa	73
5.3.	Kierunki przekształceń i rozwoju usług	73
6.	<u>Kierunki rozwoju ekonomicznego gminy</u>	74
6.1.	<u>Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa</u>	74
6.1.1.	Ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	74
6.1.2.	Poprawa struktury własnościowej obszarów rolnych	75
6.1.3.	Wspieranie otoczenia rolnictwa	75
6.1.4.	Podnoszenie poziomu technologii produkcji	75
6.2.	<u>Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła produkcyjnego</u>	75
6.2.1.	Wykorzystanie majątku trwałego	75
6.2.2.	Dopuszczenie w ustaleniach planów miejscowych	75
6.2.3.	Wykorzystanie złóż surowców mineralnych	75
6.2.4.	Wyznaczenie nowych terenów	75
6.3.	<u>Kierunki i zadania rozwoju turystyki i wypoczynku</u>	75
6.3.1.	Kierunki rozwoju turystyki	76
6.3.2.	Zadania na rzecz realizacji w/w kierunków	76
6.3.3.	Instrumenty polityki przestrzennej na rzecz realizacji	76
7.	<u>Kierunki i zadania rozwoju komunikacji</u>	77
7.1.	Sieć drogowa	77
7.1.1.	Drogi krajowe	78
7.1.2.	Droga wojewódzka	78
7.1.3.	Drogi powiatowe	78
7.1.4.	Drogi gminne	79
7.2.	Techniczne zaplecze motoryzacji	79
7.3.	Komunikacja autobusowa	80
7.4.	Ścieżki rowerowe	80
8.	Kierunki rozwoju elektroenergetyki	80
9.	Kierunki rozwoju gazownictwa	80

10. Kierunki rozwoju ciepłownictwa	81
11. Kierunki rozwoju systemu telekomunikacyjnego	81
12. Kierunki rozwoju systemu zaopatrzenia w wodę	81
13. Kierunki działania i zadania w zakresie rozwoju systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych	82
14. Gospodarka odpadami stałymi	84
15. Kierunki działań w zakresie obrony cywilnej i p.-pożarowej	85

CZĘŚĆ III

POLITYKA PRZESTRZENNA MIASTA I GMINY TYKOCIN

1. <u>Lista ważniejszych zadań celu publicznego</u>	86
1.1. <u>Zadania ponadlokalnego celu publicznego</u>	86
1.1.1. W zakresie ochrony i kształtowania środowiska	86
1.1.2. Ochrona środowiska kulturowego	86
1.1.3. Układ drogowy	86
1.1.4. Elektroenergetyka i telekomunikacja	86
1.2. <u>Zadania lokalne celu publicznego</u>	87
1.2.1. W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego	87
1.2.2. W zakresie przygotowania i zagospodarowania terenów i obiektów	87
1.2.3. W zakresie komunikacji	87
1.2.4. W zakresie infrastruktury technicznej	87
2. Polityka w zakresie sporządzania planów miejscowych	87
3. Polityka w zakresie gospodarki nieruchomościami gminy	88
4. Współpraca władz samorządowych miasta i gminy z administracją rządową i samorządową	88

WSTĘP

1. Podstawy opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin.

- Art. 6. ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15, poz. 139 z 1999 r.)
- Uchwała Nr XXXI/208/98 Rady Gminy w Tykocinie z dnia 01.03.1998 r. w sprawie sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin.
- Umowa o dzieło na wykonanie studium jw. z dnia 09.12.1998 r. zawarta między Zarządem Gminy w Tykocinie a zespołem projektowym kierowanym przez gł. projektanta studium mgr inż. arch. Zdzisława Plichtę – upr. urb. nr 551/88.

2. Przedmiot studium.

Przedmiotem studium są w szczególności:

2.1. Uwarunkowania rozwoju obejmujące:

- a) ocenę lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego, ich funkcjonowania i zagrożeń,
- b) stan i funkcjonowanie środowiska kulturowego,
- c) stan, funkcjonowanie i prognozy rozwoju sfery społecznej w tym:
  - potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie,
  - warunki mieszkaniowe ludności,
  - urządzenia obsługi ludności,
  - urządzenia rekreacji i turystyki,
- d) stan, funkcjonowanie i uwarunkowanie rozwoju sfery gospodarczej w tym:
  - rolnictwa i urządzeń jego obsługi,
  - przemysłu i rzemiosła produkcyjnego,
- e) stan i uwarunkowania rozwoju struktury przestrzennej gminy, w tym w szczególności:
  - struktury i funkcji obszaru gminy,
  - struktury i funkcji sieci osadniczej,
- f) wyposażenie w urządzenia komunikacji,
- g) wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej,
- h) związki gminy z otoczeniem,
- i) cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy w tym ponadlokalne elementy jej struktury przestrzennej,
- j) główne szanse oraz ograniczenia i bariery rozwoju,
- k) główne problemy wymagające rozwiązania w Studium,

2.2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy.

- a) cele polityki przestrzennej gminy (cele rozwoju)
- b) kierunki ochrony i wzbogacania środowiska przyrodniczego,
- c) kierunki i zasady ochrony i wzbogacania środowiska kulturowego,
- d) kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania na rzecz poprawy warunków życia ludności,
- e) kierunki rozwoju ekonomicznego gminy,
- f) kierunki i zadania rozwoju komunikacji,
- g) kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej,
- h) kierunki działań w zakresie obrony cywilnej i przeciwpożarowej,

2.3. Polityka przestrzenna gminy w tym:

- a) lista ważniejszych zadań dla realizacji celów publicznych,
- b) polityka w zakresie sporządzania planów miejscowych,
- c) polityka w zakresie gospodarki nieruchomościami komunalnymi i tworzenie ich zasobów,
- d) współpraca gminy z administracją wojewódzką, powiatową i gminami sąsiednimi .

3. Zadania Studium to w szczególności stworzenie bazy informacyjnej i koordynacyjnej do:

- podejmowania przez władze gminy decyzji co do sporządzania planów miejscowych,
- negocjacji w sprawach wprowadzania do planów miejscowych zadań z programów rządowych i samorządowych wojewódzkich i powiatowych,
- prowadzenia długofalowej polityki w zakresie gospodarki nieruchomościami gminnymi,
- podejmowania przedsięwzięć publicznych w tym komunalnych,
- formułowania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania w sytuacji utraty mocy planów miejscowych sprzed 1995 r.

4. Elaborat studium tworzą:

- a) rysunek uwarunkowań rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy w skali 1 : 25 000,
- b) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy na mapie w skali 1 : 25 000,
- c) tekst studium powiązany merytorycznie z w/w rysunkami studium,
- d) dokumentacja studium w tym dokumenty formalno – prawne.

C Z Ę Ś Ć I

**UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY TYKOCIN**

1. cena lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego i występujące zagrożenia dla środowiska.**1.1. Położenie fizyczne – geograficzne i administracyjne, struktura użytkowania gruntów.**

- W układzie administracyjnym gmina Tykocin położona jest w zachodniej części pow. Białystok i w środkowej części Województwa Podlaskiego i graniczy: od płn. – zachodu z gminą Trzcianne, od zachodu z gminą Zawady, od południa z gminą Kobylin Borzymy, od pld – wschodu z gminą Choroszcz, od wschodu z gm. Dobrzyniewo i od północy z gminą Krypno.
- Strukturę użytkowania gruntów gminy Tykocin z roku 1997 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne:

Tabela nr 1

Wyszczególnienie	Użytkowanie gruntów według granic administracyjnych			
	w całym rolnictwie		w gosp. indywidualnych	
	w ha	%	w ha	%
Powierzchnia ogólna	20 545	100,0	16 691	100,0
Użytki rolne	12 865	62,6	12 824	76,8
w tym: - grunty orne	7 650	37,3	7 634	45,7
- sady	140	0,7	140	0,8
- łąki	3 233	15,7	3 219	19,4
- pastwiska	1 842	8,9	1 831	10,9
Lasy i grunty leśne	5 575	27,2	2 901	17,4
Pozostałe grunty i nieuż.	2 105	10,2	966	5,8

1.2. Rzeźba terenu.

Gmina Tykocin położona jest w obrębie trzech mezoregionów:

Kotlina Biebrzy na północy, Wysoczyzna Wysokomazowiecka w środkowej części gminy i Dolina Górnej Narwi na południu. Omawiane mezoregiony wchodzi w skład jednostki wyższego rzędu – makroregionu Nizina Północnopodlaska.

- Kotlina Biebrzy – obejmuje ona równoleżnikową dolinę Narwi oraz obszar właściwej Kotliny na północ od Tykocina. Występują tu osady rzeczne tworzące równiny. Są one położone na wysokościach 103 – 110 m n.p.m. Cechą charakterystyczną tego obszaru jest występowanie licznych form wydmy (wydmy paraboliczne, wałowe). Osiągają one znaczne wysokości dochodzące do 115 – 128 m n.p.m. przy wysokościach względnych dochodzących do 10 – 20 m. W licznych zagłębieniach występują torfy.
- Wysoczyzna Wysokomazowiecka – zajmuje ona przeważającą część obszaru w środkowej i południowej części gminy, jest ona położona między równoleżnikowymi odcinkami Narwi. Północną jej granicą jest linia Nieciece – Tykocin – Siekierki, południową linia Pajewo – Radule – Rzędziany. Wysoczyzna Wysokomazowiecka jest wyniesiona znacznie ponad dno doliny rz. Narwi, o 20 – 60 m. Stanowi ona falistą i pagórkowatą wysoczyznę morenową silnie rozczłonkowaną przez dolinę rzeki Śliny i liczne suche dolinki. Jest ona położona na wysokościach 120 – 150 m n.p.m. Na południe od Tykocina, w okolicy Pajewa i na północ od Raduli i Rzędzian występują silnie rozczłonkowane wzgórza czołowomorenowe o wysokościach 140 – 165 m n.p.m. Wznoszą się one ponad otaczającą je wysoczyznę moreny dennej o ok. 5 – 15 m. W strefach obniżonych na wschód od Tykocina oraz na południe od wsi Nieciece i Kiermusy występują piaszczyste równiny sandrowe położone na wysokościach 110 – 115 m n.p.m. Urozmaicają je niewielkie wydmy o wysokościach do 5 m.
- Dolina Górnej Narwi obejmuje dolinę tej rzeki w pld. – wsch. części gminy położoną na wysokościach 112 – 110 m n.p.m. Narew na tym odcinku płynie szeroką na ok. 2 km doliną. Dolina jest silnie zatorfiona z licznymi starorzeczami. Ponad dnem doliny na południe od Rzędzian wznosi się południkowy wał ozu. Wał ten osiąga wysokość względną 10 m.

Niskofalista rzeźba gminy Tykocin stanowi korzystny element środowiska przyrodniczego do rozwoju i funkcjonowania rolnictwa. Średni wskaźnik bonitacji rzeźby terenu w skali 10 punktowej IUNG wynosi 8,1 pkt. (średni wskaźnik dla województwa białostockiego 7,7 pkt.).

Współczesne procesy geomorfologiczne na obszarze gminy nie powodują istotnych zmian w rzeźbie terenu – zmiany powodowane erozją wodną są znikome i nie wpływają na istotne zmiany w konfiguracji terenu.

Jedynie niewielkie zmiany w jej krajobrazie powodowane są powierzchniową eksploatacją surowców mineralnych.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne.

1.3.1. Budowa geologiczna.

Pod względem tektonicznym obszar gminy Tykocin znajduje się w obrębie Wyniesienia Mazursko – Suwalskiego, wchodzącego w skład platformy Wschodnioeuropejskiej. Miąższość pokrywy czwartorzędowej na terenie gminy wynosi ok. 70 – 130 m. Pod utworami czwartorzędownymi występują tu osady mioceńskie w postaci piasków szarych lub brunatnych.

Największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej mają osady zlodowacenia środkowopolskiego. Stadiał maksymalny tego zlodowacenia reprezentowany jest przez dwa poziomy glin zwałowych przedzielone łąkami, mułkami, i piaskami.

Stadiał mazowiecko – podlaski to łąki, mułki i piaski zastoiskowe przykryte gliną zwałową, która osiąga miąższość kilkunastu metrów.

Najstarszym ogniwem czwartorzędu występującym na pow. terenu są łąki, mułki i piaski zastoiskowe stadiału północno – mazowieckiego. Występują one na pow. terenu w zboczach doliny Narwi na wschód od Tykocina, w ok. Popowlan i Siekierok. Stwierdzono je także w rozległym obniżeniu w ok. Stelmachowa. Gliny zwałowe tego stadiału mają największy udział w budowie przypowierzchniowej strefy na południe od Tykocina. Osiągają one miąższość 20 – 30 m. Piaski, żwir i głazy moren czołowych budują wzgórza i pagórki morenowe na południe od Tykocina w ok. Jeżewa Starego, Pajewa, Rzędzian, Radul i Sawina.

Piaski i żwiry lodowcowe z głazami pokrywają najczęściej spłaszczone kulminacje z glin zwałowych oraz niższe fragmenty moren. Występują one na południe od Tykocina w ok. Jeżewa Starego, Pajewa, Rzędzian i Sawina. Budują one także rozległy pas w środkowej części gminy między Łopuchowem a Radulami. Na południe od Rzędzian występują piaski i żwiry ozów.

Piaski pochodzenia wodnolodowcowego (sandrowe) zajmują obniżone fragmenty Wysoczyzny Wysoko – Mazowieckiej na południe od wsi Nieciecie i Kiernusy oraz na wschód od Tykocina, w ok. Siekierok, Popowlan i Rzędzian.

Piaski i żwiry rzeczne zlodowacenia północno – polskiego występują w dolinach rzek: Narwi, Śliny, Nereśli i na obszarze Kotliny Biebrzańskiej, sąsiadującej z doliną Narwi. Budują one tarasy nadzalewowe, sięgające 5 – 10 m ponad ich dno.

W holocenie w dolinach rzek Narwi, Nereśli, Śliny i Kurówki powstawały tarasy zalewowe zbudowane z piasków, żwirów i mułków rzecznych. Na Wysoczyźnie Wysoko – Mazowieckiej wypełniają one również doliny mniejszych cieków a także liczne suche dolinki. W płn. – zachodniej części gminy w dolinie Narwi na południe od Słomianki utworzyły się mady. W drobnych zagłębieniach na wysoczyźnie utworzyły się namuły.

Wśród koloceńskich osadów dolinnych dominują torfy. Zajmują one rozległe tereny w dolinach rzek: Narwi, Śliny i Nereśli, a także w obrębie Kotliny Biebrzy.

1.3.2. Surowce mineralne.

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Tykocin ściśle wiąże się z utworami czwartorzędownymi. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędownych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

1) Na terenie gminy Tykocin występują następujące surowce mineralne:

- Surowce ilaste d/p glinopirytu – złoża stanowią półzwarne gliny zwałowe z wkładkami łąków warwowych w południowej części gminy w okolicy Jeżewa Starego.
- Kruszywo naturalne grube występuje w środkowej i południowej części gminy w obrębie form czołowo – morenowych oraz osadów lodowcowych (w formie gniazd, soczewek i płatów osadów lodowcowych). Większe wyrobiska tego surowca znajdują się w okolicy Żimnej Wody i Tykocina.
- Piaski – stanowią kopalinę towarzyszącą osadom żwirowym występując w obrębie wydmy i płatów osadów eolicznych. Większe wyrobiska tego surowca znajdują się w okolicach Tykocina, Piasków i Łaziuków.

2) W gminie Tykocin zostało udokumentowane następujące złożo:

- surowce ilaste d/p glinopirytu – złożo Jeżewo Stare – stan zasobów bilansowych złoża wg. stanu na 1.01.1991 r. w kat. C2 – 5450 tys. m³ warunkowe – złożo niezagospodarowane i położone prawie w całości w obrębie gleb chronionych.

3) Na terenie gminy Tykocin wydzielono obszar perspektywicznego występowania piasków i piasków ze żwirem, w rejonie Tykocina. Zasoby szacunkowe ok. 100 tys. m³.

4) Na obszarze gminy występuje 20 punktów eksploatacji surowców mineralnych, w tym 5 wyrobisk ze względu na złą jakość surowca, małe zasoby lub całkowity brak możliwości rozszerzenia eksploatacji kwalifikuje się do rekultywacji.

Surowce mineralne eksploatowane na terenie gminy Tykocin mają zastosowanie głównie w lokalnym budownictwie mieszkaniowym i drogowym.

Analiza istniejących materiałów geologicznych wykazała brak perspektyw znalezienia na terenie gminy złóż kruszywa naturalnego grubego i surowców ilastych ceramiki budowlanej o znaczeniu przemysłowym.

Znaczenie lokalne może mieć występowanie kruszywa naturalnego grubego i drobnego na pld. od Tykocina.

- Materiały źródłowe – Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych stałych na terenie woj. białostockiego – gm. Tykocin
- Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie – 1992 r. Archiwum W.O.Ś. U.W. w Białymstoku.

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne.

1.4.1. Wody powierzchniowe.

a) Hydrografia.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Tykocin leży w zlewni rzeki Narew. Łączna powierzchnia wód otwartych wynosi 381 ha, co stanowi 1,8 % obszaru gminy (śr. woj. 1,0 %).

Głównym elementem sieci hydrograficznej jest rzeka Narew. Płyne ona równoleżnikowo z kierunku ENE na WSW, przecinając gminę, na niewielkim odcinku stanowi granicę południowo – wschodnią gminy.

Narew na terenie gminy Tykocin ma charakter typowej rzeki nizinnej o małym spadku (107 – 103 m n.p.m.) i szerokiej dolinie, miejscami o szerokości ok. 2 km. Część północno – zachodnią gminy odwadnia rzeka Nereśl, która jest największym prawobrzeżnym dopływem Narwi na terenie gminy Tykocin. Największym dopływem lewobrzeżnym rzeki Narwi na terenie gminy jest rzeka Ślina, która stanowi jej zachodnią granicę. Na południu do rzeki Narwi uchodzi niewielki ciek – Kurówka. Obszar Wysoczyzny Wysoko – mazowieckiej odwadniany jest przez szereg małych cieków uchodzących bezpośrednio do rzeki Narwi.

Na obszarze gminy znajduje się szereg zagłębień bezdopływowych wypełnionych wodą.

Ponadto w ramach koncepcji budowy obiektów i urządzeń małej retencji opracowanej przez Biuro Studiów i Projektów Gospodarki Wodnej Rolnictwa „BIPROMEL” w Warszawie (1996 r.), na terenie gminy Tykocin przewiduje się budowę lub odbudowę 2 obiektów służących małej retencji, modernizację 10 budowli na ciekach podstawowych i 58 na obiektach melioracji szczegółowych, służących nawodnieniom.

Wykaz obiektów małej retencji

Tabela nr 2

Lp.	Lokalizacja Miejscowość	Zlewnia			Pow. zlewni w przekroju w km ²	Przepływ w przekroju Q 1 %	Pow. zbiornika w ha	Objętość retencyjna tys. m ³	Funkcje
		II rząd	III rząd	IV rząd					
1.	Tykocin	rz. Narew			6254,0	375,2	1,0	5,0	Teren turystyki ekologicznej,
2.	Piaszki - Bieguń	rz. Narew	Nereśl		rz. Narew 6254,0	rz. Narew 375,2	syfon		gospodarstwa ekologiczne

Realizacja powyższych zamierzeń pozwoli na uzyskanie dodatkowej pojemności retencyjnej V – 5,0 tys. m³ o łącznej pow. 1,0 ha.

b) Wielkości przepływowe rzek.

Przepływy charakterystyczne i spływy jednostkowe w podstawowych przekrojach głównych rzek gminy Tykocin ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne:

Tabela nr 3

Rzeka przekrój	Pow. w km ²	Przepływy w m ³ / sek.					Spływy jednostkowe l / sek / km ²				
		NNQ	SNQ	SQ	SWA %	WA %	NN	SN	S	SW %	W %
Narew łaś - Toczyłowo	6782,4	6,26	8,59	26,1	440	600,0	0,922	1,267	3,848	64,87	88,46
Nereśl	291,0	0,166	0,25	1,54	9,6	12,9	0,570	0,859	5,292	32,989	44,329

Przepływy dyspozycyjne (95 %) wód powierzchniowych w gminie Tykocin ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 4

Rzeka	Przepływ w m ³ / sek z obszaru			Pow. w km ² u ujścia
	SNQ (95 %)	Qn	Q dyspozycyjne	
Narew	8,58	5,05	+ 3,53	6782,4
Nereśl	0,25	0,15	+ 0,100	291,0

Dorzecze rz. Nereśli znajduje się w grupie zlewni deficytowych (potrzeby poboru wody przekraczają wyżej określone wielkości zasobów dyspozycyjnych).

Natomiast dorzecze Narwi zaliczono do grupy zlewni o zasobach wystarczających.

c) Zagrożenia powodziowe.

Z obliczeń rzędnych zasięgu fali powodziowej dla rzek województwa podlaskiego wynika, że zagrożone falą powodziową na obszarze gminy są tereny położone nad rzeką Narew w miejscowościach:

- ujście rzeki Nereśl – 106,65 m n.p.m.
- miasto Tykocin – 107,15 m n.p.m.

W funkcjonowaniu sieci rzecznej gminy Tykocin istotną rolę w zakresie ochrony przeciwpowodziowej spełnia niewątpliwie szeroka i zabagniona dolina Narwi.

d) Stan czystości wód powierzchniowych.

Klasyfikacja czystości kontrolowanych rzek gminy przedstawia się następująco:

Tabela nr 5

Nazwa rzeki	Rok badań	Dł. naturalna rzeki w km	Klasa czystości w km i %								Projektowana klasa czystości*
			I	%	II	%	III	%	n.o.n.	%	
Narew	1995	181,1	-	-	93,9	51,9	54,4	30,0	32,8	18,1	I
	1996	164,7	-	-	56,9	34,6	75	45,5	32,8	19,9	I
Nereśl	1992	40,4	-	-	20,4	50,5	9,85	24,4	10,15	25,1	II
	1995	40,4	-	-	20,4	50,5	20,0	49,5	-	-	

*Zarządzenie Nr 18/71 Prezydium WRN z dnia 27. 05. 1971 r.

Źródło – Biuletyn informacyjny W.O.Ś.U.W. w Białymstoku Nr 3/96 i1/ 97.

Przestrzenny układ stanu czystości wód powierzchniowych z roku 1995 przedstawia się następująco:

- rz. Narew – ogólna ocena wód w granicach administracyjnych gminy w punkcie pomiarowym Rzędziany wykazuje ogólną II kl. czystości wód. Rzeka na tym odcinku ulega samooczyszczaniu. W punkcie pomiarowym Tykocin stwierdzono pozaklasowe miano Coli, co kwalifikuje rzekę w III kl., pozostałe wskaźniki fizykochemiczne mieszczą się w I i II klasie czystości.
- rz. Nereśl – w granicach administracyjnych gminy Tykocin, wody rzeki odpowiadają III kl. czystości. Ponieważ w Mońkach uruchomiono mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków należy spodziewać się znacznej poprawy stanu czystości wód rzeki Nereśli.

W pozostałych ciekach wodnych brak jest badań kontrolnych, przy czym należy podkreślić, że nie obserwuje się tu wpływu zanieczyszczeń ściekowych związanych z działalnością gospodarczą.

1.4.2. Wody podziemne.

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto – żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych.

Wodonośność utworów kredowych jest słabo rozpoznana i nie pozwala na bliższe ustosunkowanie się. Natomiast występowanie wód w utworach trzeciorzędowych ma ściśle powiązanie z piaszczystą serią oligocenu i miocenu o miąższości ca 50 m. Warstwa wodonośna w tych utworach występuje na głębokości 120 – 250 m, a wydajność studni kształtuje się w granicach 40 – 50 m³/h. przy depresji 10 – 15 m.

Warunki hydrologiczne w utworach czwartorzędowych na obszarze gminy są skomplikowane i niezbyt korzystne z uwagi na dominację glin. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy.

W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych, charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Wyróżnione poziomy wodonośne to:

- poziom wodonośny spągowy,
- międzymorenowy poziom wodonośny,
- przypowierzchniowy poziom wodonośny,

Wody z ujęć czwartorzędowych, a w szczególności z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Tykocin. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry, znajdujące się na znacznych głębokościach.

- Rzeczywistą głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajność w istniejących na terenie gminy Tykocin ujęciach wód podziemnych ilustruje tabela nr 6.

Tabela nr 6

Lp.	Miejscowość	Użytkownik	Gł. studni w m	Gł. warstwy wodonośnej w m	Wydajność Q m ³ / h	Depresja s r m
1.	Tykocin	Miasto st. Nr 1	66,5	18,5 – 66,0	90	10,1
2.	Tykocin	Miasto st. Nr 2	81,0	20,0 – 78,0	60	10,5
3.	Tykocin	Szkoła Podstawowa	17,2	4,0 – 17,2	-	-
4.	Tykocin	Ośrodek Zdrowia	40,0	2,8 – 7,0 22,0 – 40,0	20,0	
5.	Tykocin	Baza Melioracyjna	23,0	1,2 – 23,0	15,0	6,8
6.	Jeżewo Stare	Wieś	54,0	38,0 – 52,0	83,0	1,4
7.	Jeżewo Stare	Prywatny	63,0	12,0 – 16,0 41,0 – 63,0	27,34	12,9 1,36
8.	Stelmachowo	St. hodowli roślin st. Nr.1	77,0	0,75 – 14,0 14,0 – 25,0 49,0 – 75,0	51,0	2,7
9.	Stelmachowo	St. hodowli roślin st. Nr 2	74,0	50,0 – 74,0	79,0	3,5
10.	Radule	Szkoła Podstawowa	69,0	51,0 – 68,5	15,0	0,6
11.	Radule	Stacja paliw pł.	72,0	0,5 – 1,0 52,0 – 72,0	7,0	0,3
12.	Saniki	Wieś st. Nr 1	50,0	27,0 – 48,0	} 93,0	7,1
13.	Saniki	Wieś st. Nr 2	50,7	25,5 – 47,2		
14.	Sierki	Wieś st. Nr 1	72,0	12,0 – 15,0 46,5 – 68,5	44,0	2,9
15.	Sierki	Wieś st. Nr 2	68,5	12,5 – 15,0 49,5 – 67,5	44,0	2,9
16.	Pajewo	Wieś st. Nr 1	60,0	46,0 – 57,0	44,7	5,0
17.	Pajewo	Wieś st. Nr 2	60,0	46,0 – 57,0	65,0	3,3
18.	Bagienki	Wieś st. Nr 1	65,0	42,0 – 60,0	97,0	3,9
19.	Bagienki	Wieś st. Nr 2	63,0	42,0 – 59,0	90,1	8,1
20.	Dobki	Stacja nasienna	33,0	2,0 – 8,0 14,0 – 31,0	21,0	2,7
21.	Szelągówka	Osada leśna	25,0	2,5 – 7,0 16,0 – 23,0	25,0	5,0

Wody poziomu przypowierzchniowego występują w aluwialnych rzecznych oraz w utworach wodnolodowcowych. Poziom ten występuje w dolinie rzeki Narwi, Śliny, Nereśli i Kurówki oraz w dolinach mniejszych cieków i zagłębień terenowych, a także na terenach wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego. Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach, waha się w granicach 0,0 – 1,0 m, a na obszarach wysoczyznowych 5 – 8 m. Stanowią one podstawowe źródło ujmowania wód w studniach kopalnych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom i zależne są od intensywności opadów oraz roztopów wiosennych. Narażone są one na zanieczyszczenia bakteriologiczne.

Zaopatrzenie ludności w dobrą wodę pitną powinno odbywać się na bazie ujęć wodnych z poziomu międzymorowego.

Gmina Tykocin należy do obszarów o ograniczonych lokalnie dobrych zasobach wód podziemnych – jednostkowe zasoby wód podziemnych w m³/24/km² wynoszą od 50 – 200 (do 2.318 l / sek / km²). Północno zachodnia część gminy leży w zasięgu zbiornika wód podziemnych zaliczonego do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce (G.Z.W.P.).

Zasoby wód podziemnych, a także powierzchniowych nie są ogranicznikiem rozwoju gospodarczego gminy.

1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

W podziale byłego woj. białostockiego na regiony glebowo – rolnicze (11 regionów wg. IUNG Puławy, 1988 r.) obszar gminy Tykocin położony jest w obrębie dwóch regionów:

- Region Brańsko – Tykociński charakteryzuje się dominacją gruntów ornych (ok. 50 %). Pod względem glebowym jest to jeden z lepszych regionów, posiadający ok. 60 % gleb wytworzonych z glin, z przewagą kompleksu 4. Grunty orne odznaczają się dobrym stopniem kultury rolniczej. Płaska rzeźba terenu powoduje nadmierne uwilgotnienie lub okresową

podmokłość gleb wytworzonych z glin. Część gleb podmokłych jest zmeliorowana. Wśród użytków zielonych tego regionu przeważają gleby kompleksu 2z – łąki i pastwiska typu grądowego, średniej jakości.

- b) Region Nadnarwiański obejmuje swym zasięgiem dolinę rzeki Narwi wraz z południowo – wschodnim fragmentem Kotliny Biebrzańskiej. Jest to region typowo dolinny. Przeważają tu użytki zielone kompleksów 2z i 3z z przewagą siedlisk bagiennych i pobagiennych. Znaczna część użytków zielonych tego regionu została zmeliorowana.

1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb.

Pod względem typologicznym, gleby gminy Tykocin są dość zróżnicowane. Na obszarze gminy występują gleby pseudobielicowe (A), gleby brunatne właściwe (B), gleby piaskowe różnych typów genetycznych (AB), gleby brunatne i kwaśne (Bw) oraz czarne ziemie (D). Gleby te tworzą mozaikę bez obszarów koncentracji poszczególnych typów gleb.

1.5.2. Waloryzacja użytkowo – rolnicza gleb.

- a) udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych przedstawia się następująco:

Tabela nr 7

Grunty orne + sady			Użytki zielone		
klasa	ha	%	Klasa	ha	%
I	-	-	I	-	-
II	-	-	II	-	-
III a	44	0,5	III	76	1,6
III b	629	7,7	IV	1276	27,5
IV a	2769	33,9	V	2337	50,5
IV b	2209	27,1	VI	911	19,6
V	1784	21,9	VI z	39	0,8
VI	679	8,3			
VI z	48	0,6			
Razem:	8162	39,6	Razem:	4639	22,5

Razem użytki rolne w gminie stanowią 12801 ha co stanowi 62,1 % jej ogólnej powierzchni.

- b) kompleksy rolniczej przydatności gleb ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 8

Nr kompleksu	Nazwa kompleksu	ha	%
GRUNTY ORNE			
1.	Pszenny bardzo dobry	-	-
2.	Pszenny dobry	1213	14,9
3.	Pszenny wadliwy	126	1,5
4.	Żytni bardzo dobry	2115	26,0
5.	Żytni dobry	1288	15,8
6.	Żytni słaby	1380	16,9
7.	Żytni b. słaby	719	8,8
8.	Zbożowo – pastewny mocny	843	10,3
9.	Zbożowo – pastewny słaby	475	5,8
Razem:		8159	39,6
1 z	Użytki zielone bardzo dobre i dobre	-	-
2 z	Użytki zielone średnie	1337	29,6
3 z	Użytki zielone słabe i bardzo słabe	3173	70,4
Razem użytki rolne		12669	61,5
Grunty rolne nieprzydatne		132	0,6
Tereny pozostałe		7800	37,9
Ogólna powierzchnia geodezyjna		20601	100

Źródło: Warunki przyrodnicze produkcji rolnej, woj. białostockie IUNG, Puławy 1988 r.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ściśle wiąże się z przestrzennym występowaniem poszczególnych typów gleb oraz ich bonitacją i tak:

- kompleks 2 – pszenno dobry występuje zgodnie z rozmieszczeniem gleb typu brunatnych właściwych (B),
- kompleks 4 – żytni bardzo dobry, odpowiada rozmieszczeniu gleb pseudobielicowych (A),
- kompleks 5 – żytni dobry, odpowiada rozmieszczeniu gleb brunatnych i kwaśnych (Bw),
- kompleks 6 – żytni słaby, występuje zgodnie z rozmieszczeniem gleb piaskowych różnych typów genetycznych (AB),
- pozostałe kompleksy (3,7,8,9,) zajmują niewielkie powierzchnie i nie rzutują na ogólną wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy,
- rozmieszczenie użytków zielonych ściśle wiąże się z układem dolin rzecznych i obniżeń terenowych. Dominuje kompleks 3 z – użytki zielone słabe i bardzo słabe,

1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Tabela nr 9

Ocena gleb w punktach					
Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetyczny jakości	
gr. orne	uż. zielone	gr. orne	uż. zielone	gr. orne	uż. zielone
44,9	30,8	54,4	28,9	49,6	29,8

Tabela nr 10

Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
Jakości i przydatności rolniczej	Agoklimatu	Rzeźby terenu	Warunków wodnych	
42,5	7,2	4,1	3,4	57,2

Źródło: - IUNG, Puławy 1988 r.

Powyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej 57,2 pkt, lokuje gminę Tykocin na 20 miejscu w dawnym woj. białostockim (II grupa gmin o wskaźniku 60,0 - 50,2). Z powyższego wynika, że warunki przyrodnicze gminy Tykocin pozwalają na rozwijanie w jej obrębie intensywnej funkcji rolniczej.

1.5.4. Melioracje.

Na ogólną powierzchnię gruntów ornych – 7650 ha wg stanu na rok 1997 zmeliorowanych jest 3470,2 ha. Jest to zaspokojenie w 64,26 % potrzeb melioracji gruntów ornych w gminie. Grunty orne wymagające melioracji zajmują powierzchnię 5400 ha.

Na ogólną powierzchnię użytków zielonych – 4639 wg stanu na rok 1997, zmeliorowanych jest 2802,7 ha. Jest to zaspokojenie w 84,93 % potrzeb melioracji użytków zielonych w gminie. Użytki zielone wymagające melioracji zajmują powierzchnię 3300 ha.

Źródło: Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku.

1.6. Lasy.

Według podziału Polski na regiony przyrodniczo – leśne, lasy gminy Tykocin należą do Krainy Mazursko – Podlaskiej, Dzielnic Wysoczyzny Bielsko – Podlaskiej (Dz. Puszczy Podlaskich), charakteryzujących się występowaniem prawie wszystkich typów siedliskowych lasów oraz bardzo zróżnicowanym drzewostanem.

W podziale administracyjnym lasów województwa podlaskiego, lasy gminy Tykocin należą do Nadleśnictwa Knyszyn z siedzibą w Mońkach.

Lesistość gminy Tykocin przedstawia się jak niżej:

Tabela nr 11

Rok	Nazwa gminy	Ogólna powierzch. w ha	Powierzchnia lasów					% udział lasów w ogólnej powierzchni
			państwowe		prywatne		razem	
			ha	%	ha	%		
1997	Tykocin	20545	2674	47,96	2901	52,04	5575	27,2

Źródło: Rocznik Statystyczny woj. białostockiego 1997 r.

Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 47,96% ogólnej powierzchni lasów gminy, występują w zwartych kompleksach w północno-zachodniej i środkowej części gminy. Lasy prywatne, stanowiące 52,04% ogólnej powierzchni lasów, występują na obszarze całej gminy, zajmując głównie kulminacje form marginalnych – kemów i moren czołowych zbudowanych z utworów piaszczysto-żwirowych.

Większe, zwarte kompleksy leśne występują w obrębie Kotliny Biebrzańskiej, w okolicy wsi: Słomianka, Krosno, Żuki, Łaziuki. Dominują tu drzewostany sosnowe z udziałem świerka, modrzewia i brzozy, brzozowe z domieszkami sosny oraz świerka, i świerkowe z domieszkami sosny, brzozy i olszy. Wiekowo drzewostany te mieszczą się w przedziale I – VII klasy wieku. W układzie typów siedliskowych lasów dominuje bór świeży (Bśw), bór mieszany świeży (BMśw), las mieszany świeży (LMśw) i las świeży (Lśw). Na terenach podmokłych występuje bór wilgotny (Bw), bór mieszany wilgotny (BMw), las mieszany wilgotny (LMw), ols (OL) i ols jesionowy (OLJ).

Lasy położone na południowy- zachód od Tykocina charakteryzują się dominacją sosny z udziałem brzozy i olchy, w przedziale I – VI klasy wieku, na siedliskach boru świeżego (Bśw), boru mieszanego świeżego (BMśw), lasu mieszanego świeżego (LMśw), lasu mieszanego wilgotnego (LMw) olsu typowego (OL) i olsu jesionowego (OLJ).

Na terenie lasów gminy Tykocin występują lasy ochronne:

- lasy wodochronne
- lasy stanowiące ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej.

Źródło - RDLP – Białystok 1977r.

Funkcją gospodarczą lasów państwowych na terenie gminy Tykocin jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego. Podstawą prowadzenia gospodarki w lasach państwowych stanowią plany urządzeniowe gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Knyszyn na lata 1998-2007, zatwierdzone przez naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych. Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne właścicieli. Pełnią one również funkcję wodo- i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dzikiego ptactwa i zwierzyny. Gospodarka leśna w lasach prywatnych prowadzona jest w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasów poszczególnych obrębów wsi.

Wydaje się, iż warunki przyrodniczo – leśne uzasadniają także potrzebę opracowania granicy polno – leśnej w gminie.

Lasy na obszarze gminy Tykocin nie są zagrożone szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów.

1.7. Warunki klimatyczne.

W podziale województwa białostockiego na krainy klimatyczne północno – zachodnia część gminy Tykocin należy do Krainy Biebrzańskiej, a pozostała część do Krainy Wysoczyzn Północno – Podlaskich.

Warunki klimatyczne gminy Tykocin odpowiadają warunkom panującym w Kotlinie Biebrzańskiej i na Wysoczyźnie Wysoko – Mazowieckiej.

Poniższą charakterystykę klimatu obszaru gminy oparto głównie o dane meteorologiczne ze stacji Tykocin, Knyszyn, Białystok, Osowiec i Biebrza z okresu lat 1948 – 1967 wg. opracowania S.J. Pióro „Klimat województwa białostockiego”.

1.7.1. Temperatura.

Rozkład roczny temperatury w °C, średnie oraz absolutne maksyma i minima ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 12

Lp	Stacja Meteorologiczna	Rodz. Obserwacji	Miesiące												Śr Rocz.
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1.	Białystok	Śr.	-4,3	-4,2	-0,6	7,2	12,9	16,7	18,0	16,7	12,6	7,5	2,2	-1,6	6,9
		Max.	7,7	9,9	17,2	29,3	31,7	32,4	36,0	34,6	30,9	25,4	16,5	13,8	
		Min.	-38,4	-30,8	-22,6	-6,9	-4,3	-0,7	5,3	-0,8	-3,8	-11,2	-20,7	-23,5	
2.	Biebrza	Śr.	-4,4	-4,6	-1,2	6,5	11,9	15,8	17,1	16,0	12,1	7,0	2,0	-1,6	6,4
		Max.	6,9	11,9	16,6	25,7	30,7	31,4	34,8	35,1	30,8	24,4	16,3	13,5	
		Min.	-	-35,5	-30,0	-8,	-6,4	0,9	1,7	0,7	-4,8	-12,4	-2,03	-27,1	

Ponadto:

- przejście średniej temperatury dobowej przez tzw. progi termiczne przypada dla 0°C na 9 kwietnia i 2 listopada na Wysoczyźnie Wysoko – Mazowieckiej, a 23 marca i 26 listopada w Kotlinie Biebrzańskiej,
- okres wegetacyjny w Kotlinie Biebrzańskiej trwa 196 – 186 dni, a na Wysoczyźnie średnio 200 dni,
- okres przymrozkowy na Wysoczyźnie Wysoko – Mazowieckiej trwa 150 dni, a w Kotlinie Biebrzańskiej 241 dni,
- pokrywa śnieżna utrzymuje się 75 dni w roku w Kotlinie i 92 dni w roku na Wysoczyźnie.

1.7.2. Opady atmosferyczne.

Średni roczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy maksymalne i minimalne oraz wskaźnik opadów okresu wegetacyjnego przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 13

Lp	Stacja Meteorologiczna	Rodz. obserw.	Miesiące												Śr Rocz.	Wsk. % v-x
			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
1.	Tykocin	Śr.	29	31	25	39	52	61	72	75	47	38	44	43	556	62,1
		Max.	39	57	54	69	110	103	147	145	145	138	87	89	716	
		Min.	6	13	2	16	16	9	16	44	7	2	6	15	306	
2.	Osowiec	Śr.	28	31	27	39	51	66	78	71	52	35	48	39	565	62,5
		Max.	50	51	54	70	111	123	134	145	170	92	113	110	753	
		Min.	12	6	6	13	18	16	9	22	9	1	6	9	369	
3.	Knyszyn	Śr.	26	30	23	32	48	57	68	73	43	32	42	34	508	63,2

Ponadto:

- średnia roczna częstotliwość burz (okres 1953 – 1967) wynosiła w Tykocinie – 12,3; w Knyszynie – 15,6; w Osowcu – 11,6;
- średnia roczna wilgotność względna powietrza utrzymuje się w granicach 82 – 83 % na Wysoczyźnie i 84 % w Kotlinie Biebrzańskiej.
- średnie roczne zachmurzenie na pograniczu z Kotliną Biebrzańską wynosi 6,8 pokrycia nieba, a na Wysoczyźnie – 6,9. Ilość dni pochmurnych od 155 – 166, a pogodnych 26 – 27,
- średnia suma godzin usłonecznienia (okres 1955 – 1967) w miesiącach VI – VIII w Białymstoku wynosiła 661,2, co stanowi 43,4 % do całego roku, a w Biebrzy 634,0 (43,2 %),

1.7.3. Dynamika powietrza atmosferycznego.

Rozkład średniej częstotliwości wiatrów i prędkości w m/ sek. na poszczególne kierunki oraz częstotliwość cisz za okres obserwacji 1953 – 1967 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 14

Lp.	Stacja meteorologiczna	%	kierunki								cisza w %
		Vm/s	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	
1.	Białystok	%	8,9	6,7	8,2	12,3	13,1	17,5	20,4	12,9	12,9
		v	2,9	3,0	3,4	3,7	3,5	3,5	3,5	3,6	
2.	Biebrza	%	10,6	7,5	10,9	11,0	10,7	16,2	18,8	14,3	20,0
		v	3,3	3,4	3,3	3,5	3,7	4,3	3,4	3,4	

Częstotliwość wiatrów z kierunków zachodnich (NW, W, SW) w Białymstoku osiąga 50,8 %, w Biebrzy 29,4 %.

Reasumując należy stwierdzić, że warunki klimatyczne gminy Tykocin nie stanowią bariery w rozwoju rolnictwa.

1.8. Obiekty i obszary prawnie chronione.

Na obszarze gminy do terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną prawną należą:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” – Uchwała Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986 r. oraz Rozporządzenie Nr 6 /98 Wojewody Białostockiego z dn. 20 maja 1998 r.
- Strefa ochronna – otulina – Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. (Dz. U. Nr 86 poz. 399 z dnia 17 września 1993 r.).
- Strefa ochronna – otulina – Narwiańskiego Parku Narodowego – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lipca 1996 r. (Dz. U. Nr 77 poz. 368).
- Rezerwat przyrody – Szelańcówka – pow. 62,04 ha w celu zachowania naturalnego charakteru zespołu borów sosnowych występujących na rozległym obszarze wydmy. (Mon. Pol. Nr 33 p. 408 z 27. VI. 1995 r.)
- Użytek ekologiczny ekosystemu bagiennej – m. Tykocin pow. 84,69 ha, działka Nr 443/11 – Rozporządzenie Nr 6/97 Wojewody Białostockiego z dn. 7 sierpnia 1997 r. (Dz. U. WB Nr 16).
- Pomniki przyrody:
  - Jesion wyniosły – Stelmachowo, park podworski Nr ewidencyjny 041 – uznany za pomnik przyrody Rozporządzeniem Nr 10/96 Woj. Białostockiego z dnia 29. 11. 1996 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 38, poz. 137).
  - Jałowiec pospolity – Krosno – Nr ewidencyjny 079 – uznany za pomnik przyrody Decyzją Nr Rlop – 410b/2/67 Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z dn. 30.06.1967 r. (Dz. Urz. WRN Nr – 7, poz. 57).
  - Głaz narzutowy – Sierki – Nr ewidencyjny 080 – uznany za pomnik przyrody Decyzją Nr Rlop – 410b/3/1-14/69 Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z dn. 5.09.1969 r. (Dz. Urz. WRN Nr 4, poz. 84)
  - Głaz narzutowy – Leśniki – Nr ewidencyjny 081 – uznany za pomnik przyrody Decyzją Nr Rlop – 410b/3/1-14/69 Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium WRN w Białymstoku z dn. 5.09.1969 r. (Dz. Urz. WRN Nr 4, poz. 84)
  - Grupa drzew – dwie lipy drobnolistne, dąb szypułkowy – Rzędziany – Nr ewidencyjny 1052 – uznany za pomnik przyrody Rozporządzeniem Nr 3/9 Wojewody Białostockiego z dnia 17.11.1994 r. (Dz. Urz. WB. Nr 18, poz. 93).
  - Aleja drzew (155 szt.) – Stelmachowo – Nr ewidencyjny 1151 – uznana za pomnik przyrody Rozporządzeniem Nr 4/94 Wojewody Białostockiego z dnia 17 listopada 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Biał. Nr 18 poz. 93).

1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska.

Obszar gminy Tykocin charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem przekształcenia środowiska. Źródła powstawania konfliktów ze środowiskiem przyrodniczym wynikają głównie z rozwoju i funkcjonowania miasta Tykocina oraz innych większych jednostek osadniczych położonych w obszarze gminy, jak również intensyfikacji rolnictwa (nawożenie i ochrona roślin) i wzrostu transportu komunikacyjnego.

1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych.

Stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych został omówiony w pkt. 1.4.1. niniejszego tekstu. Potencjalne zagrożenia zarówno dla wód powierzchniowych jak i gruntowych może stanowić brak oczyszczalni ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi. Na stan czystości wód może także negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną, a zwłaszcza intensywne stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin.

Zagrożeniem dla wód a zwłaszcza wód podziemnych może być również nieprawidłowa utylizacja odpadów, a w szczególności tych odpadów, które zawierają różnego rodzaju niebezpieczne związki toksyczne.

1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego.

Gmina Tykocin charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym. Średnie roczne stężenie badanych zanieczyszczeń atmosferycznych w latach 1991 – 1993 przez Wojewódzką Stację Sanitarno – Epidemiologiczną i P.I.O.Ś w Białymstoku jest dużo niższe od wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza (zał. Nr 1 do rozporządzenia Ministra O.Ś.Z.N. i L z dnia 28 IV 1998 r. Dz. U. Nr 55 poz. 355).

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest, przemysł, kotłownie lokalne i paleniska indywidualne oraz transport.

W strukturze zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw stałych, głównie węgla kamiennego, koksu i drewna.

Szacunkowe wielkości emisji zanieczyszczeń w roku 1993 pochodzących z procesów energetycznych w gminie Tykocin i gmin najbliższej jej położonych (wg obliczeń P.I.O.Ś w Białymstoku na podstawie danych W.O.Ś UW) przedstawiają się jak niżej.

Tabela nr 15

Gmina	Wielkość emisji zanieczyszczeń w Uq / rok				% udział SO ₂ i pyłu w gminie w stosunku do całego województwa	
	SO ₂	NO ₂	CO	Pył	SO ₂	pył
Tykocin	10,5	5,4	34,9	18,1	0,073	0,230
Choroszcz	75,4	25,5	114,9	44,0	0,523	0,560
Łapy	750,8	153,7	531,1	229,6	5,205	2,922
Knyszyn	22,9	18,4	85,8	34,8	0,159	0,443

Na terenie gminy należy liczyć się ze skażeniem pochodzenia komunikacyjnego, zwłaszcza w odległości 100 – 200 m od drogi krajowej – ekspresowej Nr –18 (Warszawa – Białystok) i drogi krajowej Nr – 64 (Białystok – Łomża).

Aktualnie zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu i ołowiem wzdłuż tras komunikacyjnych są znikome i nie stwarzają zagrożenia dla środowiska . Tym niemniej w przypadku wzrostu natężenia ruchu kołowego może nastąpić pewne zagrożenie dla wypasu bydła w pobliżu tych dróg oraz uprawy warzyw, a na terenach zabudowanych może zagrażać zdrowiu ludzi. W związku z powyższym należy dążyć do zmniejszenia emisji pyłów i gazów głównie poprzez:

- modernizację i budowę instalacji odsiarczająco – odpylających,
- modernizację lub likwidację kotłowni węglanowych i palenisk indywidualnych przechodząc na gaz ziemny lub olej opałowy lekki,
- poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg i stawiania ostrych rygorów w zakresie zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania benzyny i ropy. Należy także odnotować, że ocena sytuacji radiologicznej w oparciu o wyniki pomiarów skażeń dokonanych przez specjalistyczne jednostki nie wykonała żadnych zagrożeń dla środowiska i ludzi na terenie gminy.

1.9.3. Zagrożenia hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

- a) Dopuszczalne natężenie hałasu dla różnych obszarów określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 1998 r. o dopuszczalnych poziomach hałasu w środowisku.

Największe zagrożenie środowiska hałasem powoduje zazwyczaj przemysł i komunikacja.

Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych, zwłaszcza w obrębie miasta Tykocina oraz usługowych działających na podstawie wpisu do ewidencji zakładów prowadzących działalność gospodarczą. W takich przypadkach należy przestrzegać zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenia nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Hałas komunikacyjny – wraz ze wzrostem natężenia ruchu obserwuje się coroczny przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego (droga N–18, Nr– 64).

W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego należy dążyć min. do budowy obwodnic, utrzymania dobrej nawierzchni dróg i ulic, dobrej organizacji ruchu itp.

- b) Na obszarze gminy Tykocin głównymi urządzeniami wytwarzającymi elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska jest napowietrzna linia elektroenergetyczna WN – 110 kV Białystok – Jeżewo Stare – Łomża.

Od w/w źródła należy zachować następujące szerokości stref ochronnych:

- linia WN 110 kV – min 14,5 m. od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii – 40 m.

1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego.

- a) Zagrożenia spowodowane eksploatacją surowców mineralnych.

Powierzchniowa degradacja i dewastacja terenów, a zwłaszcza rzeźby terenu, związana jest głównie z eksploatacją surowców mineralnych wraz z określeniem potrzeb rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych szczegółowo przedstawiano w pkt. 1.3.2. niniejszego tekstu.

Ponadto w zależności od głębokości eksploatacji surowców oraz sposobu ich wydobywania (np. przy pomocy sprzętu mechanicznego) istnieje możliwość zarówno zakłócenia układu funkcjonowania wód wglębnych jak i ich chemicznego (smary) zanieczyszczenia.

b) Zagrożenia odpadami.

Jednym z poważnych zagrożeń i degradacji środowiska są odpady komunalne i przemysłowe. Odpady w szczególności te które nie są odpowiednio składowane, (utyliczowane) wywierają negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, głównie w formie skażenia wody, gleby, powietrza, niszczenia walorów krajobrazowych łącznie z wyłączeniem z użytkowania określonych terenów rolnych lub leśnych.

Odpady stałe składowane są na wysypisku komunalnym o pow. 1 ha położonym na gruntach m. Tykocina. Wysypisko to jest wykorzystane w 25 %. Ponadto na terenie gminy funkcjonują także wysypiska wiejskie nieurządzone, zajmujące przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne.

Zagrożenia odpadami wynikają także z faktu, że na przedmiotowe wysypiska trafiają różne substancje niebezpieczne codziennego użytkowania, np. leki, środki owadobójcze, baterie, lampy rtęciowe, smary, rozpuszczalniki, metale ciężkie itp. Celem unikania takich zagrożeń niezbędny jest rozdzielczy system gromadzenia odpadów. Trudności w znalezieniu odpowiednich miejsc pod wysypisko, wysoki koszt ich urządzania, a także sposób składowania i utylizacji tych nieczystości stanowi realne przesłanki do pogorszenia stanu środowiska. Dlatego też należy organizować składowiska przejściowe z pełną segregacją odpadów tj. ustawianie kontenerów w miejscach wytwarzania odpadów z docelowym ich wywożeniem na wysypisko komunalne, a także do zakładów bezpiecznego przetwarzania.

We wsiach zwodociągowanych brak jest kanalizacji sanitarnych, w tym małych oczyszczalni ścieków, co w konsekwencji może doprowadzić do zanieczyszczenia zarówno wód powierzchniowych jak i podziemnych.

W związku z powyższym czasowo nieczystości płynne (ścieki) powinny być unieszkodliwiane poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożone do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Tykocinie.

1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego.

1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno – przyrodnicza gminy.

W strukturze obszaru gminy istotną rolę odgrywają jej przyrodnicze struktury funkcjonalno – przestrzenne tworzące tzw. system ekologiczny gminy.

Do głównych obszarów (struktur) systemu ekologicznego gminy należą:

a) Doliny rzek, a w tym:

- dolina rzeki Narwi – jako wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego tworzący powiązania o znaczeniu ponadregionalnym, wchodzące w skład Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (E.S.O.CH.) o funkcjach: ekologicznej, gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej.
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych, a w szczególności rzek: Nereśli, Śliny i Kurówki oraz obniżenia terenowe, jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy, o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została zawarta w pkt. 1.4.1. niniejszego tekstu.

b) Kompleksy leśne.

Wszystkie kompleksy leśne są elementami drobnoprzestrzennymi systemu przyrodniczego gminy, o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznych, gospodarczych i krajobrazowych. W większości lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie tych elementów została zawarta w pkt. 1.6. niniejszych uwarunkowań.

c) Elementami wspomagającymi i współdziałającymi w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego gminy są tereny otwarte o charakterze rolno – osadniczym – głównie tereny upraw polowych i zieleni towarzyszącej osadnictwu ze szczególną funkcją miasta Tykocin,

d) Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy jest zachowanie walorów w/w struktur środowiska przyrodniczego z jednoczesnym zapewnieniem możliwości jego właściwego funkcjonowania.

W związku z powyższym obszary systemu ekologicznego gminy podlegać powinny ochronie przed zainwestowaniem i degradacją, głównie sanitarną,

e) Wszystkie pozostałe obszary tj. poza systemem przyrodniczym (terenami otwartymi) posiadają warunki abiotyczne do rozwoju różnych form osadnictwa i zabudowy. Należy podkreślić, iż są to zarazem obszary o podstawowych wartościach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, stwarzających odpowiednie warunki do rozwoju określonych form gospodarki żywnościowej.

1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

1. Utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie, tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej obszaru gminy.
2. Utrzymanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunki niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy.
3. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wód komunalnych, wód rzeki: Narwi, Nereśli i Śliny przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją – stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.
W obszarze gminy Tykocin zachodzi również potrzeba:
  - skutecznego rozwiązywania unieszkodliwiania ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi,
  - poprawy dyspozycyjności wód poprzez tworzenie małej retencji wód w zlewniach elementarnych,
4. Radykalne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, pochodzących ze źródeł energetycznych i zakładów przemysłowych oraz komunikacji, ochrona zabudowy mieszkaniowej i walorów przyrodniczych przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń atmosferycznych – stosownie do obowiązujących norm państwowych.

Zmniejszenie emisji energetycznych można będzie osiągnąć poprzez min. gazyfikację gminy.

5. Przeciwdziałanie zagrożeniom hałasem oraz promieniowaniem elektromagnetycznym niejonizującym głównie w obszarach stałego zamieszkiwania ludzi.
6. Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczą przestrzenią produkcyjną, a w tym ochrona przed:
  - zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
  - przeznaczeniem wartościowych gruntów na cele inne niż rolnicze,
  - negatywnymi strukturami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.

Preferowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego zapewniającego produkcję „zdrowej żywności” z ukierunkowaniem jego rozwoju.

2. Środowisko kulturowe.

2.1. Obiekty zabytkowe i o wartościach kulturowych.

2.1.1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków znajdują się w następujących miejscowościach:

Tabela nr 16

Lp.	Wyszczególnienie	Nr decyzji	Nr rejestru
1	2	3	4
	TYKOCIN		
1.	Układ urbanistyczny, XV – XVIII	Kult. V-2b/38/77/56 z 12.12. 1956 r.	71
2.	Synagoga	Kult. V-2b/10/87/57 z 24.01.1957 r.	81
3.	Dom talmudyczny	KL. III-2-178/2/62 z 14.03.1962 r.	172
4.	Zespół klasztorny bernardynów:		
	a) klasztor, dom pomocy społecznej	Kult.V-2b-124-22-58 z 10.05.1958 r	118
	b) kaplica p.w. Nawiedzenia Św. Elżbiety	KL.III-1-221/66 z 21.10.1966 r.	216
	c) brama – dzwonnica	Kult.V-2b-125-23-58 z 10.05.1958 r	119
	d) dom, ob. Budynek gospodarczy, stodoła	KL III-1-223/66 z 22.10.1966 r	219
	e) ogród z dziedzińcem	KL.WKZ-5340/5/84/86 z 30.12.1986r	566
5.	Zespół klasztorny misjonarzy		
	a) klasztor obecnie plebania	Kult. V-2b-121-19-58 z 5.05. 1958 r	115
	b) kościół	Kult. V-2b-120-18-58 z 30.04.1958 r	114
	c) brama	Kult. V-2b-123-21-58 z 5.05.1958 r	117
	d) spichlerz	Kult. V-2b-122-20-58 z 5.05.1958 r	116
6.	Alumnat	Kult. V-2b/34/53 z 16.02.1953 r	28
7.	Ruiny zamku i pozostałości fortyfikacji ziemnych	KS-25/24/50 z 20.02.1950 r	2
8.	Pomnik Stefana Czarnieckiego		
	Pl. C z a r n i e c k i e g o	KL. III-1/122/66 z 21.10.1966 r	217
9.	Dom nr 6		
10.	Dom nr 12	KL.WKZ - 680/4/76 z 7.04.1976 r	376
	ul. K a c z o r o w s k a	KL.WKZ – 5340/18/80 z 30.12.1988r	706
11.	Dom nr 5		
12.	Dom nr 7	Kult. III-2b/137/37/58 z 20.11.1958 r	131
13.	Dom nr 9 / 9a	Kult. III-2b/140/40/58 z 26.11.1858 r	134
14.	Wiatrak koźlak, ul. Kaczorowska 1	Kult.V-2b/9/86/57 z 24.01.1957 r	80
15.	Dom ul. Klasztorna 2	KL.WKZ-5340/1/80 z 24.01.1980 r	480
16.	Dom ul. Kozia 1	KL.WKZ-5340/25/86 z 30.12.1986 r	639
	ul. 11 L i s t o p a d a	KL.III-26-152-52-58 z 18.12.1958 r	146
17.	Szpital ob. dom nr 1		
18.	Dom nr 4	Kult.V-2b-126-24-58 z 10.05.1958 r	120
19.	Dom nr 5	KL.WKZ-680/4/74 z 4.12.1974 r.	349
20.	Dworek administratora, ob. GOK nr 8	KL.WKZ-680/3/74 z 4.12.1974 r	348
21.	Dom nr 11	Kult.V-2b-127-25-58 z 10.05.1958 r	121
22.	Pocztą, ob. budynek nr 36	KL.WKZ-680/5/74 z 4.12.1974 r	350
	ul. P i ł s u d s k i e g o	WKZ-5340/13/94 z 11.08.1994 r.	788
23.	Dom nr 22		
24.	Dom nr 23	KL.III-2b-156-56-58 z 18.12.1958 r	150
25.	Dom nr 25	Kult. III-2b-138-38-58 z 18.12.1958r	132
26.	Dom nr 27	Kult. V-2b/27/66/56 z 13.07.1956 r.	60
27.	Dom nr 29	Kult. V-2b/26/65/56 z 13.07.1956 r	59
28.	Dom nr 31	KL III-2b-153-53-58 z 18.12.1958 r	147
29.	Dom nr 33	KL.III-2b-154-54-58 z 18.12.1958 r	148
30.	Dom nr 35	KL.III-2b-155-55-58 z 18.12.1958 r	149
		KL.III-2b-144-44-58 z 10.12.1958 r	138
31.	ul. Złota		
32.	Dom nr 2, ob. UMig	Kult.V-2b/37/24/53 z 25.02.1953 r	31
33.	Dom nr 3	KL.WKZ-680/4/73 z 13.08.1973 r	345
	Cmentarz żydowski	KL.WKZ-5340/4/89 z 29.12.1989 r	720

33a	<i>Zespół cmentarza parafialnego rzymskokatolickiego, w skład którego wchodzi:</i>	<i>RN-KM/4010-59/10 z 15.07.2010 r.</i>	<i>A-296</i>
	<i>1) cmentarz w granicach istniejącego ogrodzenia, 1795 r.</i>		
	<i>2) kaplica cmentarna p.w. Matki Boskiej Bolesnej, lata 1891 – 1895</i>		
	<i>3) kaplica grobowa rodziny Glogerów, 1885 r.</i>		
	<i>4) grobowiec tzw. "katakumby", 1841</i>		
	<i>5) brama, 1895 r.</i>		
34.	<i>6) mur ogrodzeniowy, 1857 i 1895 r.</i>	KL.WKZ-5340/1/83 z 31.01.1983 r	
35.	JEŻEWO STARE Pozostałości zespołu dworskiego Glogerów 5 obiektów STELMACHOWO Park dworski	KL.WKZ-5340/14/84 z 10.02.1984 r	534
			575

Wszystkie obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej. Wszelkie prace przy nich wymagają uzyskania zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.1.2. **Obiekty o charakterze zabytkowym** nie wpisane do rejestru zabytków uwzględnione w publikacji z 1992 r. „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, woj. białostockie 3”

Tykocin

- Dworski budynek administr., ul. 11 Listopada 37, ob. szkoła k. VIII w.
- Most na rzece Narwi, żel. pocz. XX w.

ul. Bernardyńska,

- Dom nr 2, drewniany, poł. XIX w.

ul. Choroszczańska,

- dom nr 12, drewniany, pocz. XX w.,
- domy nr 13 i 25 drewniane, 2 poł. XIX w.,
- dom nr 14, mur. 4 ćw. XIX w.,
- domy nr 19 i 23, drewniane k. XIX w.,

ul. Czarnieckiego,

- dom nr 4, murowany, 1 poł. XIX w.,
- domy nr 8 i 10, drewniane, k. XVIII w.,

ul. Jordyka

- dom nr 6 drewniany, 2 poł. XIX w.
- dom nr 4, drewniany ok. 1850 r.

ul. Kaczorowska,

- dom nr 6, drewniany, XIX/XX w.,
- domy nr 8, 10, 22, 30 drewniane, k. XIX w.
- domy nr 24 i 26, pocz. XX w.,
- dom nr 28 drewniany, l. 20 XX w.,

ul. 11 Listopada

- domy nr 6, 7a, 15, 16, 21 drewniane 3 ćw. XIX w.,
- dom nr 13, murowany 4 ćw. XIX w.,
- domy nr 14, 25 i 57, drewniane pocz. XX w.,
- dom 17 drewniano – murowany 1898 r.,
- dom nr 19 i 50, drewniany 4 ćw. XIX w.,
- dom nr 41, drewniany 1910 r.,
- dom nr 45, drewniany, k. XIX w.,
- dom nr 58, drewniany, 1931 r.,

ul. Nadkanałna

- domy nr 2 i 5 drewniane 4 ćw. XIX w.,

ul. Piłsudskiego

- dom nr 39, drewniany pocz. XX w.,

ul. Poświętna

- dom nr 16, drewniany, poł. XIX w.,

ul. Sokołowska

- domy nr 10, 18 i 20, drewniane 4 ćw. XIX w.,

ul. Stary Rynek

- dom nr 2, murowany XVIII/XIX w.,

ul. Zatylna

- domy nr 2 i 3, drewniane, l. 20 XX w.,

ul. Złota

- dom nr 11 murowany 4 ćw. XIX w.,
- dom nr 17 murowany 3 ćw. XIX w.,

Hermany

- dom nr 18, drewniany 1920 r.,

Kapice - Lipniki

- dom nr 2, drewniany 2 poł. XIX w.,
- dom nr 3, drewniany 1931 r.,
- dom nr 5, drewniany 1865 r.,

Krosny

- zagroda nr 6
  - a) dom drewniany 4 ćw., XIX w.,
  - b) stajnia z chlewem, drewniana l. 20 XX w.,
  - c) stodoła drewniana l. 20 XX w.,
- zagroda nr 9
  - a) dom drewniany l. 20 XX w.,
  - b) stodoła drewniana l. 20 . XX w.,
  - c) stodoła w zagrodzie nr 10, drewniana l. 20 XX w.,

Łaziuki

- zagroda nr 24
  - a) dom drewniany 1922 r.,
  - b) obora drewniana 4 ćw. XIX w.,
  - c) stodoła drewniana XIX / XX w.,

Łazy Duże

- zagroda nr 3
  - a) dom drewniany 1918 r.,
  - b) stodoła drewniana 1920 r.,
  - c) dom nr 5, gliniany 1910 r.,

Łazy Małe

- domy nr 1 i 5 drewniane 1935 r.,
- domy nr 2 i 8 drewniane l. 20 XX w.,
- dom nr 3, drewniany 1918 r.,

Łopuchowo

- dom nr 16, drewniany 1900 r.,
- dom nr 42, drewniany pocz. XX w.,

Nieciece

- domy nr 20 i 24 drewniane 2 poł. XIX w.,

Pajewo

- dom nr 14, drewniany, 1929 r.,

Pętowo

- dwór drewniany l. 20 XX w.,

Piaski

- dom nr 6 drewniany l. 20. XX w.,

Radule

- dom nr 11, drewniany 1918 r.

Saniki

- dom nr 9 murowany 1906 r.,

- dom nr 20 drewniany l. 20 XX w.,
- **Siekierki**
dom nr 14 murowany poł. XIX w.,
- **Sierki**
domy nr 38 i 40 drewniane l. 20 XX w.,
- **Słomianka**
domy nr 16, 18 i 22 drewniane 1918 r.,
dom nr 26 drewniany l. 20. XX w.,
- **Stare Kapice**
dom nr 17 drewniany l. 20 XX w.,
- **Tatary**
zagroda nr 9
a) dom drewniany pocz. XX w.,
b) stodoła drewniana pocz. XX w.,

2.1.3. **Cmentarze** o wartościach historyczno – kulturowych znajdują się w następujących miejscowościach:

Jeżewo Stare

1. Cmentarz wojenny
2. Mogiła z 1944 r.,

Leśniki

3. Cmentarz wojenny z 1915 r.,
4. Cmentarz wojenny z 1941 r.,

Łopuchowo

5. Cmentarz wojenny – miejsce straceń z II wojny światowej.

Tykocin

6. Cmentarz rzymskokatolicki
7. Cmentarz przykościelny
8. Cmentarz wojenny.

2.1.4. **Wnioski konserwatorskie** w zakresie ochrony zabytków:

- 1) W strefie ochrony konserwatorskiej Tykocina nowa zabudowa nie powinna przekroczyć 7 m. wysokości w jego centrum i 9 m. wysokości na jego obrzeżach.
- 2) Projekty decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz projekty budowlano – architektoniczne zabudowy należy uzgodnić z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Należy stosować dachy symetryczne, 2- spadowe lub 2 – spadowe naczółkowe. Nie należy stosować pokrycia dachów eternitem i blachą falistą. W przypadku budynków murowanych elewacji nie pokrywać tynkami nakrapianymi lecz gładkimi i jasnymi, elewacji budynków o zabytkowym charakterze nie pokrywać „sidingiem”.
- 3) Nawierzchnie ulic powinny zostać wykonane z bruku lub kostki brukowej.
- 4) Istniejące w Tykocinie i na terenie gminy cmentarze pozostają w sferze zainteresowania konserwatorskiego.

2.2. Stanowiska archeologiczne.

Badaniami archeologicznymi – powierzchniowymi objęto 90 % terenu gminy Tykocin, lokalizując 268 stanowisk, 21 archiwalnych nie zlokalizowano.

Do rejestru zabytków zostały wpisane 4 stanowiska:

- **Tykocin**
Stanowisko 1 – grodzisko, nr rej. 22/A
Stanowisko 2 – osada przygodowa, nr rej. 135/A
Stanowisko 4 – zamek nr rej. 1/A
- **Kiślaki**
Stanowisko 3 – obozowisko, nr rej. 227/A

Zbadane zostały wykopaliskowo:

- Tykocin – stanowiska :1,2,4,5,39,40,
  - Kiślaki – stanowiska :1,2,
  - Popowlany – stanowisko 2.
- Spis stanowisk archeologicznych w mieście i gminie Tykocin znajduje się w załączeniu.

Wnioski:

- 1) O prowadzeniu prac ziemnych na terenie miasta Tykocina należy informować Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Białymstoku z 2 - tygodniowym wyprzedzeniem a ewentualny nadzór archeologiczny winien odbywać się na koszt inwestora.
- 2) Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków nie mogą być rozkopywane.
- 3) Inwestycje planowane na obszarach pozostałych stanowisk archeologicznych i w ich bezpośredniej okolicy należy uzgodnić z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych w Białymstoku.

3. Sfera społeczna.

3.1. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie.

3.1.1. Ludność i obszar miasta i gminy

Według stanu w dniu 30.06.1998 r. w Tykocinie zamieszkiwało 2.069 osób, z tego 1.014 mężczyzn i 1.055 kobiet, a na terenie gminy Tykocin zamieszkiwało 4.871 osób z tego 2455 mężczyzn i 2416 kobiet.

Pod względem liczby ludności Tykocin należy do dwu najmniejszych miast pow. białostockiego, natomiast gmina Tykocin zajmuje 10 miejsce wśród 15 gmin pow. białostockiego.

Miasto Tykocin zajmuje teren o powierzchni 29 km², co stanowi 0,1 % powierzchni województwa podlaskiego i 0,9 % powiatu białostockiego.

Gmina Tykocin obejmuje obszar o powierzchni 176 km² tj. 0,9% powierzchni województwa oraz 5,9 % powierzchni powiatu białostockiego ziemskiego.

Gęstość zaludnienia w mieście wynosi 72 osoby na 1 km² i jest wyższa od przeciętnej woj. podlaskiego wynoszącej 61 osób oraz pow. białostockiego – wynoszącej 47 osób.

Na terenie gminy gęstość zaludnienia wynosi 28 osób i jest znacznie niższa od średniej wojewódzkiej oraz powiatowej.

3.1.2. Zmiany rozmieszczenia ludności.

Ludność miasta i gminy Tykocin od okresu powojennego zmniejszyła się o 1,5 tys. osób o 18 %.

Dynamika spadkowa ludności była różnorodna. W latach 1946 – 1950 zanotowano spadek ludności o 352 osoby. Natomiast w latach 1950 – 1960 liczba ludności nieznacznie zwiększyła się - o 31 osób. Po 1960 r. notuje się dalszy spadek liczby ludności, z wyjątkiem lat 1992 i 1994, kiedy to miał miejsce wzrost ludności.

Liczba ludności w latach 1946 – 1998 kształtowała się następująco:

Tabela nr 17

Lata	Ogółem			Miasta			Gmina		
	Ogółem	W tym kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn	Ogółem	W tym kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn	Ogółem	W tym kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1946	8.451	4.454	111	-	-	-	-	-	-
1950	8.099	4.225	109	-	-	-	-	-	-
1960	8.130	4.167	105	-	-	-	-	-	-
1970	8.055	3.991	98	-	-	-	-	-	-
1974	7.835	3.867	97	-	-	-	-	-	-
1978	7.437	3.633	96	-	-	-	-	-	-
1985	7.116	3.450	94	-	-	-	-	-	-
1988	7.024	3.430	95	-	-	-	-	-	-
1989	6.962	3.387	95	-	-	-	-	-	-
1990	6.920	3.379	95	-	-	-	-	-	-
1991	6.904	3.387	96	-	-	-	-	-	-
1992	7.012	3.451	97	-	-	-	-	-	-
1993	6.980	3.455	98	2.055	1.016	98	4.925	2.439	98
1994	7.020	3.490	99	2.093	1.042	99	4.927	2.448	98
1995	6.992	3.467	98	2.081	1.038	99	4.911	2.429	98
1996	6.975	3.473	99	2.070	1.035	100	4.905	2.438	99
1997	6.961	3.474	99	2.074	1.053	103	4.887	2.421	98
1998	6.940	3.471	99	2.069	1.055	104	4.871	2.416	98

Analiza rozmieszczenia ludności w latach 1970 – 1998 w mieście i poszczególnych wsiach na terenie gminy wykazuje, iż mimo spadku ogólnej liczby ludności (1.110 osób) w następujących 5 miejscowościach miał miejsce jej wzrost: Tykocin – 223 osób, Bagienki – 9, Dobki – 5, Kiślaki – 2, Siekierki – 3 i Lipniki – 1.

W okresie tym największy spadek ludności zanotowano we wsiach: Radule – 140, Sierki – 124, Słomianka 100, Saniki – 90, Pajewo – 83, Sawino – 81.

W strukturze ludności miasta i gminy do 1960 r. przewagę miały kobiety. Natomiast od 1970 r. przeważają mężczyźni. W ostatnich kilku latach w mieście przeważają kobiety, natomiast na terenach wiejskich przewagę mają mężczyźni.

Rozwój ludności w poszczególnych miejscowościach ilustruje załączona tabela.

Ludność miasta i gminy Tykocin

Tabela nr 18

Lp.	Nazwa Miejscowości	1970	1978	1988	1998	Zmiany 1970-1998
1	2	3	4	5	6	7
	m. Tykocin	1.838	1.917	2.020	2.061	+ 223
	gm. Tykocin	6.217	5.514	5.004	4.951	
1.	Bagienki	42	47	48	51	+ 9
2.	Broniszewo	189	183	161	145	- 44
3.	Dobki	91	107	108	96	+ 5
4.	Hermany	107	98	107	105	- 2
5.	Kapice - Lipniki	105	96	84	75	- 30
6.	Kiślaki	95	94	90	97	+ 2
7.	Krosno	88	64	57	65	- 23
8.	Leśniki	243	214	195	191	- 52
9.	Lipniki	72	74	66	73	+ 1
10.	Łaziuki	174	135	113	125	- 49
11.	Łazy Małe	78	58	81	46	- 32
	Łazy Duże	46	48		30	- 16
12.	Łopuchowo	414	363	287	319	- 95
13.	Nieciece	191	158	139	150	- 41
14.	Nowe Jeżewo	110	89	100	93	- 17
15.	Pajewo	299	260	230	216	- 83
16.	Piaski	157	111	87	88	- 69
17.	Popowlany	168	175	150	157	- 11
18.	Radule	420	361	323	280	- 140
19.	Rzędziany	405	384	351	343	- 62
20.	Saniki	370	314	293	280	- 90
21.	Sawino	388	357	309	307	- 81
22.	Siekierki	421	401	410	424	+ 3
23.	Sierki	443	377	350	319	- 124
24.	Słomianka	179	122	86	79	- 100
25.	Stare Jeżewo	285	276	259	249	- 36
26.	Stare Kapice	170	136	136	136	- 34
27.	Stelmachowo	273	252	246	264	- 9
28.	Stelmachowo – Kolonia					
29.	Tatary	52	54	45	40	- 12
30.	Żuki	142	106	93	108	- 34

3.1.3. Zmiany w stanie i strukturze ludności.

Struktura wieku ludności miasta i gminy Tykocin w 1998 r. przedstawiała się następująco:

Tabela nr 19

Wyszczególnienie	Miasto		Gmina	
	Osób	%	Osób	%
1	2	3	4	5
Ludność ogółem	2.069	100,0	4.871	100,0
Wiek przedprodukcyjny				
0 – 17	520	25,1	1.355	27,8
0 – 2	59	2,8	184	3,8
3 – 6	104	5,0	293	6,0
7 – 14	256	12,4	640	13,1
15 – 17	101	4,9	238	4,9
Wiek produkcyjny				
18 - 64 M. / 59 K	1.130	54,6	2.649	54,4
18 – 64 M.	610	29,5	1.439	29,5
18 – 64 K	520	25,1	1.210	24,8
Wiek poprodukcyjny				
65 M. / 60 K i więcej	419	20,3	867	17,8
65 i więcej M.	147	7,1	316	6,5
50 i więcej K	272	13,2	551	11,3

W strukturze wieku udział ludności w grupie przedprodukcyjnej zarówno w mieście jak i w gminie jest wyższy od udziału ludności w grupie poprodukcyjnej.

Wskaźnik udziału grupy przedprodukcyjnej w mieście jest niższy od wskaźników: wojewódzkiego wynoszącego 27,8 % oraz powiatowego wynoszącego – 27,1 %.

W gminie wskaźnik ten kształtuje się na poziomie średniego wojewódzkiego oraz powyżej średniego powiatowego.
Wskaźnik udziału ludności w wieku produkcyjnym w gminie jest wyższy niż w mieście. Wskaźniki te są niższe od średnich: wojewódzkiego wynoszącego – 56,8 % oraz powiatowego wynoszącego – 56,1 %.
Udział ludności w grupie poprodukcyjnej zarówno w mieście jak i w gminie jest wyższy od poziomu wojewódzkiego wynoszącego – 15,4 % oraz powiatowego wynoszącego – 16,8 %.

**Struktura wieku ludności w latach 1988 – 1997 r.
kształtowała się następująco:**

Tabela nr 20

LATA	Wiek								
	Przedprodukcyjny 0 – 17			Produkcyjny 18 – 64 M/59 K			Poprodukcyjny 65M/60K i więcej		
	Miasto	Gmina	Ogółem	Miasto	Gmina	Ogółem	Miasto	Gmina	Ogółem
	osób – udział %								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1988	-	-	1.997	-	-	3.568	-	-	1.489
	-	-	28,0	-	-	50,8	-	-	21,2
1990	-	-	1.943	-	-	3.678	-	-	1.299
	-	-	28,1	-	-	53,1	-	-	18,8
1994	580	1.416	1.996	1.109	2.619	3.728	404	892	1.296
	27,7	287	28,4	53,0	53,2	53,1	19,3	18,1	18,5
1995	571	1.392	1.963	1.100	2.612	3.712	410	907	1.317
	27,4	28,3	28,1	52,9	53,2	53,1	19,7	18,5	18,8
1996	560	1.376	1.936	1.104	2.642	3.746	406	887	1.293
	27,1	28,0	27,8	53,3	53,9	53,7	19,9	18,1	18,5
1997	548	1.360	1.908	1.115	2.644	3.759	411	883	1.294
	26,4	27,8	27,4	53,8	54,1	54,0	19,8	18,1	18,6
1998	520	1.355	1.875	1.130	2.649	3.779	419	867	1.286
	25,1	27,8	27,0	54,6	54,4	54,5	20,3	17,8	18,5

- W strukturze wieku ludności w mieście i gminie występowały następujące tendencje:
- spadek udziału dzieci i młodzieży w wieku 0 – 17 lat z 28,0 % do 27,0 %, przy czym w mieście spadek ten był większy niż na wsi,
  - wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym z 50,8 % do 54,5 %, w zbliżonym tempie w mieście i na wsi,
  - spadek udziału ludności w wieku poprodukcyjnym z 21,2 % do 18,5 %, przy czym w mieście wystąpił niewielki wzrost wskaźnika, natomiast na wsi spadek,

3.1.4. Ruch naturalny ludności.

W latach 1990 – 1997 ruch naturalny ludności kształtował się następująco:

Tabela nr 21

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993		1994		1995		1996		1997	
				m	w	m	w	m	w	m	w	m	w
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Małżeństwa	54	47	41	3	32	7	39	9	23	4	30	5	31
Urodzenia żywe	119	119	124	12	88	26	94	20	58	22	63	24	62
Zgony	109	83	107	8	91	19	87	24	65	24	71	31	75
w tym niemowląt	1	4	1	-	1	3	3	1	1	1	1	-	1
Przyrost naturalny	10	36	17	4	-3	7	7	-4	-7	-2	-8	-7	-13

Uwaga: m – miasto
w – wieś

W mieście i gminie występuje zmienny przyrost naturalny. Na początku analizowanego okresu przyrost ten był dodatni, a w ostatnich latach notuje się ujemny przyrost naturalny, przy czym na wsi większy niż w mieście.

3.1.5. Migracje ludności.

W latach 1990 – 1997 wielkość migracji wynosiła:

Tabela nr 22

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993		1994		1995		1996		1997	
				m	w	m	w	m	w	m	w	m	w
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Napływ	23	61	83	3	75	23	66	23	78	20	57	12	41
z miast		30	48	3	52	5	36	13	54	17	33	3	18
ze wsi		31	35	-	23	17	27	9	24	2	24	9	21
z zagranicy		-	-	-	-	1	3	1	-	1	-	-	2
Odpływ	48	113	128	15	96	48	91	22	77	29	54	16	77
do miast		95	95	7	67	28	73	14	45	10	42	12	58
na wieś		18	33	8	29	20	18	8	32	19	12	4	19
za granicę		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo migracji	- 25	- 52	-45	-12	-21	-25	-25	1	1	-9	3	-4	-36

Uwaga: m – miasto

w – wieś

W badanym okresie zarówno w mieście jak i na wsi z wyjątkiem 1995 r. występowało ujemne saldo migracji.

3.1.6. Zatrudnienie.

Zatrudnienie ludności miasta i gminy w gospodarce narodowej poza rolnictwem indywidualnym przedstawiało się następująco:

Tabela nr 23

wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997
1	2	3	4	5	6
Miasto	278	205	242	192	261
Gmina	192	211	141	186	226
Ogółem	470	416	383	378	487

Liczba zatrudnionych w gospodarce narodowej w mieście i na wsi wykazuje zmienne tendencje.

Według danych statystycznych z 1997r w mieście największy udział zatrudnionych mają działy: zaopatrzenie w energię elektryczną i wodę – 27,2 %, edukacja – 19,2 %, handel i naprawy – 12,2 %, ochrona zdrowia i opieka socjalna – 10,0 %, administracja publiczna – 9,6 %.

Na terenie gminy najwięcej zatrudnionych mają działy:

Edukacja – 28,8 %, handel i usługi – 23,9 %, zaopatrzenie w energię elektryczną i wodę – 14,2 %, zdrowie i opieka socjalna – 11,5 %.

Według danych statystycznych z 1996 r. większość osób pracowała w sektorze publicznym: w mieście – 75,5 %, w gminie 66,1 %.

W Tykocinie sektor publiczny w całości występował w oddziałach: edukacja – 29,2 %, ochrona zdrowia i opieka socjalna – 14,6 %, administracja publiczna – 13,5 %, pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna – 11,5 %, zaopatrzenie w energię elektryczną i wodę – 5,2 %, budownictwo – 1,0 %.

W gminie do sektora publicznego należały w całości działy: edukacja – 40,3 %, transport, składowanie i łączność – 9,2 %, zaopatrzenie w energię elektryczną i wodę – 5,9 %, ochrona zdrowia i opieka socjalna – 3,8 %, administracja publiczna – 3,2 %, rolnictwo i leśnictwo – 2,1 %.

Do sektora prywatnego w mieście należały w całości działy: handel i usługi – 15,6 %, pośrednictwo finansowe – 6,8 %, rolnictwo i leśnictwo – 1,0 %, natomiast w gminie należały działy: działalność produkcyjna – 10,8 %, budownictwo – 15,6 %, handel i usługi – 7,5 %.

Liczba pracujących według sekcji EKD bez rolnictwa indywidualnego w latach 1996 – 1997 przedstawiała się następująco:

Tabela nr 24

Wyszczególnienie a- ogółem b- sektor publiczny c- sektor prywatny		1996				1997			
		miasto		gmina		miasto		gmina	
		osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	a	192	100,0	186	100,0	261	100,0	226	100,0
	b	145		123					
	c	47		63					
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	a	2	1,0	4	2,1	2	0,7	7	3,1
	b	-		4					
	c	2		-					
Działalność produkcyjna	a	3	1,6	20	10,8	13	5,0	8	3,5
	b	1		-					
	c	2		20					
Zaopatrzenie w energię elektryczną gaz i wodę	a	10	5,2	11	5,9	71	27,2	32	14,2
	b	10		11					
Budownictwo	a	2	1,0	29	15,6	-	-	19	8,4
	b	2		-					
	c	-		29					
Handel i usługi	a	30	15,6	14	7,5	32	12,2	54	23,9
	b	-		-					
	c	30		14					
Hotele i restauracje	a	-	-	-	-	-	-	-	-
Transport, składowanie i łączność	a	-	-	17	9,2	10	3,8	7	3,1
	b	-		17					
Pośrednictwo finansowe	a	13	6,8	-	-	12	4,6	1	0,4
	b	-		-					
	c	13		-					
Obsługa firm i nieruchomości	a	-	-	3	1,6	-	-	1	0,4
	b	-		3					
Administracja publiczna	a	26	13,5	6	3,2	25	9,6	6	2,7
	b	26		6					
Edukacja	a	56	29,2	75	40,3	50	19,2	65	28,8
	b	56		75					
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	a	28	14,6	7	3,8	26	10,0	26	11,5
	b	28		7					
Pozostała działalność usługowa komunalna socjalna i indywidualna	a	22	11,5	-	-	20	7,7	-	-
	b	22		-					
	c			-					

3.1.7. Bezrobocie.

W latach 1993 – 1998 liczba bezrobotnych w mieście i gminie wynosiła:

Tabela nr 25

Bezrobotni	1993	1994		1995		1996		1997		1998	
		Miasto	gmina	miasto	gmina	miasto	gmina	miasto	gmina	miasto	gmina
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ogółem	357	165	253	165	247	132	211	95	135	96	133
mężczyźni	198	90	134	94	130	65	97	51	53	45	55
kobiety	159	75	119	71	117	67	114	44	82	51	78
Absolwenci	35	8	22	11	25	2	20	4	10	12	15
Zwolnieni z przyczyn dot. zakładu pracy	86	31	46	24	26	16	23	8	7	-	-
Bez prawa do zasiłku	168	93	151	79	114	65	139	-	-	-	-
Z prawem do zasiłku	-	-	-	-	-	-	-	9	25	-	-
W wieku 18 – 44 lat	310	144	220	142	219	103	181	71	119	-	-
Pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	148	85	121	78	103	62	105	39	55	-	-

Źródło: Publikacja WUS, dane Rejonowego Urzędu Pracy w Białymstoku

Liczba bezrobotnych według poziomu wykształcenia kształtowała się następująco:

Tabela nr 26

Wykształcenie	1994		1995		1996		1997		1998	
	Miasto	gmina	miasto	gmina	miasto	gmina	miasto	gmina	miasto	gmina
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
wyższe	4	6	3	5	1	1	1	2	1	2
średnie policealne i zawodowe	27	33	27	30	25	28	19	23	12	21
ogólne	15	10	11	17	5	10	3	12	11	6
zasadnicze zawodowe	47	118	52	120	38	105	26	58	31	63
podstawowe	72	86	72	75	63	67	46	40	41	41
razem	165	253	165	247	132	211	95	135	96	133

Źródło: Rejonowy Urząd Pracy w Białymstoku.

Liczba bezrobotnych od 1994 r. w mieście i gminie wykazuje tendencję spadkową.

Wśród bezrobotnych udział absolwentów wynosi: w mieście 12,5 %, na wsi 11,3 %.

Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby w wieku 18 – 44 lat: w mieście 74,7 %, na wsi – 88,1 %.

W liczbie bezrobotnych zmniejsza się udział zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia największy odsetek wśród bezrobotnych w mieście mają osoby z wykształceniem podstawowym – 42,7 % oraz zasadniczym zawodowym – 32,3 %, a w gminie osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 47,4 % oraz podstawowym – 30,8 %.

Najmniej bezrobotnych jest wśród osób posiadających wyższe wykształcenie, w ostatnim okresie w mieście po 1 osobie, a w gminie po 2 osoby rocznie.

3.1.8. Źródła utrzymania ludności rolniczej.

Ludność w wieku 15 lat i więcej zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej) według źródeł utrzymania według danych PSR z 1996 r. wynosiła:

Tabela nr 27

Wyszczególnienie	Miasto	Gmina
1	2	3
Ogółem	773	3.045
Utrzymujący się z jednego źródła	472	2.127
w tym z pracy w swoim gospodarstwie rolnym	198	1.430
Utrzymujący się z dwóch źródeł	301	918
Z liczby ogółem utrzymujący się głównie lub wyłącznie		
- z pracy w swoim gospodarstwie rolnym	215	1.555
- z pracy poza swoim gospodarstwem rolnym	146	225
w tym na własny rachunek	20	14
- z niezarobkowych źródeł utrzymania	280	953
w tym z emerytury	166	639
Utrzymywani	125	265

Ludność zamieszkała w gospodarstwach rolnych i działkach rolniczych utrzymuje się w większości z jednego źródła utrzymania: w mieście – 61,1 %, na wsi 69,9 %.

Znaczny odsetek ludności rolniczej utrzymuje się z dwóch źródeł: w mieście – 38,9 %, na wsi – 30,1 %.

3.1.9. Przewidywane zmiany w dynamice demograficznej i wynikające z tego uwarunkowania i konsekwencje dla polityki społeczno – gospodarczej miasta i gminy.

Biorąc pod uwagę prognozę rozwoju ludności do 2010 r. zawartą w wytycznych ze Studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego oraz dotychczasowe tendencje rozwoju ludności miasta i gminy Tykocin, należy oczekiwać dalszego jej spadku. W związku z tym przewiduje się następująca wielkość zaludnienia.

	2000	2005	2010
miasto	2.100	2.220	2.300
gmina	4.800	4.600	4.400

W najbliższej przyszłości konsekwencją zmian zachodzących w strukturze wieku ludności miasta i gminy będzie:

- spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- wzrost ludności w wieku produkcyjnym ,
- nieznaczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym w mieście oraz utrzymanie obecnego poziomu na wsi,

Wzrastający udział ludności w wieku produkcyjnym wymagać będzie zapewnienia miejsc pracy.

Proces starzenia się ludności i wyludniania się wsi spowoduje:

- ukierunkowanie instrumentów polityki na powstawanie dużych gospodarstw rolnych,
- dokonywanie sukcesywnych zmian w użytkowaniu infrastruktury społecznej,
- zagospodarowywanie substancji budowlanej pozbawionej użytkowników.

3.2. Warunki mieszkaniowe.

3.2.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe miasta i gminy w latach 1970 – 1978 wynosiły:

Tabela nr 28

Wyszczególnienie	1970	1978	1988	1997		
				miasto	gmina	ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Mieszkania	1.959	1.950	1.898	588	1.327	1.915
Izby	5.650	6.401	6.983	2.183	4.987	7.172
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	107.231	122.202	142.900	42.179	106.059	148.238
Przeciętna pow. uż. mieszkań w m ² na 1 osobę	13,3	16,4	20,4	20,3	21,7	21,3
liczba izb w mieszkaniu	2,88	3,28	3,68	3,72	3,76	3,74
liczba osób na 1 mieszkanie	4,11	3,81	3,70	3,53	3,68	3,63
liczba osób na 1 izbę	1,42	1,16	1,01	0,95	0,98	0,97
pow. uż. mieszkania w m ²	54,7	62,7	75,3	71,7	79,9	77,4
Liczba mieszkań na 1000 M	243	262	283	283	272	275

W latach 1970 – 1997 zasoby mieszkaniowe miasta zwiększyły się o 40 mieszkań, natomiast gminy zmniejszyły się o 84 mieszkania.

W Tykocinie większą liczbę mieszkań zrealizowano w latach 1970 – 1978. Po tym okresie substancja mieszkaniowa zwiększyła się w niewielkim zakresie.

Na obszarze gminy zmniejszenie się substancji mieszkaniowej związane było głównie z odpływem ludności oraz złym stanem zabudowy. Największy ubytek mieszkań wystąpił w miejscowościach: Pajewo – 17, Sierki – 16, Łopuchowo – 12, Piaski – 10, Słomianka – 8, Sawino – 7, Nowe Jeżewo – 6,

Pomimo ogólnego ubytku substancji mieszkaniowej w 7 miejscowościach na terenie gminy zanotowano jej wzrost. Były to następujące wsie: Siekierki – 12, Rzędziany – 9, Dobki – 6, Kiślaki – 4, Leśniki – 2, Nieciece – 1, Radule – 1.

Na terenie miasta i gminy występują mieszkania opuszczone i niezamieszkałe.

W Tykocinie znajduje się 26 mieszkań opuszczonych oraz 6 mieszkań niezamieszkałych.

W gminie liczba tych mieszkań wynosi: 94 mieszkań opuszczonych oraz 5 mieszkań niezamieszkałych. Najwięcej mieszkań opuszczonych znajduje się w miejscowościach: Sawino – 10, Rzędziany – 8, Łopuchowo – 7, Pajewo – 6 Siekierki – 6, Radule – 5, Słomianka – 5.

Warunki mieszkaniowe miasta i gminy mierzone wskaźnikiem zagęszczenia mieszkań na 1000 mieszkańców wynoszą w mieście – 283, w gminie – 272, i są gorsze od średnich woj. podlaskiego – 305 oraz pow. białostockiego – 301. Wskaźniki te znacznie odbiegają od standardu europejskiego, wynoszącego 400 mieszkań.

Wielkość zasobów mieszkaniowych w poszczególnych miejscowościach przedstawia poniższa tabela:

Zasoby mieszkaniowe miasta i gminy Tykocin

Tabela nr 29

Tabela nr 29

Lp.	Nazwa miejscowości	Mieszkania				w tym	
						Niezam.	Opuszcz.
		1970	1978	1988	1997		
1	2	3	4	5	6	7	8
	m. Tykocin gm. Tykocin	548	581	585	588	6	26
1.	Bagienki	10	10	10	10	-	-
2.	Broniszewo	42	41	40	42	-	3
3.	Dobki	19	22	25	25	-	-
4.	Hermany	27	22	22	23	-	1
5.	Kapice – Lipniki	27	21	22	22	-	1
6.	Kiślaki	25	27	28	29	-	2
7.	Krosno	23	19	21	21	-	-
8.	Leśniki	56	58	54	58	-	4
9.	Lipniki	17	15	13	13	-	2
10.	Łaziuki	39	36	32	34	-	3
11.	Łazy Małe	19	17	29	16	-	2
12.	Łazy Duże	13	13		10	1	3
13.	Łopuchowo	85	89	74	73	-	7
14.	Nieciece	36	37	36	37	-	2
15.	Nowe Jeżewo	29	26	23	23	-	1
16.	Pajewo	73	63	57	56	-	6
17.	Piaski	38	31	27	27	-	3
18.	Popowlany	44	43	39	41	-	4
19.	Radule	99	97	99	100	-	5
20.	Rzędziany	87	93	95	96	-	8
21.	Saniki	78	80	72	74	-	4
22.	Sawino	77	75	71	70	-	10
23.	Siekierki	90	96	100	102	1	6
24.	Sierki	100	86	83	84	-	4
25.	Słomianka	35	33	27	27	-	5
26.	Stare Jeżewo	72	74	65	67	1	2
27.	Stare Kapice	34	31	29	29	-	2
28.	Stelmachowo	69	74	77	75	2	2
29.	Stelmachowo – Kolonia						
30.	Tatary	13	12	13	13	-	1
31.	Żuki	35	28	30	30	-	1

3.2.2. Ruch budowlany.

Ruch budowlany na obszarze miasta i gminy w latach 1989 – 1997 przedstawiał się następująco:

Tabela nr 30

Lata o- ogółem m- miasto w- wieś	Przekazane do użytku					
	Mieszkania		Izby		Pow. użytkowa w m ²	
	Ogółem	W tym bud. indywidualne	Ogółem	W tym bud. Indywidualne	Ogółem	W tym bud. indywidualne
1	2	3	4	5	6	7
1989 o	11	11	57	57	1.328	1.328
1990 o	4	4	29	29	740	740
1991 o	-	-	-	-	-	-
1992 o	1	1	6	6	140	140
1993 o	-	-	-	-	-	-
m	-	-	-	-	-	-
w	-	-	-	-	-	-
1994 o	-	-	-	-	-	-
m	-	-	-	-	-	-
w	-	-	-	-	-	-
1995 o	11	11	70	70	2.111	2.111
m	3	3	19	19	636	636
w	8	8	51	51	1.475	1.475
1996 o	9	9	86	86	1.831	1.831
m	3	3	28	28	490	490
w	6	6	58	58	1.341	1.341
1997 o	4	4	33	33	745	745
m	1	1	9	9	261	261
w	3	3	24	24	484	484
Ogółem	40	40	281	281	6.895	6.895

Ruch budowlany na terenie miasta i gminy jest niewielki. W okresie 9 lat zrealizowano jedynie 40 mieszkań.

W latach 1993 – 1994 nie oddano do użytku żadnego mieszkania. Po roku 1995 ruch budowlany stopniowo zmniejszał się w stosunku do lat 1970 – 1978.

Na terenach wiejskich realizuje się więcej mieszkań niż w mieście. Realizowane mieszkania stanowią w całości budownictwo jednorodzinne.

3.2.3. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych.

Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych w 1997 r. kształtowała się następująco:

Tabela nr 31

Wyszczególnienie m – miasto w - wieś		Ogółem	W tym				Zakład.
			Indywid.	komunalne			
				razem	Stanowiące własność		
					gminy	osób fiz.	
1	2	3	4	5	6	7	
Mieszkania	m	588	474	114	81	33	-
	w	1.327	1.274	11	11	-	42
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m²	m	42.179	36.979	4.687	3.424	1.263	-
	w	106.059	100.969	521	521	-	4.550
Przeciętna pow. użyt. 1 mieszkania w m²	m	71,7	78,0	43,6	45,6	51,8	-
	w	79.9	79.3	49.1	49.1	-	108.3

Zasoby mieszkaniowe stanowią głównie własność indywidualną: w mieście 80,6 %, na wsi 96,0 %.

W Tykocinie oprócz budynków indywidualnych znajduje się także 114 mieszkań komunalnych, które w 71,0 % stanowią własność gminy i w 29,0 % stanowią własność osób fizycznych.

Na terenie gminy poza budynkami indywidualnymi niewielka część zasobów mieszkaniowych stanowi własność:

- gminy – 11 mieszkań,
- spółdzielni (dawne zakładowe) w Stelmachowie – 4 budynki o powierzchni użytkowej: 218 m², 374 m², 1051 m² i 2,907 m².

3.2.4. Prognoza potrzeb mieszkaniowych.

- 1) Warunki mieszkaniowe w mieście i gminie Tykocin odbiegają w znacznym stopniu od standardu europejskiego, gdzie wskaźnik nasycenia w mieszkania wynosi 400 mieszkań na 1000 ludności.

Biorąc pod uwagę prognozę demograficzną do 2010 r. oraz obecne zasoby mieszkaniowe, dążenie do osiągnięcia wskaźnika europejskiego wymagałoby realizacji w mieście ok. 300 mieszkań (połowę obecnych zasobów) oraz ok. 400 mieszkań w gminie (1/3 obecnych zasobów).

- 2) W stosunku do istniejących mieszkań zajdzie konieczność modernizacji zabudowy o niskim standardzie, wyposażenie w urządzenia i instalacje techniczne oraz wymianę budynków w złym stanie technicznym.
- 3) Rozwój turystyki i wypoczynku może spowodować realizację obiektów pensjonatowych, a także przystosowanie domów do rozwoju agroturystyki.

3.3. Urządzenia obsługi ludności.

3.3.1. Szkoły podstawowe.

W roku szkolnym 1998/1999 baza szkolnictwa podstawowego kształtowała się następująco:

Tabela nr 32

Lp.	Miejscowość	Uczniowie	Pomieszczenia do nauczania		Nauczyciele	Oddziały	Liczba uczniów przypadająca na	
			ogółem	w tym izby lekc.			pom. do naucz.	oddział
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Tykocin	483	28	26	38	19	17	25
2.	Broniszewo	36	5	4	4	3	7	12
3.	Łaziuki	39	3	3	4	3	13	13
4.	Łopuchowo	68	5	5	8	5	14	14
5.	Radule	210	15	12	17	11	14	19
6.	Śawino	25	3	3	2	2	8	12
7.	Siekierki	35	4	4	5	4	9	9
8.	Stare Jeżewo	45	9	7	3	3	5	15
Gmina razem		458	44	38	43	31	10	15

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Tykocinie.

Gmina Tykocin ma gęstą sieć szkół podstawowych w większości są to małe obiekty z niewielką liczbą uczniów i klasami I – III. Szkoły z klasami I – VIII znajdowały się w Radulach, Łopuchowie i Tykocinie.

Zagęszczenie w szkołach w Tykocinie i na terenie gminy było zróżnicowane. Najmniejsze zagęszczenie posiadały szkoły we wsiach: Stare Jeżewo, Broniszewo, Sawino i Siekierki.

Na terenie gminy zlikwidowana została szkoła w Rzędzianach.

3.3.2. Szkoły gimnazjalne.

W roku szkolnym 1999/2000 powstało Gimnazjum w Tykocinie.

3.3.3. Szkoły średnie.

W Tykocinie znajduje się Zespół Szkół Ogólnokształcących. W roku szkolnym 1998/1999 w Zespole tym uczyła się następująca liczba dzieci:

Tabela nr 33

wyszczególnienie	Uczniowie	Pomieszczenia do nauczania		Nauczyciele	Oddziały	Liczba uczniów przypadająca na	
		ogółem	w tym izby lekc.			pom. do naucz.	Oddział
2	3	4	5	6	7	8	9
Liceum Ogólnokształcące Tykocin	78	7	4	24	4	11	19
Średnia Szkoła Zawodowa Jeżewo Stare	79	4	4	9	3	20	26
razem	157	11	8	33	7	14	22

W przyszłości należy przystosować profil kształcenia w szkołach do potrzeb rynku pracy.

3.3.4. Wychowanie przedszkolne.

Potrzeby ludności w zakresie opieki przedszkolnej zabezpiecza przedszkole w Tykocinie oraz oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych na terenie gminy. W 1998 r. liczba dzieci w przedszkolach wynosiła:

Tabela nr 34

Lp. 1	Miejscowość 2	Dzieci 3	Oddziały 4	Nauczyciele 5
1.	Tykocin	82	3	5
2.	Broniszewo	9	1	1
3.	Łaziuki	12	1	1
4.	Łopuchowo	10	1	1
5.	Radule	13	1	1
6.	Sawino	8	1	1
7.	Siekierki	8	1	1
8.	Stare Jeżewo	5	1	1
Gmina razem		65	7	7

Opieka przedszkolną objętych było w Tykocinie 67,7 % dzieci, a w gminie 21,2 % dzieci.

3.3.5. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

3.3.5.1. Ochrona zdrowia.

Obsługę ludności miasta i gminy w zakresie ochrony zdrowia zabezpieczają następujące obiekty i urządzenia.

- Ośrodek Zdrowia w Tykocinie ,
- Apteki 2 w Tykocinie,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Jeżewie Starym,

Personel służby zdrowia według danych z 1997 r. wyniósł:

Tabela nr 35

wyszczególnienie 1	lekarze 2	lekarze dent. 3	farmaceuci 4	pielęgniarki 5	położne 6	lekarze 7	lekarze dent. 8	farmaceuci 9	pielęgniarki 10	położne 11
	w liczbach bezwzględnych					na 10,0 tys. ludności				
miasto	3	2	1	5	2	14,5	9,6	4,8	24,1	9,6
gmina	1	-	-	2	-	2,2	-	-	4,1	-

Wskaźniki liczby lekarzy przypadającej na 10,0 tys. ludności w mieście i gminie są znacznie gorsze od średnich: województwa – 24,3 oraz powiatu – 17,9. Natomiast wskaźniki lekarzy dentyków przekraczają średnie: województwa – 4,8 oraz powiatu – 4,1.

3.3.5.2. Opieka społeczna.

W Tykocinie znajduje się Dom Pomocy Społecznej pw. św. Franciszka z Asyżu Caritas Diecezji Łomżyńskiej.

Postępujący proces starzenia się ludności oraz jej ubożenie wymagać będzie organizacji nowej placówki opieki społecznej.

3.3.6. Kultura.

W mieście i gminie Tykocin w 1997 r. działalność w zakresie kultury prowadziły:

- Muzeum w Tykocinie Oddział Państwowego Muzeum w Białymstoku.
- Tykociński Dom Kultury,
- Świetlice i kluby wiejskie 14
- Placówki biblioteczne 6
- w tym: Biblioteka w Tykocinie 1
- punkty biblioteczne wiejskie 5

W okresie od 1990 r. nastąpiło pogorszenie wyposażenia gminy w placówki biblioteczne, co ilustrują poniższe dane:

Tabela nr 36

Wyszczególnienie m.- miasto w - wieś		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Placówki biblioteczne	m	-	-	-	1	1	1	1	1
	w	10	10	8	8	8	6	5	5
Księgozbiór w woluminach	m	-	-	-	18,3	27,0	27,1	26,0	26,2*
- w tys.	w	28,8	28,2	28,0	9,9	-	-	-	-
- na 1000 ludności	m						3.875,8	3.727,6	3.763,8*
	w								
- Czytelnicy	m	-	-	-	687	637	558	550	641
	w	1.220	1.221	1.063	407	427	283	240	176
Wypożyczalnia w wolum.	m	-	-	-	15,2	12,1	9,9	10,9	8,3
- w tys.	w	23,7	24,1	21,6	6,8	7,6	4,8	3,0	2,5
- na 1 czytelnika	m	-	-	-	19,7	19,0	17,8	19,9	13,0
	w	19,4	19,7	20,3	16,7	17,7	17,1	12,7	14,3

* Dane dotyczą miasta i gminy.

Likwidacja części punktów bibliotecznych spowodowała zmniejszenie się księgozbioru. W znacznym stopniu spadła także liczba czytelników.

Na terenie gminy funkcjonuje 14 placówek kultury, w tym 12 świetlic w remizach Ochotniczej Straży Pożarnej. Znajdują się one w następujących miejscowościach: Leśniki (OSP), Rzędziany (OSP), Łopuchowo (OSP), Radule (OSP), Pajewo (OSP), Sawino (OSP), Siekierki (OSP), Piaski (OSP), Nieciecie (OSP), Sierki (OSP), Saniki (OSP), Jeżewo Stare (OSP), Stelmachowo, Żuki i Broniszewo.

3.3.7. Handel i gastronomia.

3.3.7.1. Handel

Według danych statystycznych z 1997 r. sieć handlowa na terenie miasta i gminy kształtowała się następująco

Tabela nr 37

Wyszczególnienie a/ liczba sklepów b/ pow. sprz. w m ²		Ogółem	w tym branże	
			ogólnospożywcza	pojazdy mechaniczne
1		2	3	4
Miasto	a	18	8	1
	b	1.337	353	40
Gmina	a	17	10	1
	b	621	350	40

3.3.7.2. Gastronomia

Usługi gastronomiczne znajdują się w następujących miejscowościach:

- Tykocin, 1 restauracja, 1 bar,
- Jeżewo Stare - restauracja,
- Kiermusy - restauracja – karczma „Rzym”
- Radule - bar

3.3.8. Sport i rekreacja

3.3.8.1. Sport

Na obszarze miasta i gminy znajdują się jedynie przyszkolne boiska sportowe.

3.3.8.2. Rekreacja

Obszarem turystycznym gminy Tykocin jest dolina rzeki Narwi, która jest objęta statusem Obszaru Krajobrazu Chronionego.

Tereny masowej rekreacji znajdują się we wsiach Lipniki i Piaski. Baza noclegowa jest niewielka i znajduje się w:

- „Dworku” w Pentowie – obiektu całorocznego z 5 pokojami 2 osob.,
- „Dworku nad łąkami” – w Kiermusach – 48 miejsc w pokojach 1 i 2 osobowych, 16 miejsc nad karczmą „Rzym” i po 8 miejsc w pięciu czworakach,
- „Domu pod czarnym bocianem” – w Tykocinie – 5 pok. 2 os.,
- „Szkołnego schroniska młodzieżowego” w Tykocinie, do 200 osób

3.3.8.3. Możliwości rozwoju rekreacji.

- Walory środowiska przyrodniczego i kulturowego stwarzają warunki do rozwoju następujących form rekreacji.
- wypoczynku codziennego i świątecznego dla ludności miejscowej a także aglomeracji białostockiej,
  - wypoczynku pobytowego, w tym agroturystyki,
  - turystyki,
- Tereny wypoczynku codziennego, świątecznego i pobytowego oraz turystyki wymagać będą uzbrojenia w infrastrukturę techniczną, oraz realizacji bazy noclegowej oraz urządzeń usługowych.
- Przewiduje się rozwój agroturystyki w miejscowościach położonych w dolinie rzeki Narew.

3.3.9. Inne usługi i urządzenia.

3.3.9.1. Ochotnicza Straż Pożarna posiada remizy strażackie

w miejscowościach:

Tykocin
 Kapice Lipniki
 Łopuchowo
 Nieciece
 Radule
 Rzędziany
 Pajewo
 Piaski
 Sawino
 Sierki
 Siekierki
 Stare Jeżewo
 Saniki

3.3.9.2. Administracja.

W Tykocinie znajduje się siedziba władzy samorządowej – Urząd Miasta i Gminy.

3.3.9.3. Poczta.

Urzędy Pocztowe znajdują się w następujących miejscowościach:

Tykocin
 Rzędziany
 Stare Jeżewo

3.3.9.4. Instytucje finansowe.

Obsługę finansową miasta i gminy zabezpiecza Bank Spółdzielczy w Tykocinie.

3.3.9.5. Obiekty sakralne w miejscowościach :

Tykocin –kościół parafialny
 Radule
 Krosno

3.3.9.6. Cmentarze

- Tykocin
  - Cmentarz rzymskokatolicki
  - Cmentarz przykościelny
- Kiślaki
- Radule

4. Sfera gospodarcza

4.1. Rolnictwo.

4.1.1. Użytkowanie gruntów.

- a) Użytkowanie gruntów w granicach administracyjnych miasta i gminy przedstawia się następująco:

Tabela nr 38

Wyszczególnienie - miasto - wieś		1987*			1997		
		ogółem	udział %	w tym gosp. ind.	ogółem	udział %	w tym gosp. ind.
1		2	3	4	5	6	7
Powierzchnia ogółem	m	20.601	100,0	15.652	2.896	100,0	2.542
	w				17.649	100,0	14.167
Użytki rolne	m.	12.740	61,8	12.253	2.003	69,2	1.979
	w				10.862	61,5	10.845
- grunty orne	m.	7.969	38,7	7.808	1.207	41,7	1.197
- sady	w				6.443	36,5	6.437
- łąki	m.	127	0,6	67	8	0,3	8
	w				132	0,7	132
- pastwiska	m.	2.765	13,4	2.740	585	20,2	571
	w				2.648	15,0	2.648
Lasy i grunty leśne	m.	1.879	9,1	1.638	203	7,0	203
	w				1.639	9,3	1.628
Pozostałe grunty i nieużytki	m.	5.496	26,7	2.769	482	16,6	468
	w				5.093	28,9	2.433
	m	2.365	11,5	630	411	14,2	77
	w				1.694	9,6	889

Uwaga: *- łącznie miasto i gmina

W strukturze użytkowania zarówno w Tykocinie jak i na terenie gminy dominują użytki rolne, których udział wynosi w mieście 69,2 % a na wsi 61,5 %. Wśród użytków rolnych przeważa grunty orne: w mieście – 41,7 %, na wsi – 36,5 % oraz łąki: w mieście – 20,2 %, a na wsi – 15,0 %.

Lesistość miasta wynosi 16,6 % a gminy 28,9 %. Miasto i gmina charakteryzują się mniejszą lesistością w stosunku do wskaźnika wojewódzkiego – 29,3 % i powiatowego – 38,4 %.

Podstawową formą własności jest własność prywatna. Do sektora prywatnego należy w mieście 87,2 % gruntów a na wsi 80,3 % gruntów. W strukturze użytkowania do sektora prywatnego niemal w całości należą użytki rolne: w mieście 98,8 %, na wsi 99,8 %. Tereny leśne w mieście niemal w całości stanowią własność prywatną – 97,1 %, natomiast na wsi jedynie – 47,8 %.

W latach 1987 – 1997 nieznacznie zmniejszyła się powierzchnia ogólna miasta i gminy, a w tym grunty orne, pastwiska i nieużytki. Zwiększyła się natomiast powierzchnia sadów i łąk. W okresie tym wzrosła powierzchnia gruntów znajdujących się we władaniu prywatnym.

b) Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Występujące na obszarze miasta i gminy grunty rolne posiadają następujące klasy gleb :

Tabela nr 39

Klasy gleb	Grunty orne sady		Użytki zielone	
	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5
Ogółem	7.578	100,0	5.237	100,0
III			311	5,9
III a	184	2,4		
III b	1.121	14,8		
IV			2.365	45,2
IV a	2.315	30,5		
IV b	1.728	22,8		
V	1.493	19,7	1.906	36,4
VI	663	8,8	590	11,3
VI z	74	1,0	65	1,2

Uwaga : Stan w dniu 1.01.1990 r.

Miasto i gmina charakteryzuje się występowaniem w przeważającej ilości gruntów klasy III i IV a i b . Udział ich wynosi 68,1 %.

W strukturze użytków zielonych znaczny udział mają grunty klasy III i IV, które zajmują 51,1 % powierzchni.

Miasto i gmina posiadają średnie warunki gospodarowania o czym świadczy wskaźnik przydatności przestrzeni rolniczej wynoszący 56,9 %.

4.1.2. Indywidualne gospodarstwa rolne

a) **Wielkość gospodarstw** indywidualnych i działek rolniczych według grup obszarowych użytków rolnych wynosiła :

Tabela nr 40

Grupy obszarowe w ha m-miasto w- wieś		19881/		1996					
		Liczba gospodarstw		Liczba gospodarstw		Powierzchnia w ha 2/			
		ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	użytków rolnych	%
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	m	1.369	100,0	275	100,0	2.387	100,0	1.882	100,0
	w			1.014	100,0	13.618	100,0	10.728	100,0
Do 1	m	34	2,5	44	16,0	21	0,9	15	0,8
	w			46	4,5	24	0,2	14	0,1
1- 2	m	50	3,7	43	15,6	83	3,5	62	3,3
	w			29	2,9	55	0,4	40	0,4
2 – 3	m	153	11,2	22	8,0	65	2,7	53	2,8
	w			28	2,8	89	0,7	69	0,6
3 – 5	m			38	13,8	202	8,5	151	8,0
	w			97	9,6	522	3,8	392	3,6
5 – 7	m	148	10,8	24	8,7	179	7,5	145	7,7
	w			139	13,7	1.091	8,0	829	7,7
7 – 10	m	281	20,5	24	8,7	263	11,0	198	10,5
	w			139	20,7	2.263	16,6	1.781	16,6
10 – 15	m	356	26,0	42	15,3	644	27,0	521	27,7
	w			210	27,2	4.325	31,8	3.365	31,4
15 – 20	m	3473/	25,3	26	9,5	533	22,3	440	23,4
	w			109	10,7	2.376	17,4	1.873	17,5
20 – 30	m			11	4,0	321	13,4	297	15,8
	w			63	6,2	1.878	13,8	2.002	18,7
30 – 50	m			1	0,4	76	3,2		
	w			14	1,4	610	4,5		
50-100	m			-	-	-	-	-	-
	w			1	0,1	57	0,4	362	3,4
100-200	m			-	-	-	-	-	-
	w			2	0,2	328	2,4		

Uwaga: 1/ Łączenie miasto i gmina.

2/ Powierzchnia wg siedziby użytkownika.

3/ 15 i więcej ha.

Według danych PSR z 1996 r. w mieście znajdowało się 275 gospodarstw w tym 231 indywidualnych gospodarstw rolnych, tj. gospodarstw o powierzchni przekraczającej 1 ha oraz 44 działki rolne.

Najliczniejszą grupę tworzyły gospodarstwa o powierzchni 1 – 5 ha, które stanowiły 37,4 % ha ogółu gospodarstw rolnych, a skupiały jedynie 14,1 % powierzchni użytków rolnych.

Znaczący udział miały gospodarstwa o powierzchni 5 – 15 ha, stanowiące 32,7 % ogółu gospodarstw rolnych i skupiające 45,9 % powierzchni użytków rolnych.

Gospodarstwa największe o powierzchni powyżej 15 ha stanowiły tylko 13,9 % a dysponowały dużą powierzchnią stanowiącą 39,2 % ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Udział działek rolnych wynosił 16,0 %, a zajmowały one 0,8 % powierzchni użytków rolnych.

Na obszarze gminy znajdowało się 1014 gospodarstw w tym 986 indywidualnych gospodarstw rolnych oraz 46 działek rolnych.

W ogólnej liczbie gospodarstw najliczniejszą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni 5 – 15 ha – 61,6 %, skupiające 55,7 % użytków rolnych. Znaczący udział miały gospodarstwa o powierzchni ponad 15 ha – 16,6 %, zajmujące 39,6 % powierzchni użytków rolnych.

Gospodarstwa o powierzchni 1 – 5 ha stanowiły 15,3 % i zajmowały jedynie 4,6 % powierzchni użytków rolnych.

Działki rolne stanowiły jedynie 4,5 % i zajmowały 0,1 % powierzchni użytków rolnych.

Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego w Tykocinie wynosiła 10,2 ha i była znacznie wyższa od średniej w powiecie białostockim – 8,3 ha oraz niższa od średniej województwa podlaskiego – 10,7 ha. Udział w ogólnej powierzchni gospodarstwa użytków rolnych wynosił 79,4 % i był niższy od wskaźnika powiatu – 80,2 % i woj. podlaskiego – 93,0 %.

W gminie średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosiła 14,0 ha i była znacznie wyższa od średniego gospodarstwa w powiecie i województwie. Natomiast udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych wynosił – 79,3 % i był niższy od wskaźnika powiatowego i wojewódzkiego.

W okresie lat 1988 – 1996 liczba gospodarstw na terenie miasta i gminy zmniejszyła się o 80. W strukturze gospodarstw zmniejszył się znacznie udział indywidualnych gospodarstw rolnych w grupie 5 – 15 ha z 57,3 % na 32,7 % oraz w grupie ponad 15 ha – z 25,0 % do 13,9 %. Jednocześnie wystąpił wzrost udziału indywidualnych gospodarstw rolnych w grupie 1 – 5 ha – z 14,9 % do 37,4 % oraz działek rolnych do 1 ha – z 2,5 % do 20,5 %.

b) kierunki i cele produkcji indywidualnych gospodarstw rolnych według danych PSR z 1996 r. kształtowały się następująco:

Tabela nr 41

Gospodarstwa	Liczba indywidualnych gosp. rolnych		
	miasto	gmina	ogółem
1	2	3	4
Ogółem	220	957	1.177
w tym			
- roślinna	81	184	265
- zwierzęca	34	380	414
- mieszana	96	392	488
Według celu produkcji			
- produkujące głównie na własne potrzeby	69	196	265
- produkujące głównie lub wyłącznie na sprzedaż	121	709	830
Według źródeł dochodów gosp. domowego			
- uzyskująca dochody wyłącznie z prod. rolniczej	36	232	268
- uzyskujący dochody głównie z prod. rolniczej	2	4	6
a dodatkowo z pozarolniczej działalności,			
- uzyskujący dochody głównie z działalności	7	3	10
pozarolniczej a dodatkowo rolniczej,			

W Tykocinie gospodarstwa rolne prowadzą głównie działalność mieszaną – 43,6 % oraz roślinną – 36,8 %. Na terenie gminy dominuje produkcja mieszana - 41,0 % oraz produkcja zwierzęca – 39,7 %.

Większość gospodarstw zarówno w gminie jak i mieście produkuje głównie lub wyłącznie na sprzedaż (gmina – 74,0 %, miasto – 55,0 %).

Udział gospodarstw produkujących głównie na własne potrzeby wynosił 31,4 % w mieście i 20,4 % w gminie.

Dochody wyłącznie z produkcji rolniczej uzyskało 16,4 % gospodarstw w mieście oraz 24,2 % gospodarstw w gminie.

c) Typy gospodarstw rolnych.

Według danych PSR z 1996 r. w mieście i gminie występowały następujące typy indywidualnych gospodarstw rolnych:

Tabela na 42

Typ gosp.	Wyszczególnienie	Miasto		Gmina	
		Ogółem	%	Ogółem	%
1	2	3	4	5	6
	Ogółem	220	100,0	957	100,0
I	Rolnicze	108	49,1	759	79,3
II	Rolniczo-pracownicze	3	1,4	17	1,8
III	Pracownicze i prac.– rolnicze	38	17,3	40	4,2
IV	Emerytów i rencistów	52	23,6	105	11,0
V	Z pozarolniczą działalnością gosp.	8	3,6	3	0,3
VI	Utrzymujący się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura i renta	2	0,9	4	0,4
VII	Pozostałe	9	4,1	29	3,0

Uwaga: Typy gospodarstw rolnych ustalono biorąc pod uwagę udział dochodów z działalności rolniczej w dochodach ogółem oraz źródeł utrzymania członków gospodarstw domowych.

W Tykocinie niemal połowę – 49,1 % stanowiły gospodarstwa rolnicze. Znaczny udział posiadały ponadto gospodarstwa emerytów i rencistów – 23,6 % oraz pracownicze i pracowniczo – rolnicze – 23,6 %.

Na terenie gminy dominujący udział miały gospodarstwa rolnicze – 79,3 %

Drugie zaś miejsce zajmowały gospodarstwa emerytów i rencistów – 11,0 %.

4.1.3. Uprawy rolne.

a) Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych według danych PSR z 1996 r. wynosiła:

Tabela nr 43

Wyszczególnienie	Miasto		Gmina	
	ha	%	ha	%
1	2	3	5	6
Ogółem	1.082	100,0	6.447	100,0
Zboża	852	78,7	5.002	77,6
w tym: pszenica	199	18,4	975	15,1
żyto	152	14,0	1.090	16,9
jęczmień	45	4,2	324	5,0
owies	21	1,9	268	4,2
pszenżyto	89	8,2	425	6,6
mieszanki zbożowe	345	31,9	1.919	29,8
gryka, proso i inne zbożowe	1	0,1	1	0,01
Kukurydza	-	-	36	0,5
Strączkowe jadalne na ziarno	-	-	7	0,1
Ziemniak	163	15,1	966	15,0
Przemysłowe (buraki cukrowe)	22	2,0	192	3,0
Pastewne	29	2,7	154	2,4
Pozostałe	16	1,5	90	1,4
w tym: warzywa	9	0,8	77	1,2
truskawki	2	0,2	7	0,1

W strukturze zasiewów dominują zboża, które zajmują w mieście 78,7 % powierzchni ogólnej, a na wsi 77,6 % powierzchni ogólnej.

Wśród zbóż dominujący udział mają mieszanki zbożowe zajmujące w mieście 31,9 %, na wsi 29,8 %, następnie pszenica w mieście 18,4 % i żyto na wsi 16,9 %, a także żyto w mieście 14 % i pszenica na wsi 15,1 %.

Znaczny udział w powierzchni zasiewów mają ziemniaki: miasto – 15,1 %, wieś – 15,0 %.

W powierzchni zasiewów niewielki udział mają buraki cukrowe: miasto – 2,0 %, wieś – 3,0 % oraz warzywa: miasto – 0,8 %, wieś – 1,2 %.

Udział powierzchni zasiewów pszenicy i ziemniaków zarówno w mieście jak i gminie jest większy od wojewódzkiego i powiatowego, natomiast udział powierzchni zasiewów żyta jest mniejszy.

b) Zbiory i plony zbóż i ziemniaków w gospodarstwach indywidualnych w mieście i gminie wynosiły:

Tabela nr 44

Wyszczególnienie	Zbiory w dt	Plony z 1 ha w dt	
	1996	1996	1997
1	2	3	4
Zboża ogółem	155.014	26,5	27,7
w tym: Żyto	29.187	23,5	24,0
Pszenica	35.989	30,6	32,8
Jęczmień	9.590	25,9	27,4
Owies	6.792	23,5	24,0
Pszenżyto	17.976	35,0	34,5
Mieszanki zbożowe	55.468	24,5	26,5
gryka	12	6,0	-
Ziemniaki	253.328	223	170

Uwaga: dt – ilość jednostek wagowych danego ziemiopłodu.

W 1997 r. w porównaniu z 1996 r. wzrosły plony zbóż z wyjątkiem pszenżyta. W okresie tym nastąpił znaczny spadek plonów ziemniaków, na co miały wpływ złe warunki pogodowe.

4.1.4. Hodowla.

a) Pogłowie zwierząt w gospodarstwach indywidualnych według danych PSR z 1996 r. wynosiło:

Tabela nr 45

Wyszczególnienie	Miasto		Gmina	
	Ogółem sztuk	Na 100 ha uż. rolnych	Ogółem sztuk	Na 100 ha uż. rolnych
1	2	3	4	5
Bydło	1.130	58,9	7.392	67,3
w tym: cielęta	167	-	1.246	-
Jałówki, byczki i buhaje	358	-	2.250	-
krowy	605	31,5	3.896	35,5
Trzoda chlewna	1.118	58,3	8.095	73,7
w tym: lochy	114	5,9	766	7,0
Owce	-	-	638	5,8
Konie	70	-	462	-
Kozy	1	-	22	-
Króliki	26	-	137	-
Zwierzęta futerkowe	4	-	-	-
Drób	1.962	-	12.502	-
w tym: kury	1.831	-	11.544	-
gęsi	2	-	227	-
kaczki	123	-	628	-
indyki	6	-	102	-
drób pozostały	-	-	1	-

W hodowli na terenie miasta i gminy największy udział mają: drób, trzoda chlewna oraz bydło.

Wskaźniki obsady bydła na 100 ha użytków rolnych w mieście i gminie Tykocin były wyższe od średnich w województwie – 54 i powiecie – 42.

Wskaźniki obsady trzody chlewnej w mieście i gminie były niższe od średniego wojewódzkiego – 77, natomiast wyższe od średniego w powiecie – 42.

b) liczba gospodarstw rolnych indywidualnych prowadzących produkcję zwierzęcą według danych PSR z 1996 r. wynosiła:

Tabela nr 46

Wyszczególnienie	Miasto	Gmina
1	2	3
Gospodarstwa rolne	220	957
Posiadające zwierzęta	172	894
w tym: bydło	138	845
w tym: krowy	136	834
trzodę chlewną	119	742
konie	50	321
owce	-	26
Nie posiadające podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich	72	88
Nie posiadające zwierząt gospodarskich	48	63

W Tykocinie hodowlę zwierząt gospodarskich prowadzi 78,2 % gospodarstw rolnych. Na terenie gminy hodowlą zwierząt zajmuje się aż 93,4 % gospodarstw.

Gospodarstwa rolne zarówno w mieście jak i w gminie zajmują się głównie hodowlą bydła (krów) oraz trzody chlewnej.

4.1.5. Przewidywane kierunki produkcji rolnej.

Na obszarze gminy oraz miasta przewiduje się utrzymanie dotychczasowych kierunków produkcji rolnej tj. uprawę zbóż i ziemniaków oraz hodowlę bydła, trzody chlewnej i drobiu.

4.2. Urządzenia obsługi rolnictwa.

Obsługę rolnictwa zabezpieczają:

- 1) Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Tykocinie posiada punkt skupu ziemniaka i bazę magazynowo – składową.
- 2) Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Mońkach – zlewnie mleka w miejscowościach: Tykocin, Łopuchowo, Kapice, Nieciecie, Radule, Rzędziany, Piaski, Saniki, Sierki, Siekierki, Słomianka, Stare Jeżewo.
- 3) Cukrownia „Łapy” S.A. – punkt odbioru buraka w Starym Jeżewie.
- 4) Lecznicza Weterynaryjna w Tykocinie.

4.3. Przemysł i rzemiosło produkcyjne.

W Tykocinie funkcjonuje kilka niewielkich zakładów przemysłowych. Są to:

- Piekarnia Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”,
- Rzeźnia prywatna,
- Przedsiębiorstwo „Karat”

Na obszarze gminy we wsi Saniki znajduje się Zakład Produkcyjny „Chemco – Polska”.

Miasto i gmina posiadają bazę surowcową do rozwoju nieuciążliwego przemysłu rolno – spożywczego oraz materiałów budowlanych (w oparciu o udokumentowane złoża surowców mineralnych w Jeżewie Starym).

Ograniczeniem rozwoju zakładów produkcyjnych są braki w infrastrukturze technicznej – oczyszczalni i sieci kanalizacyjnej.

4.4. Podmioty gospodarki narodowej.

Według danych statystycznych z 1998 r. w mieście i gminie Tykocin zarejestrowanych było 160 podmiotów gospodarczych. W poszczególnych sektorach liczba podmiotów wynosiła:

- sektor publiczny - 9
- sektor prywatny - 151
- w tym zakłady osób fizycznych - 129

W działalności gospodarczej dominują zakłady osób fizycznych, stanowiące 80,6 % ogólnej liczby jednostek. Zarejestrowane jednostki gospodarcze prowadziły działalność w następujących działach:

Tabela nr 47

Sekcje EKD	Ogółem	w tym		
		spółki prawa handlowego	spółki cywilne	osoby fizyczne
1	2	3	4	5
Ogółem	160	1	11	129
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	18	-	-	15
Działalność produkcyjna	17	-	3	14
Zaopatrzenie w energię elektryczną gaz i wodę	1	-	-	-
Budownictwo	22	-	-	22
Handel i naprawy	55	-	7	47
Hotele i restauracje	5	-	1	4
Transport, składowanie i łączność	11	1	-	10
Pośrednictwo finansowe	4	-	-	3
Obsługa nieruchomości i firm	2	-	-	2
Administracja publiczna	1	-	-	-
Edukacja	5	-	-	-
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	10	-	-	9
Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna	9	-	-	3

W działalności gospodarczej największy udział mają działy: handel i naprawy – 34,4 %, budownictwo – 13,7 %, leśnictwo i rolnictwo – 11,2 %, działalność produkcyjna – 10,6 %.

Największa ilość podmiotów gospodarczych koncentruje się w Tykocinie – 68. Prowadzą one działalność w różnych branżach.

Podmioty gospodarcze prowadzące różnorodną działalność znajdują się niemal we wszystkich wsiach na obszarze gminy.

W zakresie leśnictwa podmioty świadczące usługi leśne znajdują się w miejscowościach: Żuki – 7, Broniszewo – 6, Sierki – 1, Łaziuki – 1.

5. Struktura funkcjonalno – przestrzenna obszaru i sieci osadniczej gminy.

5.1. Struktura i funkcje obszaru gminy – stan i tendencje.

W obszarze gminy Tykocin wyodrębnia się następujące elementy strukturalne:

5.1.1. Dolina rzeki Narwi i Nereśli z przyległymi bezpośrednio terenami rolno – osadniczymi w tym część w strefie ochronnej – otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego ograniczona od południa i zachodu drogami powiatowymi nr 03322 i 03318. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **rolniczą** – na bazie użytków zielonych doliny i gruntów ornych na jej obrzeżach, o dobrej wartości rolniczej w części południowej i słabej w jej części zachodniej oraz w dolinie rzeki Nereśli. Funkcja ta ma cechy stabilności z możliwością

wzrostu w części centralnej obszaru i regresu w pozostałej. Ewentualna intensyfikacja funkcji rolniczej zależna jest głównie od czynników zewnętrznych (niezależnych od gminy np. cen popytu) i od tempa przekształceń struktury agrarnej.

- b) **osadniczą wiejską** – i miejską na bazie wsi: Łazy Małe, Łazy Duże, Słomianka, Krosny, Kiślaki, Piaski, Łaziuki, Żuki, Tatary, Nieciece, Kiermusy, Popowłany, Lipniki, Dobki i Siekierki oraz miasta Tykocin. Funkcja ta cechuje się stabilnością ilościową zabudowy wiejskiej i sukcesywnym choć powolnym rozwojem ilościowym w m. Tykocinie. W odniesieniu do większości zabudowy następuje systematyczna poprawa jej jakości technicznej i funkcjonalnej oraz wyposażenia w infrastrukturę techniczną.
- c) **ekologiczną** – wynikającą z wartości przyrodniczych doliny zaliczonej do wieloprzestrzennych elementów systemu ekologicznego kraju. Funkcja ta ma tendencję wzrostową, w miarę stabilizowania się sytuacji przyrodniczej na terenach o uregulowanych stosunkach wodnych i poprawy jakości wód rzeki Narwi (po uruchomieniu oczyszczalni ścieków m. Białegostoku).
- d) **turystyczno – wypoczynkową** na bazie w/w walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Funkcja ta ma tendencję wzrostową zwłaszcza w części doliny o dobrej dostępności brzegów rzek i z zasobami gruntów o słabej wartości rolniczej, co dotyczy w szczególności miejscowości: Nieciece, Kiermusy, Łazy Małe, Piaski, Łaziuki, Tatary i ewentualnie Lipniki.

5.1.2. **Część doliny rz. Narwi.** w strefie ochronnej – otulinie Narwiańskiego Parku Narodowego, ograniczona od północy drogą krajową nr 8. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **ekologiczną** – na bazie wysokich walorów przyrodniczych doliny rz. Narwi objętych najwyższą formą ochrony. Ranga tej funkcji będzie miała stałą tendencję wzrostową o zasięgu międzynarodowym.
- b) **turystyczną** – na bazie w/w walorów przyrodniczych, o wyraźnej tendencji wzrostowej w zakresie krajoznawstwa o randze międzynarodowej i krajowej.
- c) **rolniczą** – na bazie wysokiej wartości rolniczej gruntów ornych na obrzeżnych partiach doliny i stosunkowo dobrych zasobów majątku trwałego. Funkcja ta ma cechy stabilne z możliwością rozwoju produkcji sadowniczo – ogrodniczej i hodowli na potrzeby żywnościowe aglomeracji białostockiej.
- d) **osadniczą wiejską** – na bazie zabudowy wsi: Pajewo, Radule, Rzędziany i Babino, z cechami stabilizacji ilościowej oraz poprawy jakościowej i wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

5.1.3. **Obszary leśne z enklawami rolniczymi** położone w zachodniej części gminy. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **ekologiczną** – o znaczeniu lokalnym – współdziałająca w części środkowej z wieloprzestrzennym systemem ekologicznym doliny rzeki Narwi. Funkcja ta ma charakter stabilny.
- b) **gospodarczą** – w zakresie produkcji dobrej jakości surowca drzewnego na potrzeby lokalne i ponadlokalne oraz runa leśnego na potrzeby przetwórstwa. Funkcja ta ma charakter stabilny, a jej znaczenie może w przyszłości wzrosnąć w zależności od koniunktury rynku drzewnego i kapitału inwestycyjnego w sferze przetwórstwa pierwotnego i wtórnego.
- c) **turystyczno – wypoczynkową** – na bazie części obszaru dostępnych gł. turystyce zmotoryzowanej i pieszej, położonych na stykach z dolinami rzecznyymi o łatwej dostępności rzeki. Funkcja ta aktualnie szczytkowa ma tendencję rozwojową, zależną od tempa uzyskiwania przez rzekę Narew zakładanej klasy czystości wody i występującego w m. B-stoku popytu na turystykę (zwłaszcza po wyczerpaniu się zasobów terenów letniskowych w bliskiej strefie podmiejskiej).
- d) **rolniczą** – o charakterze szczytkowym w enklawach leśnych. Funkcja ta aktualnie drugorzędna ma znaczenie malejące, w miarę jak dokonywane będą zalesienia gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej w północnej części obszaru, gdzie grunty rolne zwłaszcza w enklawach są bardzo niskiej jakości

5.1.4. **Obszar rolno – osadniczy** – głównie w centralnej i wschodniej części gminy ograniczony: od północy doliną rz. Narwi, od wschodu granicą z gm. Choroszcz, od południa drogą krajową ekspresową nr S 18 i od zachodu obszarem leśnym. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **rolniczą** – na bazie dobrej jakości użytków rolnych gł. ornych o uregulowanych w większości stosunkach wodnych i znacznego majątku produkcyjnego, w tym zabudowy rolniczej o dobrych stanach technicznych i funkcjonalnych. Funkcję tą aktualnie cechuje stabilność wynikająca z ogólnokrajowej dekonunktury w rolnictwie. W przyszłości w zależności od poprawy koniunktury krajowej oraz popytu w obszarze metropolitalnym Białegostoku (potrzeby żywnościowe i przetwórcze) i turystycznego, funkcja ta może się intensywnie rozwijać z równoległymi przekształceniami struktury zatrudnienia i powierzchniowej gospodarstw rolnych oraz otoczenia rolnictwa.
- b) **osadniczą wiejską** – na bazie zabudowy wsi: Hermany, Łopuchowo, Kapice Stare, Kapice Lipniki, Jezewo Nowe, Jezewo Stare, Broniszewo, Stelmachowo i Stelmachowo Kolonia, Sierki, Saniki, Leśniki, Sawino i Bagienki. Funkcja ta cechuje się generalnie stabilnością ilościową w zakresie zabudowy i sukcesywną poprawą jakościową w zakresie stanów technicznych i funkcjonalnych zabudowy oraz jej wyposażenia w infrastrukturę techniczną wodociągową i elektroenergetyczną. W przyszłości, w miarę poprawy koniunktury i przekształceń struktury gospodarstw oraz towarzyszących temu przekształceń demograficznych (np. ubytek ludności zatrudnionej bezpośrednio w rolnictwie) może zmniejszać się ilość zabudowy (zwłaszcza starszej), występować sukcesywna dalsza poprawa jakościowa (dostosowywanie do wymogów technologicznych i cywilizacyjnych) oraz przekształcanie na inne formy użytkowania.
- c) **obsługi komunikacji i turystyki zmotoryzowanej** na drogach krajowych. Funkcja ta aktualnie w początkowej fazie rozwoju ma wyraźną tendencję wzrostową i może stanowić ważny czynnik aktywizujący obrzeża dróg krajowych nr S 18 i nr 64 oraz innych projektowanych dla okresu poperspektywicznego, poprzez M.O.P. (miejsca obsługi podróży),
- d) **leśną** – aktualnie szczytkową na bazie niewielkich enklaw leśnych głównie prywatnych rozproszonych w południowej części obszaru. Funkcja ta ze względu na szczupłość bazy leśnej ma ograniczone znaczenie lokalne (przetwórstwo surowca na lokalne potrzeby budowlane, zbieractwo runa leśnego, walory agroturystyczne).
- e) **rekreacyjną** – aktualnie szczytkową, ograniczającą się głównie do agroturystyki rodzinnej ze względu na brak poważniejszych walorów środowiskowych. W przyszłości może zaistnieć pewna szansa rozwoju, wskutek uwalniania części zasobów mieszkaniowych i możliwości ich przekształcenia na cele rekreacyjne (np. drugi dom na wsi, zabudowa letniskowa).

5.2. **Struktura i funkcje jednostek sieci osadniczej gminy – stan i tendencje.**

- 1) **Sieć osadniczą gminy tworzą:** 32 wsie, oraz kolonie i przysiółki w których jest 30 sołectw. Jednostki osadnicze gminy z punktu widzenia ich wielkości zaludnienia, położenia w obszarze gminy i w stosunku do ciągów komunikacyjnych,

wyposażenia w urządzenia obsługi: ludności, turystów i rolnictwa oraz zakłady produkcyjne tworzą następującą strukturę hierarchiczną:

- a) ośrodek gminny – miasto Tykocin: poziom II z usługami ponadpodstawowymi i podstawowymi z zakresu: oświaty, administracji publicznej i gospodarczej, zdrowia i opieki społecznej, kultury, sportu i innymi komunalnymi, sakralnymi i kościelnymi, telekomunikacji oraz obsługi rolnictwa, a także z lokalnym przemysłem i rzemiosłem produkcyjnym, handlem, gastronomią i rzemiosłem usługowym.
- b) jednostki osadnicze z poszerzonym programem usług, w szczególności z zakresu oświaty np. (szkoły podstawowe, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, zasadnicza szkoła rolnicza, obiekty sakralne, ośrodki zdrowia, urzędy pocztowo telekomunikacyjne, świetlice, remizy OSP, to: Łopuchowo, Jeżewo Stare, Radule, Sierki, Saniki, Łaziuki, Siekierki.
- c) jednostki osadnicze z elementarnym programem usług: (np. sklep, klub, zlewnia mleka, boisko sportowe itp.) to: Kapice Stare, Kapice Lipniki, Nowe Jeżewo, Pajewo, Rzędziany, Sawino, Bagienki, Dobki, Lipniki, Popowłany, Leśniki, Broniszewo, Stelmachowo, Hermany, Nieciece, Kiermusy, Tatary, Żuki, Piaski, Łazy Małe, Łazy Duże i Słomianka.
- d) pozostałe jednostki z ewentualnymi usługami handlu i rzemiosła.

5.3. Prognoza zmiany w sieci osadniczej.

5.3.1. Rozwój społeczno – gospodarczy i zagospodarowania poszczególnych jednostek osadniczych zależy będzie w szczególności od:

- dotychczasowego wyposażenia jednostek w infrastrukturę społeczną, gospodarczą i techniczną,
- posiadanie warunków naturalnych sprzyjających rozwojowi funkcji gospodarczych takich jak: walory turystyczne – wypoczynkowe, kulturowe, lokalne surowce produkcyjne itp.,
- jakości i rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tradycje rolniczych struktur gospodarstw ich zasobów siły roboczej, poziomu kwalifikacji i potencjału ekonomicznego,
- położenia w stosunku do głównych tras komunikacyjnych,
- posiadanie terenów komunalnych lub skarbu państwa, lub innych o niskiej wartości rolniczej do wykorzystania na cele budowlane,
- korzystnych warunków rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

5.3.2. Prognozy zmian funkcji wynikające z w/w czynników

Potencjalne szanse rozwoju posiadają:

- a) miasto Tykocin – siedziba gminy, gł. na bazie istniejącego potencjału społeczno – gospodarczego i infrastruktury technicznej, walorów naturalnych środowiska przyrodniczego i kulturowego przydatnego dla rozwoju turystyki i wypoczynku, potencjału demograficznego i położenia przy drodze wojewódzkiej i powiatowej.
- b) Radule i Rzędziany – na bazie turystyki krajowej i międzynarodowej związanej z walorami Narwiańskiego Parku Narodowego (ew. baza gastronomiczna i noclegowa)
- c) Nieciece, Kiermusy, Łazy Małe i Duże, Słomianka – na bazie turystyki i wypoczynku pobytowego (letniskowego) związanego z doliną rz. Narwi i sąsiadującymi z nimi lasami oraz zasobami gruntów o niskiej wartości rolniczej, przydatnych dla celów budowlanych.
- d) Jeżewo Stare – na bazie urządzeń obsługi komunikacji (M.O.P.) na drogach krajowych istniejących i projektowanych kierunkowo, oraz ewentualnej eksploatacji złóż glino – pirotytowych.
- e) Stelmachowo – na bazie wyspecjalizowanej produkcji sadowniczo – warzywniczej i ew. przetwórstwa rolniczego surowców lokalnych.
- f) Żuki, Łaziuki i Krosno – na bazie gospodarki leśnej i jej otoczenia np. pozysk drewna i jego przetwarzanie wstępne, zbieractwo, obsługa myślistwa, zabudowa letniskowa.

W pozostałych wsiach rozwój, stagnacja lub regres zależne będą od czynników zewnętrznych (koniunktura w rolnictwie i agroturystyce) i od aktywności gospodarczej ludności.

5.4. Układy przestrzenne zabudowy.

Większość wsi gminy Tykocin posiada zabudowę w miarę zwartą o układach ulicowych a część wielodrożnicowych (np. Nieciece, Rzędziany, Jeżewo Stare, Sierki). Duży udział zabudowy rozproszonej – kolonijnej występuje we wsiach: Saniki, Sawino, Sierki, Leśniki i Broniszewo.

6. Komunikacja

System komunikacyjny miasta i gminy Tykocin stanowią :

- sieć drogowa,
- komunikacja autobusowa PPKS,

6.1. Sieć drogowa.

6.1.1. Struktura funkcjonalno – techniczna.

- a) drogi powiatowe (byłe wojewódzkie)]
03 312 Bajki – Zalesie – Białobrzeskie – Tatary,

03 315	Tatary – Piaski – Kiślaki – Łazy Małe – Łazy – Słomianka granica gminy – (Zajki),
03 316	Łaziuki – Żuki – Frączki.
03 317	Krosno – droga 03 315,
03 318	Tykocin – Kiermusy – Nieciece – Łopuchowo – granica województwa (Zawady),
03 319	(Targonie Wielkie) – granica gminy – Hermany – droga 03318,
03 320	Sierki – droga 671,
03 321	Stelmachowo – droga 671
03 322	Złotoria – Siekierki – Tykocin,
03 323	Tykocin – Saniki – Rzędziany,

6.1.1.1. Drogi krajowe.

Nr S 18 Warszawa – Białystok – Kuźnica – granica państwa, z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku 100 kN/oś, międzyregionalna, zaliczona do dróg ekspresowych wg rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 stycznia 1998 r. w sprawie ustalenia sieci autostrad i dróg ekspresowych (Dz. U. Nr 12, poz. 63) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071).

Nr 64 Piątница – Poduchowna – Włzina – Stare Jeżewo – z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku 100 kN / oś, międzyregionalna, zaliczona do dróg krajowych według w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r.

6.1.1.2. Droga wojewódzka (była krajowa).

Nr 671 Korycin – Knyszyn – Tykocin – Stare Jeżewo – Sokoły wg rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071), dopuszczenie kursowania pojazdów o nacisku 80 kN / oś.

6.1.1.3. Drogi powiatowe (byłe wojewódzkie).

Wg rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg wojewódzkich (Dz. U. Nr 30, poz. 151, załącznik Nr 1 z dnia 29 sierpnia 1986 r.) oraz art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy są następujące drogi powiatowe:

03 324	Sawino – droga 03 323,
03 325	Saniki – Leśniki – droga S 18,
03 491	Białystok – Choroszcz – Kruszewo – granica gminy Stare Jeżewo,
03 509	droga S 18 – Radule,
03 510	droga S 18 – Pajewo,

b) ulice miejskie zaliczone do dróg powiatowych (byłych wojewódzkich)
Holendry, 11-go Listopada i Ogrodowa.

6.1.1.4. Drogi gminne.

Wg uchwały Nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 października 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w województwie białostockim (Dz. Urz. Woj. Białostockiego Nr 12, poz. 140) i rozporządzeniem Nr 6/96 Wojewody Białostockiego z dnia 8 października 1996 r. w sprawie zaliczenia dróg na terenie miasta i gminy Tykocin do kategorii dróg gminnych i dróg miejskich (Dz. Urz. W.B. nr 31, poz. 108.) oraz art. 103 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy są następujące drogi gminne.

1. 0351001	Sawino – granica gminy (Babino),
2. 0351002	Bagienki – droga powiatowa nr 03 322,
3. 0351003	Sawino – droga powiatowa nr 03 322,
4. 0351004	droga wojewódzka nr 671 – droga krajowa nr 18,
5. 0351005	droga gminna nr 0351018 – droga krajowa nr 64,
6. 0351006	droga krajowa nr 18 – droga krajowa nr 64,
7. 0351007	Stare Jeżewo – Nowe Jeżewo,
8. 0351008	droga powiatowa nr 03 322 – droga gm. nr 0351009,
9. 0351009	droga powiatowa nr 03 322 – Lipniki,
10. 0351010	droga powiatowa nr 03 322 – Popowlany,
11. 0351011	Stelmachowo – Łopuchowo,
12. 0351012	droga powiatowa nr 03 325 – droga wojewódzka nr 671,
13. 0351013	Pajewo – Radule,
14. 0351014	Słomianka – granica gminy (Szafranki),
15. 0351015	droga gminna nr 0351021 – droga powiatowa nr 03 318,
16. 0351016	droga powiatowa nr 03 323 – droga gminna nr 0351019,
17. 0351017	droga powiatowa nr 03 322 – Siekierki,
18. 0351018	Lipniki – Dobki,
19. 0351019	droga krajowa nr 64 – Stare Kapice – granica gminy (Kobylin – Bożymy),
20. 0351020	droga powiatowa nr 03 323 – droga gminna nr 0351019,
21. 0351021	droga powiatowa nr 03 318 – Łopuchowo – (droga powiatowa nr 03 318),
22. 0351022	droga powiatowa nr 03 323 – droga wojewódzka nr 671,
23. 0351023	droga powiatowa nr 03 322 – droga powiatowa nr 03 323,

24. 0351024 droga wojewódzka nr 671 – Sierki,
 25. 0351025 droga gminna nr 0351002 – granica gminy (Złotoria),
 26. 0351026 droga powiatowa nr 03 322 – droga gminna nr 0351024,
 27. 0351027 droga krajowa nr 18 – Radule,
 28. 0351028 droga wojewódzka nr 671 – Leśniki,

ulice w mieście Tykocin

29. 0351029 ul. Browarna,
 30. 0351030 ul. Bernardyńska,
 31. 0351031 ul. Choroszczańska,
 32. 0351032 ul. Cmentarna,
 33. 0351033 ul. Glogera,
 34. 0351034 ul. Górnickiego,
 35. 0351035 ul. Gasztolda,
 36. 0351036 ul. Holendry,
 37. 0351037 ul. Jordyka,
 38. 0351038 ul. Kochanowskiego,
 39. 0351039 ul. Kłasztorna,
 40. 0351040 ul. Kozia,
 41. 0351041 ul. Kaczorowska,
 42. 0351042 ul. Nadkanalna,
 43. 0351043 ul. Ogrodowa,
 44. 0351044 ul. Poświętna,
 45. 0351045 ul. Piłsudskiego,
 46. 0351046 ul. Szkolna,
 47. 0351047 ul. Wiesiołowskiego,
 48. 0351048 ul. Zatylna,
 49. 0351049 ul. Zachodnia,
 50. 0351050 ul. Zagumienna,
 51. 0351051 ul. Zacerkiewna,
 52. 0351052 droga powiatowa nr 03 318 – droga powiatowa nr 03 319,
 53. 0351053 droga powiatowa nr 03 318 – droga krajowa nr 64,
 54. 0351054 droga krajowa nr 64 – droga gminna nr 0351011,
 55. 0351055 droga powiatowa nr 03 320 – kolonia Sierki,
 56. 0351056 droga powiatowa nr 671 – Kapice Lipniki,
 57. 0351057 droga krajowa nr 64 – droga gminna 0351007,
 58. 0351058 droga krajowa nr 64 – droga krajowa nr 8,
 59. 0351059 droga wojewódzka nr 671 – droga gminna nr 0351028,
 60. 0351060 droga wojewódzka nr 671 – Broniszewo,
 61. 0351061 droga wojewódzka nr 671 – droga powiatowa nr 03 510,
 62. 0351062 droga krajowa nr 18 – droga powiatowa nr 03 510,
 63. 0351063 droga powiatowa nr 03510 – granica gminy (Kurowo),
 64. 0351064 droga powiatowa nr 03 322 – droga wojewódzka nr 323,
 65. 0351065 droga wojewódzka nr 322 – droga gminna 0351010,
 66. 0351066 droga wojewódzka nr 322 – droga wojewódzka nr 325,
 67. 0351067 droga krajowa nr 18 – droga powiatowa nr 03 509,
 68. 0351068 droga krajowa nr 18 – Rzędziany – rzeka Narew,
 69. 0351069 droga krajowa nr 18 – Rzędziany,
 70. 0351070 droga powiatowa nr 03 315 – Rzędziany – droga powiatowa nr 03 315,
 71. 0351071 droga powiatowa nr 03 315 – Kiślaki – droga powiatowa nr 03315,
 71. ulica bez nazwy od Zagumiennej do drogi gminnej Nr 0351069 (granice administracyjne miasta).

6.1.2. Charakterystyka stanów technicznych dróg.

- 1) Drogi krajowe (obecnie krajowe nr 8 i nr 64 oraz wojewódzka nr 671) Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 48

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość km	Rodzaj nawierzchni twarda ulepszone
	od km	do km		km
S 18	161 + 973	175 + 852	13,879	13,879
64	41 + 667	46 + 966	5,299	5,299
671	35 + 600	36 + 388	0,788	0,788
	36 + 388*	40 + 400*	4,012	4,012 *
	40 + 400	46 + 770	6,370	6,370
Razem droga 671	w mieście		4,012 *	4,012 *
	poza miastem		7,158	7.158

- 2) Drogi wojewódzkie (obecnie powiatowe)
 Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 49

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg ewid. (km)	Rodzaj nawierzchni				Drogi grunt. natural.
				twarde				
				nieulepszone		ulepszone		
				żwirowe	brukowcowe	bitumiczne		
						Pow. utrw	A	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	03312	Bajki - Zaiesie - Białobrzskie - Tatary	3,100					3,100
2.	03315	Tatary - Piaski - Kiślaki - Łazy Małe - Słomianka granica gminy - (Zajki),	11,600	1,508 0,851*			9,042 9,699*	1,050
3.	03316	Łaziuki - Żuki - Frączki	4,600	2,100				2,500
4.	03317	Krosno - droga 03 315	1,050	1,050			1,050*	
5.	03318	Tykocin - Kiermusy - Nieciece -Łopuchowo – gr. gminy (Zawady)	7,660		0,596		7,064	
6.	03319	(Targonie Wielkie) - granica gminy - Hermany - droga 03 318	1,460		0,389		0,371	0,700
7.	03320	Sierki - droga 671	2,330	1,800	0,530			
8.	03321	Stelmachowo - droga 671	0,980		0.980			
9.	03 322	Złotoria - Siekierki - Tykocin	6,430				6,430	
10.	03323	Tykocin - Saniki - Rzędziany	6,360				6,360	
11.	03324	Sawino - droga 03 323,	1,050		0,374		0,676	
12.	03325	Saniki - Leśniki - droga S 18,	6,120	2,496 1,235*	1,454		2,170 3,431*	
13.	03491	Białystok - Choroszcz - Kruszewo - granica gminy - Stare Jeżewo	4,320			4,320		
14.	03 509	droga S 18 - Radule	2,475		1,175		1,300	
15.	03 510	droga S 18 - Pajewo	1,480				1,480	
Razem w 1997 r.			61.015	8.954	5.498	4.320	34.893	7.350
1998 r.			61,015	5,986	5,498	4,320	37,861	7,350

1	2	3	4	5	6	7	8	9
16.		Ulice miejskie zaliczone do dróg wojewódzkich (obecnie powiatowe)						
17.		Holendry	3,470		0,450		3,020	
18.		11 Listopada	2,870	1,045		1,770	0,055	
		Ogrodowa	1,950				1,950	
		Razem 1997 i 1998 r.	8,290	1,045	0,450	1,770	5,025	

3) Drogi gminne.

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 50

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi wg ewid. (km)	Rodzaj nawierzchni						gruntowe ulepszone	Gruntowe naturalne
				twarde							
				nieulepszone		ulepszone					
				tłucz. żwir. 24 cm	brukow-cowe	bitumiczne		betonowe	kostkowo klinkierowe		
pow. utrw.	A										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	0351001	Sawino - gr. gminy (Babino),	2,0	-	0,5	-	1,5	-	-	-	-
2.	0351002	Bagienki - droga powiatowa nr 03 322	2,4	-	-	-	2,4	-	-	-	-
3.	0351003	Sawino - droga powiatowa nr 03 322	3,4	3,4	-	-	-	-	-	-	-
4.	0351004	droga krajowa nr 671 - droga krajowa nr 18	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-
5.	0351005	droga gminna nr 0351018 - droga krajowa nr 64	0,8	0,4	-	-	0,4	-	-	-	-
6.	0351006	droga krajowa nr 18 - droga krajowa nr 64	0,4	-	0,4	-	-	-	-	-	-
7	0351007	Stare Jeżewo - Nowe Jeżewo	1,8	-	-	-	1,8	-	-	-	-
8	0351008	droga powiatowa nr 03 322 - droga gminna-0351009	0,5				0,5				
9	0351009	droga powiatowa nr 03 322 - Lipniki	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-

10	0351010	droga powiatowa nr 03322 -Popowlany	0,7	-	-	-	0.7	-	-	-	-
11	0351011	Stelmachowo - Łopuchowo	4,0	4,0	-	-	-	-	-	-	-
12	0351012	droga powiatowa nr 03 325 - droga wojewódzka nr 671	3,5	1,0			2,5				
13	0351013	Pajewo - Radule	1,6	1.6	-	-	-	-	-	-	-
14	0351014	Słomianka - granica gminy (Szafranki)	4,0	4,0	-	-	-	-	-	-	-
15	0351015	droga gminna nr 0351021 - droga powiatowa nr 03 318	4,2	4,2							
16	0351016	droga powiatowa nr 03 323 - droga gminna nr 03 51019	2,5	2,5							
17	0351017	droga powiatowa nr 03 322 - Siekierki	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-
18	0351018	Lipniki - Dobki	1,2	-	-	-	-	-	-	1.2	-
19	0351019	droga krajowa nr 64 - Stare Kapice - granica gminy (Kobyliny - Bożymy)	1,6				1,6				
20	0351020	droga powiatowa nr 03 323 - droga gminna nr 0351019	3,2	3,2							
21	0351021	droga powiatowa nr 03 318 - Łopuchowo - (droga pow. nr 03 318)	7,0	7,0							
22	0351022	droga powiatowa nr 03 323 - droga wojewódzka nr 671	3,4	3,4							
23	0351023	droga powiatowa nr 03 322 - droga powiatowa nr 03 323	1,4		0,2		1,2				
24	0351024	droga wojewódzka nr 671 – Sierki	2,0	-	-	-	2,0	-	-	-	-
25	0351025	droga gminna nr 0351002 - granica gminy(Złotoria)	3,0	3,0							
26	0351026	droga powiatowa nr 03 322 - droga gminna nr 0351024	2.0	2,0							
27	0351027	droga krajowa nr 18 – Radule	1,8	1,8	-	-	-	-	-	-	-
28	0351028	droga wojewódzka nr 671 – Leśniki	2,9	2,9	-	-	-	-	-	-	-
ulice w mieście Tykocin razem			66,3	49,4	1,1	-	14,6	-	-	1,2	-
29	0351029	ulica Browarna	0,6	-	0,6	-	-	-	-	-	-
30	0351030	ulica Bernardyńska	0.4	-	0,4	-	-	-	-	-	-

31	0351031	ulica Choroszczańska	0,4	-	-	-	-	0,4	-	-	-
32	0351032	ulica Cmentarna	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1	-
33	0351033	ulica Glogera	0,2	-	-	-	-	0,2	-	-	-
34	0351034	ulica Górnickiego	0,3	-	-	-	-	-	-	0,3	-
35	0351035	ulica Gasztołda	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1	-
36	0351036	ulica Holendry	0,4	0,4	-	-	-	-	-	-	-
37	0351037	ulica Jordyka	0,4	-	0,4	-	-	-	-	-	-
38	0351038	ulica Kochanowskiego	0,2	-	-	-	0,2	-	-	-	-
39	0351039	ulica Klasztorna	1,0	-	-	-	1,0	-	-	-	-
40	0351040	ulica Kozia	0,2	-	0,2	-	-	-	-	-	-
41	0351041	ulica Kaczorowska	0,5	-	0,5	-	-	-	-	-	-
42	0351042	ulica Nadkanalna	0,2	-	0,2	-	-	-	-	-	-
43	0351043	ulica Ogrodowa	0,2	-	-	-	0,2	-	-	-	-
44	0351044	ulica Poświętna	0,2	-	0,2	-	-	-	-	-	-
45	0351045	ulica Piłsudskiego	0,5	-	0,5	-	-	-	-	-	-
46	0351046	ulica Szkolna	0,2	-	-	-	0,2	-	-	-	-
47	0351047	ulica Wiesiołowskiego	0,2	-	-	-	-	-	-	0,2	-
48	0351048	ulica Zatylna	0,2	-	-	-	-	-	-	0,2	-
49	0351049	ulica Zachodnia	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1	-
50	0351050	ulica Zagumienna	0,7	-	-	-	0,4	0,3	-	-	-
51	0351051	ulica Zacerkiewna	0,3	-	0,3	-	-	-	-	-	-
Razem			7,6	0,4	3,3	-	2,0	0,9	-	1,0	-
52	0351052	droga powiatowa nr 03 318 - droga powiatowa nr 03 319	0,4				0,4				
53	0351051	droga pow. nr 03318 - droga kraj. nr 64	1,7	1,7	-	-	-	-	-	-	-
54	0351054	droga wojewódzka nr 64 - droga gminna nr 0351011	1,8							1,8	
55	0351055	droga powiatowa nr 03 320 - kol. Sierki	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-
56	0351056	droga woj. nr 671 - Kapice Lipniki	1,1	-	-	-	1,1	-	-	-	-
57	0351057	droga krajowa nr 64 - droga gminna Nr 0351007	0,2				0,2				
58	0351058	droga kraj. nr 64 - droga kraj. Nr 18	0,8	0,8	-	-	-	-	-	-	-

59	0351059	droga wojewódzka nr 671 - droga gminna nr 03 51028	0,8	0,5			0,3				
60	0351060	droga woj. nr 671 - Broniszewo	0,3	-	-	-	0,3	-	-	-	-
61	0351061	droga woj. nr 671-droga pow. nr 03510	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-	-
62	0351062	droga woj. nr 18- droga pow. nr 03510	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-
63	0351063	droga powiatowa nr 03 510 - granica gminy (Kurowo)	1,4	1,4							
64	0351064	droga nr 03 322 - droga powiatowa nr 03 323	0,7							0,7	
65	0351065	droga powiatowa nr 03322 - droga gminna 03 51010	1,3	1,2			0,1				
66	0351066	droga powiatowa nr 03 323 - droga powiatowa nr 03 325	2,7	2,7							
67	0351067	droga krajowa nr 18 - droga powiatowa nr 03 509	1,2	1,2							
68	0351068	droga krajowa nr 18 - Rzędziany - rzeka Narew	0,8		0,8						
69	0351069	droga krajowa nr 18 - Rzędziany	0,3	-	0,3	-	-	-	-	-	-
70	0351070	droga pow. nr 03 315 - Rzędziany -droga powiatowa nr 03 315	1,0	1,0							
71	0351071	droga pow. nr 03 315 - Kiślaki - droga powiatowa nr 03 315	1,4	1,0			0,4				
ulica bez nazwy od ulicy Zagumiennej do drogi gminnej nr 0351069 (granica administracyjna miasta)			3,8			-	3,8	-	-	-	-
razem			26,7	16,5	1,1	-	6,6	-	-	2,5	-
ogółem			100,6	66,3	5,5	-	23,2	0,9	-	4,7	-
razem drogi		zamiejskie	89,2	65,9	2,2	-	17,4	-	-	3,7	-
		miejskie	11,4	0,4	3,3	-	5,8	0,9	-	1,0	-

6.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy.

- 1) Długość dróg.
Według stanu na dzień 31.12. 1998 r. wynosiła:
- a) w mieście:
    - krajowej (obecnie wojewódzkiej) nr 671 o twardej nawierzchni 4,012 km
    - ulic miejskich zaliczonych do dróg wojewódzkich (obecnie powiatowych) 8,290 km o twardej nawierzchni 8,290 km, w tym ulepszonej 6,445 km.
    - ulic lokalnych (obecnie miejskich gminnych) 11,4 km; o twardej nawierzchni 10,4 km (w tym ulepszonej 6,7 km) oraz gruntowych 1 km,
  - b) zamiejskich:
    - krajowej nr 8 o twardej ulepszonej nawierzchni 13,879 km,
    - krajowej nr 64 o twardej ulepszonej nawierzchni 5,299 km,
    - krajowej (obecnie wojewódzkiej) Nr 671 o twardej ulepszonej nawierzchni 7,158 km,
    - wojewódzkich (obecnie powiatowych) 61,015 km, o twardej nawierzchni 53,665 km, (w tym ulepszonej 42,181 km) oraz gruntowych 7,35 km,
    - gminnych 89,2 km, o twardej nawierzchni 85,5 km (w tym ulepszonej 17,4 km) oraz gruntowych 3,7 km,
- 2) Gęstość sieci drogowej:
Gęstość sieci drogowej o twardej nawierzchni wynosiła:
- a) w mieście na dzień 31.12. 1997 r.
78,3 km / 100 km² (w tym ulepszonych 73 km / 100 km²) natomiast w skali byłego województwa białostockiego wskaźniki te na drogach miejskich wynosiły odpowiednio 163,8 km / 100 km² i 137,2 km / 100 km²,
  - b) w gminie na dzień 31.12.1997 r.
94 km/100 km² (w tym ulepszonej 47,1 km / 100 km²) natomiast w skali byłego województwa białostockiego wskaźniki te na drogach zamiejskich wynosiły odpowiednio 48,8 km / 100 km² i 26,9 km / 100 km² oraz na drogach ogółem 54,4 km / 100 km² i 32,1 km / 100 km²,
  - c) w mieście na dzień 31.12.1998 r.
78,3 km / 100 km² w tym ulepszonej 73 km / 100 km²,
  - d) w gminie na dzień 31.12.1998 r.
94 km² / 100 km² w tym ulepszonej 48,8 km / 100 km²
- 3) Ruch drogowy.
Średni ruch drogowy w pojazdach rzeczywistych na dobę (p/d) na drogach wynosił:
Nr 8	1990	1995
granica gminy Jeżewo Stare	2400	4300
Stare Jeżewo - Złotorya	3400	6200
Nr 64		
Strękowa Góra – Stare Jeżewo	1100	2700
Nr 671		
Knyszyn – Tykocin	900	1200
Tykocin – Stare Jeżewo	600	750
Stare Jeżewo – Sokoły	1100	850
- Średni ruch drogowy na drogach krajowych w gminie wynosił w 1990 – 1622 p/d (w województwie białostockim 1337 p/d, w kraju 2280 p/d) oraz w 1995 r. – 2961 p/d (w województwie białostockim 1876 p/d, w kraju 3227 p/d).
- 4) Wskaźnik motoryzacji.
Wskaźnik motoryzacji w gminie i w byłym województwie białostockim, liczony w samochodach osobowych na 1000 mieszkańców, przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 51

Wyszczególnienie	Lata			Prognoza	
	1996	1997	1998	2005	2010
Wskaźnik motoryzacji					
a) w mieście	93	111	106	340	400
b) w gminie	105	135	166	340	400
Ilość samochodów osobowych					
a) w mieście	193	231	225		
b) w gminie	519	661	823		
Ilość ludności					
a) w mieście	2070	2074	2128		
b) w gminie	4905	4887	4951		

Wskaźnik motoryzacji w województwie białostockim	157	169	179**	263	310
Ilość samochodów osobowych w województwie białostockim	110232	118965		190700	234700
Ilość ludności w województwie białostockim	701164	701684	701867*		

* Ludność na dzień 25.08.1998 r.

** Wskaźnik motoryzacji w województwie przyjęto szacunkowo.

6.2. Techniczne zaplecze motoryzacji.

- a) Parkingi.
Ilość parkingów i ich lokalizacja w mieście:
- Urząd Miasta i Gminy - 30 st.
  - kościół - 40 st.
  - Alumnat - 8 st.
  - Pl. Czarneckiego - 10 st.
  - Stary Rynek - 34 st. + 13 st. (max 37 st.)=47 st.(max 71 st.)
  - Muzeum - 16 st.
  - sklep spożywczy - 2 st.
  - Ośrodek zdrowia - 7 st. (3 st. służbowe)
  - Straż - 4 st.
  - Dom Pomocy Społecznej (Klasztor) – 19 st.
  - Dom Kultury - 13 st.
  - Dom Nauczyciela - 12 st.
  - Szkoła - 5 st.
  - Cmentarz - 27 st. + 39 st. (gruntowych) = 66 st. przy Domu Nauczyciela
- Razem 285 st. (max 309 st.) w tym 12 st. długiego postoju
- b) Garaże.
Głównie indywidualne przy zabudowie mieszkaniowej.
- c) Stacje paliw.
W mieście znajduje się 1 stacja paliw przy ul. Klasztornej oraz 2 stacje paliw w Starym Jeżewie, w tym 1 na gaz oraz w Radulach stacja "Hesso",
- d) Zakłady naprawy samochodów.
Na koniec 1998 r. było 9 zakładów naprawy samochodów w tym w mieście 3 i 6 w gminie.

6.3. Komunikacja autobusowa PPKS.

Obszar gminy Tykocin obsługiwany jest następującymi liniami autobusowymi PPKS:

7 / Białystok – Zambrów – Warszawa – Tomaszów Maz.- Piotrków Tryb. – Częstochowa – Opole – Wrocław,
27 / Bydgoszcz – Toruń – Płock Radom - Maków Maz. – Ostrołęka – Elk – Suwałki
Ciechanów Przasnysz Białystok,

40 / Białystok – Łomża – Kolno – Pisz – Mrągowo – Kętrzyn

41 / Białystok - Łomża - Nowogród - Przasnysz
Zambrów Ostrołęka Olsztyn

41a / Białystok – Wizna – Łomża

164 / Gdańsk – Elbląg – Moraq – Olsztyn – Mrągowo – Łomża – Białystok
Orneta Ostrołęka Siedlce – Biała Podl.

1500 / Białystok – Zambrów

1502 / Białystok – Siekierki – Tykocin
Stare Jeżewo

1507 / Tykocin – Łopuchowo

1508/ Tykocin - Słomianka

1510 / Mońki - Krypno – Knyszyn
Knyszyn
Tykocin

1619 / Wysokie Mazowieckie – Ziemaki – Stare Jeżewo
Kobylin Borzymy
Sikory Pawłowięta

1620 / Wysokie Mazowieckie – Kobylin Borzymy – Stare Jeżewo
Sikory Pawłowięta

W ostatnich latach występował ciągły spadek przewozu pasażerów w województwie białostockim i kraju co przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela nr 52

Przewóz pasażerów w mln.	lata					
	1990	1992	1994	1995	1996	1997
w województwie	35,5	26,5	21,6	18,8	16,8	16,3
w kraju	2084,7	1513,1	1215,3	1131,3	1085,4	1065,4

6.4. Ocena funkcjonowania komunikacji.

Z analizy układu dróg publicznych wynika, że nie zapewnia on dogodnej obsługi niektórym jednostkom osadniczym. Celem poprawy tej sytuacji należałoby zaliczyć do dróg gminnych następujące drogi:

- droga 03322 (Siekierki) – Kolonia Siekierki,
- droga 0351055 – droga 0351011,
- ulica we wsi Stare Kapice,
- Popowlany – Popowlany Bród,
- ulica we wsi Bagienki,
- ulica we wsi Piaski,
- ulice we wsi Żuki z Szelągówką,
- ulica we wsi Kiślaki
- ulice we wsi Łazy Małe,
- ulica we wsi Słomianka,
- ulica we wsi Nieciece,
- ulice we wsi Sierki,
- droga 03323 – droga 671,
- ulica we wsi Stelmachowo,
- ulica we wsi Broniszewo z przedłużeniem do drogi 0351004,

Z przedstawionych danych w punkcie 6.1.3.2. niniejszego opracowania wynika, że w 1997 r. gęstość dróg w mieście o nawierzchni twardej była mniejsza o 62,3 % i twardej ulepszonej o 46,8 % od gęstości dróg miejskich w byłym województwie białostockim. Natomiast w gminie gęstość dróg o nawierzchni twardej była większa o 92,5 % i twardej ulepszonej o 75,1 % od gęstości dróg zamiejskich w byłym województwie białostockim.

Nieznaczne zwiększenie w 1998 r. dróg powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej nie miało istotnego wpływu na zmianę stanu dróg w gminie.

Pomimo, że wskaźniki gęstości dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej w mieście są mniejsze niż w byłym województwie białostockim, uważa się, że charakterystyka dróg w mieście pod tym względem jest zadowalająca. Dróg gruntowych w mieście było tylko 1 km. Gdyby nawet na drogach gruntowych wykonano nawierzchnię twardą ulepszoną to wskaźnik ten wynosiłby 81,7 km / 100 km², a więc nieznacznie by wzrósł. Na taki obraz ma wpływ głównie mały stopień zainwestowania miejskiego w stosunku do obszaru administracyjnego miasta.

Uważa się, że stan techniczny dróg zamiejskich jest niezadowalający, chociaż wskaźniki gęstości dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej są większe niż w byłym województwie białostockim. Na taką ocenę ma wpływ mała ilość dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej tylko 17,4 km co stanowi 19,5 % tych dróg.

Z porównania przepustowości dróg przy poziomie swobody ruchu D wynoszących: 1250 p/h przy szerokości jezdni 7 m. (droga Nr S 18) i 1050 p/h przy szerokości jezdni 6 m. (droga Nr 671) z natężeniami ruchu w 1995 r. na tych drogach wynoszącymi: Nr S 8 – 558 p/h / 0,09 x 6200 = 558/ Nr 64 – 256 p/h / 0,095 x 2700 = 256/ i nr 671 – 114 p/h/0,95 x 1200 = 114/ wynika, że istniejące przekroje dróg posiadają duże rezerwy przepustowości.

Do analizy zaspokojenia potrzeb w mieście w zakresie parkingów, garaży, stacji paliw i zakładów naprawy pojazdów przyjęto następujące wskaźniki:

- miejsca krótkiego postoju przy uwzględnieniu wskaźników w mieście 10,6 stanowisk i gminie 1,66 stanowiska na 1000 mieszkańców.
- miejsca długiego postoju 106 stanowisk na 1000 mieszkańców zabudowy wielorodzinnej
- ilość garaży 1/3 ilości samochodów mieszkańców zabudowy wielorodzinnej,
- 1 stacja paliw o 4 ÷ 6 dystrybutorach może obsłużyć 5000 ÷ 6000 samochodów,
- 1 – stanowisko obsługowo – naprawcze na 300 ÷ 400 samochodów,

Potrzeby w zakresie krótkiego postoju szacuje się na: $0,0106 \times 2061 + 0,1 \times 0,0166 \times 4884 = 22 + 8 = 30$ stanowisk, przy istnieniu obecnie 273 st. (max 297 st.) uważa się, że potrzeby w tym zakresie są zaspokojone.

Potrzeby w zakresie długiego postoju dla mieszkańców budownictwa jednorodzinnego szacuje się na $0,106 \times 405 = 43$ stanowisk, przy istnieniu tylko 12 stanowisk brak jest 31 stanowisk.

Potrzeby na garaże dla mieszkańców budownictwa wielorodzinnego szacuje się na $1/3 \times 0,106 \times 405 = 15$ garaży, przy istnieniu 4 garaży szacuje się braku w tym zakresie na 11 garaży.

3 istniejące stacje paliw stwarzają duże rezerwy w obsłudze użytkowników pojazdów.

Istnienie 9 zakładów naprawy samochodów zaspokaja potrzeby w tym zakresie.

Przy przyjętej dostępności 2 km do przystanku, zgodnie z projektem studium zagospodarowania przestrzennego byłego województwa białostockiego część wsi Żuki Szelągówka i Sawino znajdują się poza przyjętym promieniem obsługi.

7. Infrastruktura techniczna.

7.1. Zaopatrzenie w wodę.

7.1.1. Charakterystyka ogólna systemu zaopatrzenia w wodę.

7.1.1.1. Miasto.

Miasto Tykocin na koniec 1997 r. zajmowało wśród miast w województwie białostockim 17 miejsce pod względem procentowej ilości mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej ze wskaźnikiem 66,3 %, który jest niższy od średniego województwa białostockiego – 89,9 %.

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej ulicznej (bez przyłączy do budynków) wynosiła 7,5 km i było podłączonych do niej 430 budynków mieszkalnych.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych wynosiło na 1 mieszkańca 28,6 m³ / rok (78,3 dm³ / d) poniżej średniej wojewódzkiej dla miast – 40,9 m³/r (112,0 dm³ / d).

W 1998 r. do istniejącej sieci podłączono 15 budynków mieszkalnych.

7.1.1.2. Gmina Tykocin na koniec 1997 r. miała zwodociągowanych 20 wsi, co stanowi 66,7 % ogółu jej wsi. Jest to powyżej średniej województwa białostockiego wynoszącej dla wsi 65,3 %, co daje gminie w tym wskaźniku 32 miejsce w byłym województwie białostockim.

Długość sieci wodociągowej (bez przyłączy do budynków) wynosiła 72,6 km i podłączonych było do niej 800 budynków mieszkalnych tj. 63,8 % ogółu budynków mieszkalnych. Jest to powyżej średniej województwa białostockiego wynoszącej 53,5 %, co daje gminie 19 miejsce w byłym województwie białostockim.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 30,4 m³ / rok (83,3 dm³/d) tj. znacznie powyżej średniej województwa białostockiego – 14,8 m³ / r (40,5 dm³/ d).

Zaopatrzenie mieszkańców w wodę odbywa się z 7 stacji wodociągowych stanowiących własność Gminy Tykocin, a eksploatowanych przez Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie, znajdujących się w miejscowościach:

- Tykocin – zaopatruje w wodę miasto Tykocin,
- Bagienki – zaopatruje w wodę 5 miejscowości w gm. Tykocin: Bagienki, Dobki, Siekierki, Rzędziany, Sawino oraz wieś Babino w gm. Choroszcz,
- Jeżewo Stare – zaopatruje w wodę 4 wsie: Jeżewo Stare, Jerzewo Nowe, Kapice – Lipniki, Kapice Stare oraz kol. Stelmachowo,
- Stelmachowo – zaopatruje w wodę wieś Stelmachowo,
- Saniki – zaopatruje w wodę 3 wsie: Saniki, Lipniki i Popowlany,
- Sierki – zaopatruje w wodę 5 wsi: Sierki, Broniszewo, Łopuchowo, Hermany, Nieciece i kol. Tykocin,
- Pajewo – zaopatruje w wodę 2 wsie: Pajewo i Radule,

W 10 wsiach: Kiślaki, Krosny, Leśniki, Łaziuki, Łazy Duże, Łazy Małe, Piaszki, Słomianka, Tatary i Żuki mieszkańcy zaopatrują się w wodę z ujęć lokalnych i studni kopalnych. W miejscowościach tych mieszka ok. 17,6 % ogółu ludności gminy (bez miasta Tykocina).

7.1.2. Rozwój scentralizowanych systemów zaopatrzenia w wodę.

7.1.2.1. Miasto.

Zwodociągowanie Tykocina od 1993 r, w którym to otrzymał prawa miejskie, przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 53

Wyszczególnienie		Stan na koniec roku					
		1993	1994	1995	1996	1997	1998
Długość sieci wodociągowej w km		7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Podłączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych szt.		423	425	429	429	430	445
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w %		65,3	65,3	65,4	65,7	66,3	-
Miejsce wśród miast wojewódzkich pod względem % ludności korzystających z sieci wodociągowej		14	14	15	16	17	-
Zużycie wody w gospodarstwach domowych tys. m ³ / r		56,9	58,6	56,1	50,6	59,0	64,0
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³ /r	27,7	28,8	26,6	24,4	28,6	30,1
	dm ³ /d	75,9	78,9	72,9	66,7	78,3	82,4

W mieście Tykocinie nie przybyło sieci wodociągowej. Do istniejącej sieci wodociągowej przez okres 6 lat podłączono 22 budynki mieszkalne.

7.1.2.2. Gmina.

Zwodociągowanie gminy od 1985 r. przedstawia tabela:

Tabela nr 54

Wyszczególnienie		Stan na koniec roku								
		1985	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
Dł. sieci wodociągowej w km		50,9*	80,2*	80,2*	76,4	77,1	78,1	78,1	72,6	72,6
Podłączenia wodociągowe do Budynków mieszkalnych szt.		768*	1068*	1114*	729	786	791	793	800	813

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ilość wsi zwodociągowanych	12*	21*	21*	20	20	20	20	20	20
% zwodociągowanych wsi	88,7*	67,7 *	67,7*	66,7	66,7	66,7	66,7	66,7	66,7
% budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociąg.	36,7*	56,2 *	58,7*	55,6	60,6	63,0	63,2	63,8	66,7
Miejsce gminy w województwie białost. pod względem % zwodociągowanych mieszkań	3	1	6	11	12	13	17	19	-
Zużycie wody wodociągowej w gosp. dom. w tys. m ³ / rok	147,3	236,6	209,4	128,7	126,4	139,4	126,6	148,0	144,9
Zużycie wody wodociąg. w gosp. dom. na 1 mieszk.	m ³ /r dm ³ /d	20,5* 56,2*	34,1* 93,4*	30,4* 83,1*	26,1 71,5	25,7 70,4	28,3 77,5	25,8 70,5	30,4 83,3
									29,3 80,2

* Dane łącznie z Tykocinem, który prawa miejskie uzyskał w 1993 roku.

Wsie, które obecnie zaopatrują się w wodę ze scentralizowanych systemów zostały zwodociągowane do 1990 r. W latach dziewięćdziesiątych budynki mieszkalne podłączone były we wsiach już zwodociągowanych poprzez niewielką rozbudowę sieci. Po dokonaniu przez Z.G.K.i M. w Tykocinie szczegółowej inwentaryzacji sieci wodociągowej w poszczególnych wsiach długość jej wynosi 72,6 km i zostało to skorygowane już w danych za 1997 r. Stagnacja w rozwoju wodociągów spowodowała spadek gminy w województwie białostockim we wskaźniku procentowej ilości zwodociągowanych mieszkań z 1 miejsca w 1990 r. na 19 miejsce w 1997 r.

7.1.3. Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie na koniec 1998 r.

Tabela nr 55

Nazwa wodociągu	Miejscowości podłączone do wodociągu	Długość sieci wodociąg. (bez przył.) km	Połączenia prowadzące do bud. mieszk. szt.	% bud. mieszk. Podłączonych do sieci wodociągowej
Wodociąg Bagienki	Bagienki Dobki Siekierki Rzędziany Sawino	2,9 0,9 4,4 5,5 9,1	8 20 59 39 51	100,0 100,0 70,2 40,6 68,0
Wodociąg Jeżewo Stare	Jeżewo Stare Jeżewo Nowe Kapice – Lipniki Kapice Stare Stelmachowo kol.	6,5 1,4 1,4 3,0 3,2	69 21 16 20 18	100,0 91,3 69,6 6,7
Wodociąg Stelmachowo	Stelmachowo	1,4	63	100,0
Wodociąg Saniki	Saniki Lipniki Popowlany	4,3 1,6 2,2	65 12 40	87,8 92,3 100,0
Wodociąg Sierki	Sierki kol. Tykocin Broniszewo Łopuchowo Hermany Nieciece	3,1 2,1 5,3 3,8 0,8 3,0	61 17 34 58 19 31	70,1 80,5 79,5 82,6 83,8
Wodociąg Pajewo	Pajewo Radule	3,4 3,3	44 48	78,6 54,5
Ogółem zwodociągowane miejscowości		72,6	813	80,1

7.1.4. Charakterystyka ujęć i stacji wodociągowych wodociągów komunalnych.

7.1.4.1. Miasto.

Miejskie ujęcie wody w Tykocinie składa się z dwóch studni wierconych położonych na terenie stacji wodociągowej: SW – 1 o głębokości 108 m., SW-2 o głębokości 68 m. i zatwierdzonych zasobach ujęcia w kat „B” Q = 90m³/h przy depresji s = 10,1 m. Woda ujmowana jest z utworów czwartorzędowych w studni SW – 2 z I warstwy wodonośnej zalegającej w przelocie 20,0 – 78,0 m. p.p.t. wykształconej w postaci piasków drobno i średnioziarnistych oraz pylastych. W studni SW- 1 ujmowana jest II warstwa wodonośna zalegająca w przelocie 94,0 m. – 106 m. p.p.t. o niewielkiej miąższości – 9,7 m., wykształcona z piasku drobnoziarnistego i pospółki, poprzedzielana cienkimi wkładkami glin. Zwięrcadło wody w obu studniach ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości 14,0 m. p.p.t. w SW- 1 i 13 m. p.p.t. w SW- 2.

Jakość wody ze studni na ujęciu miejskim pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Pod względem składu fizyko – chemicznego charakteryzuje się zwiększoną zawartością związków żelaza – 1,5 mg Fe/I w SW- 1 i 6 mg Fe/I w SW- 2.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe typu UBX – 1 III
- 2 pompy II stopnia S – 82
- 2 hydrofory o poj. 4000 l każdy,

- 2 odżelaziacze o średniej $\varnothing$ 1200 mm,
- sprężarka typu WAN- E,
- chlorator C – 52,
- zbiornik wyrównawczy o poj. 125,5 m³,
- 2 wodomierze MZ – 80,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie dwustopniowego pompowania.

7.1.4.2. Gmina.

1) Wodociąg wiejski w Bagienkach.

Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych o głębokości 63,0 m. każda, ujmujących pierwszy użytkowy poziom czwartorzędowego piętra wodonośnego.

Zasoby wodne ujęcia zostały zatwierdzone w kat. „B” w wysokości $Q_e = 97,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S_e = 3,9 \text{ m}$.

Warstwa wodonośna zalega w przelocie 42 – 60 m. p.p.t w SW- 1 i 42,0 – 59,0 m. p.p.t w SW – 2 i jest to wykształcona w postaci piasków drobnoziarnistych i pospółki, a w SW- 1 dodatkowo żwiru.

Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości 16,5 – 16,8 m. p.p.t.

Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu 41,0 metrowym kompleksem utworów gliniastych.

Jakość wody ze studni pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Pod względem składu fizyko – chemicznego charakteryzuje się zwiększoną zawartością związków żelaza 1,2 – 2,0 mg Fe/l,

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe typu G – 80 III B – SGMF – 18 b,
- 2 hydrofory o poj. 4000 l każdy,
- 5 odżelaziaczy $\varnothing$ 1000 mm,
- 2 sprężarki typu WAN-E,
- 2 wodomierze typu Mz – 80,
- wodomierz sprężony MZ/IS – 100/40,
- 4 pompy II stopnia typu S-83 (w tym 1 rezerwowa),
- zbiornik wyrównawczy 2 x 75 m³,
- chlorator C – 52,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie dwustopniowego pompowania.

2) Wodociąg wiejski Jeżewo Stare.

Ujęcie wody składa się ze studni wierconej SW-1, zlokalizowanej w granicach wygradzonego terenu stacji wodociągowej, o głębokości 54 m i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q_e = 83 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 12,9 \text{ m}$.

Studnia ujmuje do eksploatacji I warstwę wodonośną utworów czwartorzędowych zalegającą w przelocie 38,0 – 52,0 m. p.p.t wykształconą w postaci piasku gruboziarnistego i żwiru. Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na wysokości 14 m. p.p.t.

Utwory wodonośne izolowane są od powierzchni terenu kompleksem glin ilasto – piaszczystych i zwałowych z kamieniami o miąższości 35,7 m.

Jakość wody ze studni charakteryzuje się ponadnormatywną zawartością związków żelaza – 0,9 mg Fe /l. Bakteriologicznie nie budzi zastrzeżeń.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- pompa głębinowa typu G 80 VA – SGM d
- 2 hydrofory o poj. 4500 l każdy,
- 4 odżelaziacze $\varnothing$ 1200 mm z mieszaczami wodno – powietrznymi $\varnothing$ 400 mm,
- sprężarka typu WAN-CE,
- chlorator C-52,
- wodomierz MZ-80,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

3) Wodociąg wiejski Pajewo.

Ujęcie wody składa się z dwóch studni wierconych położonych w obrębie wygradzonego terenu stacji wodociągowej: SW-1 i SW-2 o głębokościach po 60 m. każda i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych ujęcia $Q_e = 65 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 3,3 \text{ m}$.

Obie studnie ujmują do eksploatacji I warstwę wodonośną utworów czwartorzędowych zalegającą w przelocie 46,0 – 57,0 m. p.p.t wykształconą w postaci piasku drobnoziarnistego i żwiru w SW-1 i piasku średnioziarnistego i żwiru w SW-2. Zwierciadło wody ma charakter napięty i stabilizuje się na głębokości 16,0 – 16,7 m. p.p.t.

Ujęta warstwa wodonośna przykryta jest ciągłym nadkładem słaboprzepuszczalnym zbudowanym z iłu zwartego o miąższości 45,7 m.

Analizy bakteriologiczne i fizyko – chemiczne wody ze studni wykazują, że woda odpowiada normom wody pitnej z wyjątkiem ponadnormatywnej zawartości związków żelaza 0,7 – 0,9 mg Fe /l.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe G 60 VI – SG Ma – 17/4,5 kW,
- 2 hydrofory o poj. 3500 l każdy,
- 3 odżelaziacze $\varnothing$ 1200 mm,
- sprężarka typu WAN-ES,
- chlorator C – 52,
- 3 wodomierze MW – 100,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

4) Wodociąg wiejski Saniki.

Ujęcie składa się z dwóch studni wierconych znajdujących się w obrębie wygradzonego terenu stacji wodociągowej. Studnie SW-1 i SW-2 o głębokości odpowiednio 50,0 m. i 50,7 m. ujmują pierwszy użytkowy poziom czwartorzędowego piętra wodonośnego.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia zatwierdzone w kat „B” wynoszą $Q_e = 93,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 7,1 \text{ m}$.
Warstwa wodonośna wykształcona jest w postaci piasków o różnej granulacji i zalega w przelocie 27,0 – 48,0 m. p.p.t w SW-1 i 25,5 – 47,2 m. p.p.t w SW-2.

Zwierciadło wody tej warstwy o charakterze napiętym stabilizuje się na głębokości 11,28 – 11,2 m. p.p.t.

Omawiany poziom wodonośny przykryty jest ciągłą warstwą utworów słaboprzepuszczalnych gliniastych o łącznej miąższości 24,2 m. w SW-1 i 22,7 m w SW-2.

Jakość wody ze studni wierconych pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Pod względem fizyko – chemicznym charakteryzuje się zwiększoną zawartością związków żelaza 1,1 – 1,2 mg Fe /l.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe G – 80 IV B,
- 2 hydrofory o poj. 6300 l każdy,
- 4 odźelaziacze $\varnothing$ 1000 mm,
- sprężarka typu WAN – E,
- 2 wodomierze śrubowe MZ – 100,
- wodomierz MZ –150,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

5) Wodociąg wiejski Sierki.

Ujęcie składa się z dwóch studni wierconych zlokalizowanych na wygrodzonym terenie stacji wodociągowej: SW-1 (awaryjna) o głębokości 72 m. i wydajności $Q_e = 44,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 6,0 \text{ m}$. i SW-2 (podstawowa) o głębokości 68,5 i $Q_e = 44,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 2,9 \text{ m}$.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia zatwierdzone w kat „B” wynoszą $Q_e = 44,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 2,9 \text{ m}$.

Studnie ujmują II warstwę wodonośną piętra czwartorzędowego w przelocie 46,5 – 68,5 m. p.pt. w SW-1 i 49,5 – 67,5 m. p.p.t w SW-2 wykształconą w postaci piasków drobnoziarnistych. Zwierciadło wody ma charakter subartezyjski i stabilizuje się na głębokości 31,2 – 30,7 m. p.p.t.

Warstwa posiada naturalną izolację w postaci kompleksu glin miąższości 31,5 – 34,5 m.

Jakość wody ze studni pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Analizy fizyko –chemiczne wody wykazują zwiększoną zawartość związków żelaza 1,2 – 1,8 mg Fe /l.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe typu G – 80 III B,
- 2 hydrofory o poj. 4000 l każdy,
- 2 odźelaziacze $\varnothing$ 1000 mm,
- sprężarka typu WAN-E,
- chlorator C-52,
- 2 wodomierze śrubowe MZ –100,
- wodomierz sprężony MS 100/40,
- zbiornik wyrównawczy wody czystej 2 x 75 m^3 ,
- 2 pompy typu 65 PJM 230,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie dwustopniowego pompowania.

6) Wodociąg Stelmachowo.

Wodociąg został przyjęty przez Urząd Miasta i Gminy w Tykocinie od Stacji Hodowli Roślin Ogrodniczych w Stelmachowie i pełni teraz rolę wodociągu wiejskiego.

Ujęcie składa się z dwóch studni wierconych: SW-1 o głębokości 77m. i zatwierdzonych zasobach w kat „B” $Q_e = 51 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 2,7$ oraz SW-2 A (podstawowa) o głębokości 74 m. i zatwierdzonych zasobach w kat „B” $Q_e = 79 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 3,5 \text{ m}$.

Studnie ujmują wodę z warstwy wodonośnej zalegającej w przelocie 49,0 – 75,0 m. p.p.t w SW-1 i 50,0 – 74,0 m. p.p.t w SW-2A zbudowanej z piasków drobno i średnioziarnistych w SW-1 a SW-2A z piasków średnioziarnistych i pospółki.

Zwierciadło wody o charakterze napiętym stabilizuje się na głębokości 28,5 – 29,6 m. p.p.t. Warstwa wodonośna izolowana jest od powierzchni terenu 30,0 metrowym kompleksem glin zwałowych w SW-1 i SW-2A 50,0 metrowym glin zwałowych i ilów.

Jakość wody ze studni pod względem bakteriologicznym nie budzi zastrzeżeń. Pod względem składu fizyko – chemicznego charakteryzuje się zwiększoną zawartością związków żelaza 1,1 mg Fe/l.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe typu G – 80 VII B,
- 3 odźelaziacze $\varnothing$ 1500 mm,
- 2 hydrofory o poj. 4500 l.,
- sprężarka typu WAN-E,
- wodomierz $\varnothing$ 100 mm,

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

7.1.5. Strefy ochronne ujęć wody.

Gmina Tykocin posiada pozwolenia wodnoprawne na eksploatację urządzeń do poboru wody wydane przez Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

- Decyzja Nr OŚ. II. 6210/77/94 z dnia 24 listopada 1994 r., ważna do 31.12.2000 r., dotyczy wodociągu Tykocin, ustanawia strefę ochrony bezpośredniej w promieniu 8 m. wokół każdej studni i strefę ochrony pośredniej zewnętrznej w granicach określonych w części graficznej studium.
- Decyzja Nr OŚ.II. 6210/90/95 z dnia 8 sierpnia 1995 r., ważna do 31 lipca 2005 r., dotyczy wodociągu Bagienki, ustala strefę ochrony bezpośredniej w granicach wygrodzonej stacji wodociągowej. Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana.
- Decyzja nr OŚ. II. 6210/18/96 z dnia 20 stycznia 1997 r., ważna do 31 stycznia 2002 r., dotycząca wodociągu Jeżewo Stare, ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m. wokół studni i strefę ochrony pośredniej zewnętrznej w granicach określonych w części graficznej studium.

- Decyzja Nr OŚ.II. 6210/19/97 z dnia 20 stycznia 1997 r. ważna do 31.01.2002 r., dot. wodociągu Pajewo, ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m. wokół każdej studni uznając wygradzony teren stacji wodociągowej za teren ochrony bezpośredniej. Strefa ochrony pośredniej nie jest wymagana, gdyż w rejonie ujęcia występują korzystne warunki hydrogeologiczne w aspekcie ochrony wód.
- Decyzja nr OŚ. II. 6210/89/95 z dnia 8 sierpnia 1995 r. ważna do 31 lipca 2005 r., dot. wodociągu Saniki, ustanawia strefę ochrony bezpośredniej ujęcia w granicach wygradzonej stacji wodociągowej i strefę ochrony pośredniej zewnętrznej w kształcie koła o promieniu 100 m. licząc od środka obu studni wkreśloną w części graficznej studium.
- Decyzja Nr OŚ. II. 6210/88/95 z dnia 8 sierpnia 1995 r., ważna do 31 lipca 2005 r., dot. wodociągu Sierki, ustala strefę ochrony bezpośredniej ujęcia w granicach wygradzonej stacji wodociągowej i strefę ochrony pośredniej zewnętrznej w kształcie koła o promieniu 30 m. licząc od środka obu studni, wkreśloną w części graficznej studium.
- Decyzja Nr OŚ. II. 6210/25/ 92 z dnia 29 kwietnia 1992 r. ważna do 30 kwietnia 2002 r., dot. wodociągu Stelmachowo, ustala strefę ochrony bezpośredniej w odległości 8 m. od obudowy studni oraz strefę ochrony pośredniej – od strony południowej - 300 m. a od strony północnej – 25 m. wkreśloną w części graficznej studium.

W strefie ochrony pośredniej zabrania się:

- wprowadzania ścieków nieoczyszczonych do ziemi,
- lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych,
- lokalizowania cmentarzy i stałych grzebowisk zwierząt,
- lokalizowania zakładów przemysłowych stosujących w produkcji substancje chemiczne,
- lokalizowania ferm chowu zwierząt,

7.1.6. Analiza wykorzystywania istniejących ujęć wodociągów komunalnych

Analizę poboru wody z poszczególnych wodociągów w 1998 r. obrazuje tabela:

Tabela nr 56

Wyszczególnienie	Wodociąg Tykocin	Wodociąg Bagienki	Wodociąg Jeżewo St	Wodociąg Pajewo	Wodociąg Saniki	Wodociąg Sierki	Wodociąg Stelmachowo
Pobór wody z ujęcia w ciągu roku m ³ / rok	65215	27455	56183,5	12936	25127	32323	6426
Pobór wody z ujęcia średniodobowy m ³ / d	178,7	75,2	153,9	35,5	68,8	88,6	17,6
Pobór wody z ujęcia średniogodzinowy m ³ / h	7,44	3,13	6,41	1,48	2,87	3,69	0,73
Pobór wody z ujęcia maksymalny godzinowy m ³ /h	24,18	10,17	20,83	4,81	9,33	11,99	2,37
Zatwierdzone zasoby ujęcia m ³ / h	90,0	97,0	83,0	65,0	93,0	44,0	79,0
Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów w czasie rozbioru wody max. godz. w %.	26,7	10,5	25,1	7,4	10,0	27,3	3,0

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów ujęć wodociągów komunalnych w godzinach maksymalnych rozbiorów jest niewielkie i w 1998 r. wynosiło od 3 % w wodociągu Stelmachowo, 7,4 % w Pajewie, do 27,3 % w Sierkach i 26,7 % w Tykocinie.

7.1.7. Zakładowe i prywatne ujęcia wody głębinowej.

Na terenie miasta i gminy Tykocin ujęcia wody oparte o studnie głębinowe posiadają:

- 1) Szkoła Podstawowa w Tykocinie – 1 studnia o głębokości 17,2 m. – nie czynna,
- 2) Ośrodek Zdrowia w Tykocinie – 1 studnia o głębokości 36,5 m. i zatwierdzonych zasobach $Q = 20,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 6,8 \text{ m}$. – nie czynne,
- 3) Baza Rej. Przedsiębiorstwa Melioracyjnego w Tykocinie – 1 studnia głębokości 21,82 m. i $Q = 15,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 1,4 \text{ m}$.,
- 4) Eugeniusz Jarocki w Jeżewie Starym – 1 studnia głębokości 63,0 m. i $Q = 27,34 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 1,36 \text{ m}$.,
- 5) Osada Leśna w Szelałowce – 1 studnia głębokości 25,0 m. i $Q = 25,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 5,0 \text{ m}$.,
- 6) Szkoła Podstawowa w Radulach – 1 studnia głębokości 69,0 m. i $Q = 15 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 0,6 \text{ m}$.,
- 7) Stacja Paliw Płynnych w Radulach – 1 studnia głębokości 71,5 m. i $Q = 7,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 0,3 \text{ m}$.
- 8) Stacja Nasiennie – Szkółkarska w Dobkach – 1 studnia głębokości 33,0 m.,

7.1.8. Ogólna ocena zaopatrzenia gminy w wodę.

W gminie Tykocin scentralizowanym systemem zaopatrzenia w wodę objęte jest miasto i 66,7 % ogółu wsi. W zwodociągowanych wsiach mieszka 82,4 % ludności gminy bez miasta Tykocina.

Istniejące ujęcia wodociągów komunalnych mają wydajności znacznie przekraczające aktualne pobory wody i mogą stanowić źródło zaopatrzenia w wodę pozostałych miejscowości w gminie poprzez rozbudowę sieci wodociągowej. Fakt ten należy zaliczyć do atutów rozwojowych gminy.

7.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych.

7.2.1. Kanalizacja sanitarna.

Miasto Tykocin kanalizację sanitarną posiada od 1997 r. Do końca 1998 r. wykonano 6,1 km kanałów sanitarnych w ulicach: Piłsudskiego, Browarna, Plac Czarnieckiego, Poświętna, Kaczorowska, Choroszczańska, Nadkanalna, Klasztorna, Bernardyńska, Zachodnia, Holendry, Zagumienna, Jordyka, Glogera, Wiesiołowskiego, Branickiego, Gasztołda i drodze wojewódzkiej nr 671.

Do kanalizacji podłączonych jest 115 budynków mieszkalnych – ok. 20 % ogółu budynków w mieście.

Na terenie gminy kanalizacja sanitarna o długości 1,4 km funkcjonuje w Stelmachowie, do której podłączonych jest 8 budynków mieszkalnych.

W pozostałych miejscowościach brak jest scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Tykocinie.

7.2.2 Oczyszczalnie ścieków.

Miasto Tykocin posiada mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków typu Hydrocentrum o przepustowości $Q_{srd} = 300 \text{ m}^3/\text{d}$ i $Q_{maxd} = 500 \text{ m}^3/\text{d}$.

Urządzeniami oczyszczającymi ścieki są:

- punkt zlewny ścieków dowożonych,
- zbiornik retencyjno – uśredniający ścieków dowożonych wykonany w postaci żelbetowego, podziemnego zbiornika o wymiarach wewnętrznych 4,5 m. x 3,75 m. i głębokości 2,0 m. i pojemności czynnej $V = 19,4 \text{ m}^3$, wyposażony w piaskownik poziomo – wirowy, ruszt napowietrzający – mieszający oraz pompę z urządzeniem rozdrabniającym,
- wielofunkcyjny reaktor biologiczny typu „Hydrocentrum” wykonany z żelbetu o średnicy wewnętrznej 12 m. głębokości 6,0 m., wyniesiony 3,5 m. nad powierzchnię terenu. W skład reaktora wchodzi komora rozdzielcza oraz dwa ciągi komór oczyszczania, które składają się ze zbiorników ciśnieniowych i beciśnieniowych (otwartych),
- stacja sprężonego powietrza – 3 dmuchawy typu DR 101 – 6,4T usytuowane na stropie komory ciśnieniowej,
- pompownia osadu nadmiernego wykonana z rury żelbetowej typu WIPRO o średnicy 2,0 m., wyposażona w pompę typu „Drago” 75 T o parametrach $Q = 7,2 \text{ m}^3/\text{h}$ M.- 6,7 m. słupa wody, $N = 0,55 \text{ kW}$.
- budynek wielofunkcyjny ze stacją przygotowania reagenta i odwadniania osadu na urządzeniach DRAIMAD TECHNOBAG,
- studnia przepływomierzy,

Ilość ścieków dopływająca do oczyszczalni w 1998 r. wynosiła 49 tys. m^3 co daje średniodobowo $134,2 \text{ m}^3/\text{d}$. Stanowi to 45 % przepustowości oczyszczalni.

Gmina Tykocin posiada pozwolenie wodnoprawne na eksploatację urządzeń i odprowadzanie ścieków oczyszczonych do rz. Narwi zaliczonej do I klasy czystości – decyzja Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Nr OŚ. II. 6210/29/98 z dnia 18 lutego 1998 r., ważna do 31.12.2000 r. W decyzji określono dopuszczalną ilość ścieków $Q_{dsr} = 300 \text{ m}^3/\text{g}$ i $Q_{dmax} = 500 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{Hsr} = 18,8 \text{ m}^3/\text{h}$, $Q_{Hmax} = 26 \text{ m}^3/\text{h}$, oraz dopuszczalne stężenie zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych: BZT5 – 20 mg O_2/l , CH2T – 100 mg O_2/l , zawiesina 30 mg/l, azot amonowy – 6 mg NH_4/l , azot ogólny – 30 mg N/l, fosfor ogólny – 5 mg P/l, pH – 6,5 ÷ 8,5 i temp 22°C.

Ładunki zanieczyszczeń w ściekach mieszczą się w granicach dopuszczalnych, co świadczy o właściwej pracy oczyszczalni.

7.2.3. Ogólna ocena gospodarki ściekowej.

Gospodarka ściekowa na terenie miasta Tykocina uległa znacznej poprawie po oddaniu do eksploatacji oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej z której korzystają zakłady użyteczności publicznej i około 20 % mieszkańców. Oczyszczalnia ścieków wykorzystywana jest w ok. 45 % i posiada jeszcze dużą rezerwę w przepustowości urządzeń. Stanowi to atut rozwoju miasta.

Na pozostałym terenie gminy stan gospodarki ściekowej należy ocenić jako niezadowalający. Ścieki gromadzone są w zbiornikach, które często nie są szczelne mogą powodować negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby, wody i powietrza. Problem uporządkowania gospodarki ściekowej jest sprawą bardzo ważną i pilną, gdyż stanowi to barierę w rozwoju gminy.

7.3. Gospodarka odpadami stałymi.

7.3.1. Gminne wysypisko odpadów stałych.

Gminne wysypisko odpadów stałych, eksploatowane od 1985 r. zlokalizowane jest na gruntach Tykocina.

Wysypisko zajmuje powierzchnię 1,0 ha. Uszczelnienie dna komory składowania jest naturalne z gliny. Wysypisko jest ogrodzone, znajduje się na nim barakowóz. Wypełnienie wysypiska wynosi około 60 % jego pojemności,

Strefa uciążliwości sanitarnej wokół wysypiska ustalona w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin wynosi 500 m. W obszarze strefy występuje ograniczenie upraw warzyw, plantacji truskawek jak i pozyskiwania runa leśnego, które byłoby spożywane w stanie surowym. Nie można lokalizować w strefie budynków mieszkalnych i urządzeń rekreacyjnych.

Eksploatacją wysypiska zajmuje się Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie. Na wysypisku jest stały dozór. Rozplantowywanie i przysypywanie wapnem nagromadzonych odpadów dokonuje się raz w miesiącu. Dwa razy w roku w miesiącu maju i październiku pokrywa się odpady warstwą piasku.

7.3.2 Wiejskie wysypiska odpadów stałych.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zostały wyznaczone tereny będące nieużytkiem pod wiejskie wysypiska odpadów stałych na gruntach wsi Bagienki i Łopuchowo ze strefą uciążliwości sanitarnej 300 m. Wysypiska te nie zostały zrealizowane.

7.3.3. System gromadzenia i wywozu odpadów stałych.

Na terenie miasta i gminy odpady gromadzone są nieselektywnie. Wywozem odpadów w większości zajmują się mieszkańcy we własnym zakresie. Z usług Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie w zakresie wywozu odpadów korzysta tylko 33 gospodarstwa.

Rada Miejska w Tykocinie podjęła uchwałę Nr XXIV/162/97 z dnia 9 marca 1997 r. w sprawie ustalenia zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tykocin.

Uchwała ogólnie określa zasady gromadzenia i wywozu tylko odpadów komunalnych.

7.3.4. Ogólna ocena gospodarki odpadami stałymi.

Gminne wysypisko odpadów stałych wykonane było przed 1990 r. i nie uwzględniało obowiązujących obecnie wymogów ochrony środowiska. Bez dokonania oceny oddziaływania na środowisko nie można stwierdzić, czy wymogi te są spełnione. Wysypisko posiada jeszcze około 40 % rezerwę.

Brak zorganizowanego wywozu odpadów powoduje, że z wysypiska korzystają mieszkańcy okolicznych wsi. W miejscowościach oddalonych od wysypiska gromadzenie odpadów odbywa się w miejscach przypadkowych. Powoduje to zaśmiecanie terenów gminy, oraz może wywierać negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby, wody i powietrza.

Ogólnie należy stwierdzić, że gospodarka odpadami stałymi nie spełnia wymagań zawartych w ustawach o odpadach i ochronie środowiska.

7.4. Elektroenergetyka.

7.4.1 Elementy systemu elektroenergetycznego.

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest zmodernizowana i przystosowana do docelowej rozbudowy stacja transformatorowo – rozdzielcza RPZ 110 /15 kV w Jeżewie, zasilana linią WN 110 kV GPZ 1 Białystok – Jeżewo – Wizna – Łomża.

Nazwa Stacji	Moc transf. MVA	Obciążenie transformatora (MW)			Tabela nr 57 Układ pracy
		na dz. 14.12.94	na dz. 13.12.95	na dz. 20.01.99	
RPZ Jeżewo	6,3	2,5	3,1	3,1	układ uproszczony blok – linia trasf. bez wył. ze zwieraczem 110 kV

Istniejące źródło w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy.

Obecnie główny układ zasilający gminy stanowią linie SN 15 kV napowietrzne wychodzące z w/w RPZ –u w kierunkach:

- Knyszyn
- Choroszcz – Białystok
- Rutki
- Borzymy
- Wizna (2 linie)

Pozostałe linie SN 15 kV stanowią odgałęzienia od w/w linii. Bezpośrednia obsługa odbiorców jest poprzez układ linii NN napowietrznych i kablowych. Miejscowość Tykocin zasilana jest z linii Jeżewo – Knyszyn i Jeżewo – Choroszcz – Białystok. Układ zasilający nie jest zamknięty w „pierścieniu”.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 109 stacji transformatorowych, w tym w ośrodku gminnym 10.

Sieć SN 15 kV i NN na terenie całej gminy ma zróżnicowany stan techniczny. W ramach reelektryfikacji został dokonany przez ZEB B – stok S.A. przegląd urządzeń elektroenergetycznych na terenie gminy.

Do remontu zakwalifikowano linię SN – 15 kV Jeżewo – Sulin – Wizna oraz do wymiany stacje transformatorowe i remont SN i NN w następujących miejscowościach: Piaski, Łaziuki, Krosny, Łazy Duże i Kiślaki.

7.4.2. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu oraz główne problemy do rozwiązania.

Podstawowym problemem do rozwiązania jest zsynchronizowanie potrzeb wynikające z zagospodarowania przestrzennego i jego rozwoju w poszczególnych obszarach gminy z możliwościami systemu elektroenergetycznego.

W obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miejscowości Tykocin wyznaczono teren pod rozdzielnię WRS 15/15kV.

Rozdzielnia ta dawała możliwość uporządkowania sieci SN i NN na terenie Tykocina czyli przebudowy linii napowietrznej na kablowa ze względu na zabytkowy charakter miasta. Taki rodzaj linii przyjęto w cytowanym planie. Do chwili obecnej nie zrealizowano tego zamiaru. Jak wynika z informacji uzyskanych z ZEB – odstąpiono od realizacji tego zamierzenia w najbliższym okresie. W 1994 r. przeprowadzono remont istniejącej sieci i obecnie stan urządzeń w Tykocinie jest dobry.

Urządzenia na terenie gminy o złym stanie technicznym winny ulec demontażowi i przebudowie, a w miejscach zwiększonego zapotrzebowania mocy należy liczyć się z koniecznością budowy nowych urządzeń elektroenergetycznych. Dotyczyć to będzie miejscowości Pajewo, Nieciece oraz Łazy Małe (wg danych ZEB).

7.5. Ciepłownictwo.

7.5.1. Charakterystyka stanu istniejącego.

Na terenie gminy istnieje 1, a w mieście Tykocin 13 większych źródeł wytwarzania energii cieplnej, obsługujących budynki, głównie użyteczności publicznej. Są to:

Tabela nr 58

Lp	Obiekt	Moc kotła	Typ kotła	Rodzaj paliwa
1	2	3	4	5
1.	GMINA Szkoła Podstawowa w Łopuchowie	75 kW	1 x UKS –75	węgiel
1.	MIASTO Urząd Pocztowy ul. 11 listopada 36	0,081 MW	1 x LUMO	olej opałowy
2.	Dom Nauczyciela	0,126 MW	1 x LUMO	olej opałowy
3.	Lecznica zwierząt	70 Mcal / h	SŻ – 10	węgiel
4.	Ośrodek Zdrowia	260 kW	2 x KZ –5	węgiel
5.	GS „SCH” Piekarnia	0,084 Gcal / h	1 x rzemieśln.	węgiel kamienny
6.	GS „SCH” Restauracja „Narwianka”	0,052 Gcal /h	1 x KZ – 5	węgiel + koks
7.	Pawilon handlowy	0,15 Gcal /h	1 x RSW – 200	węgiel
8.	Bank Spółdzielczy	56 Mcal /h	1 x stalowy ES – KA	olej opałowy
9.	Gminny Ośrodek Kultury	60 kW	Zegiel - Held	olej opałowy
10.	Szkoła Podstawowa	320 kW	UKS stal. –wod.	węgiel
11.	Urząd Miasta i Gminy	0,5 MW	E – 320 / 71 KZ -5	koks
12.	GZGK i M	0,5 MW	rzemieślniczy Babino	węgiel
13.	OSP i GS	0,5 MW	rzemieślniczy Babino	węgiel

W zabudowie mieszkaniowej dominującym rozwiązaniem są lokalne źródła ciepła na paliwo stałe.

7.5.2. Ocena stanu istniejącego.

Istniejące źródła ciepła pokrywają zapotrzebowanie odbiorców. Praca ich jednak na paliwie stałym przyczynia się do zanieczyszczenia środowiska.

Do czasu realizacji sieci gazu ziemnego na tym terenie, który wpłynąłby na zmniejszenie tych zanieczyszczeń, powinno dążyć do zastąpienia paliw stałych – paliwami ekologicznymi takimi jak gaz propan – butan lub olej opałowy.

Powinno również dążyć się do zmniejszenia strat ciepła w budynkach oraz ograniczyć koszty eksploatacji źródeł wytwarzania energii cieplnej.

7.6. Gazownictwo.

Gmina Tykocin jest niegazyfikowana. „Studium programowe możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego” wykonane przez GAZOPROJEKT Wrocław – przewiduje gazyfikację gminy do 2000 r.

Warunkiem budowy tego systemu w gminie jest wykonanie odgałęzienia gazociągu w/c od istniejącego gazociągu zasilającego Bobrowniki – Białystok – Wyszaków – Rembelszczyna DN 500/250 oraz stacji redukcyjno – pomiarowej I° w mieście Tykocin.

Dotychczas nie zostały poczynione kroki w celu realizacji tego zamierzenia. Nie ma wykonanej koncepcji gazyfikacji gminy jak również projektu gazociągu zasilającego na odcinku Turośń Kościelna – Choroszcz – Tykocin.

7.7. Telekomunikacja.

7.7.1. Charakterystyka stanu istniejącego.

System telekomunikacyjny gminy składa się z następujących elementów:

- linii kablowej światłowodowej relacji
  - Krypno – Tykocin – Jeżewo Stare,
  - Tykocin – Rzędziany,
- central telefonicznych automatycznych cyfrowych w:
  - Tykocinie (w budynkach OSP) typu E 12 – ML o pojemności 1024 i 657 abonentach,
  - Rzędzianach (w bud. OSP) typu RSU o pojemności 576 i 145 abonentach,
  - Jeżewie Starym typu RSU o poj. 296 i 285 abonentach.
- linii rozdzielczych abonenckich na całym obszarze gminy,

Stan telekomunikacji w gminie w latach 1990 – 1998 przedstawia tabela:

Tabela nr 59

Lp.	Lata	Abonenci telefoniczni			
		w liczbach bezwzględnych		na 1000 ludności	
		gmina	miasto	gmina	miasto
1.	1990	* 348		* 50,3	
2.	1991	* 416		* 60,3	
3.	1992	* 424		* 61,6	
4.	1993	339	86	68,8	41,8
5.	1994	341	86	69,2	41,1
6.	1995	296	89	60,3	42,8
7.	1996	293	89	59,5	43,0
8.	1997	713	330	145,9	159,1
9.	1998	720	367	141,1	171,1

* łącznie z Tykocinem,

W 1993 r. Tykocin uzyskał prawa miejskie i w statystyce występuje już jako wyodrębniona jednostka.

Dla porównania wskaźnik nasycenia telefonii na 1000 osób w 1997 r. wynosił:

w Polsce	-	161,2
w byłym woj. białostockim	-	221,4
w gminie Tykocin	-	145,9 (gmina)
	-	159,1 (miasto)

Jak wynika z danych TP S.A. obecnie zarejestrowanych jest 140 zaległych wniosków o przyłączenie potencjalnych abonentów z terenu gminy i 25 wniosków z terenu miasta Tykocina.

7.7.2. Ocena systemu telekomunikacyjnego.

Z analizy stanu istniejącego wynika, że wymiana linii kablowych miedzianych oraz napowietrznych na linie kablowe światłowodowe, wymiana central automatycznych analogowych o małej pojemności na centrale automatyczne cyfrowe o większej pojemności – radykalnie poprawiła stan telekomunikacji w gminie zarówno pod względem jakości jak i ilości usług telekomunikacyjnych.

Włączenie Tykocina w wojewódzki system zapewniło łączność automatyczną nie tylko z abonentami w województwie ale również poprzez Białostocki Węzeł Telekomunikacyjny – z abonentami w kraju i na świecie.

Pomimo zrealizowania dużego zakresu inwestycji telekomunikacyjnych, istnieje jeszcze potrzeba rozbudowy sieci rozdzielczej i linii abonenckich na terenie miasta i gminy. Świadczy o tym ilość zaległych wniosków potencjalnych abonentów. Pojemności zainstalowanych central daje możliwości podłączenia nowych abonentów.

8. Związki funkcjonalne gminy z otoczeniem.

8.1. Związki z m. Białymstokiem dotyczą w szczególności:

- a) korzystania przez gminę z administracji i usług ponadlokalnych mających siedziby w Białymstoku w zakresie:
  - administracji publicznej rządowej i samorządowej (np. urząd wojewódzki, urząd marszałkowski, starostwo powiatowe, sądy i prokuratury: powiatowe, wojewódzkie i apelacyjne, Naczelny Sąd Administracyjny, Regionalna Izba Obrachunkowa, Izba Skarbowa, Urzędy Skarbowe, jednostki podległe administracji rządowej i samorządowej itp.)
  - administracji gospodarczej, finansowej i ubezpieczeniowej (np. banki, instytucje ubezpieczeniowe, doradztwo, agencje, zrzeszenia podmiotów gospodarczych itp.)
  - szkolnictwa wyższego i średniego oraz instytucji naukowo – badawczych (np. uczelnie wyższe, licea profilowane, szkolnictwo zawodowe)
  - zdrowia i opieki społecznej (np. lecznictwo zamknięte publiczne i kliniczne, przychodnie specjalistyczne, domy przewlekłe chorych, domy małego dziecka itp.)
  - placówek kultury, sztuki i rozrywki (teatry, filharmonia, W.D.K., muzea, galerie, kluby, itp.),
  - handlu i rzemiosła o charakterze specjalistycznym,
- b) współpraca w sferze gospodarczej w zakresie:
  - kadr kwalifikowanych i technologii produkcji, z m. Białegostoku,
  - rynków zbytu produkcji rolniczej gminy na potrzeby żywnościowe i przetwórstwa rolno – spożywczego m. B –stoku,
  - kooperacji w sferze rzemiosła produkcyjnego,
  - zapotrzebowania towarowego, sezonowego i w urzędzenia produkcyjne, w tym dla potrzeb produkcji rolniczej,
  - handlu gminnego z hurtowniami m. Białegostoku,
- c) wykorzystania walorów przyrodniczych gminy dla potrzeb rekreacji mieszkańców m. Białegostoku (wypoczynku codziennego, świątecznego i letniskowego)
- d) powiązań w zakresie infrastruktury technicznej w tym w szczególności:
  - obsługi liniami komunikacji zbiorowej PPKS w Białymstoku,
  - zasilania liniami WN 110 kV w energię elektryczną,

8.2. Związki z innymi gminami i miastami powiatu białostockiego mogą dotyczyć:

- zaopatrywania w surowiec Cukrowni Łapy,
- korzystania z usług specjalistycznego ZOZ w Choroszcy,
- powiązań elektroenergetycznych (pośrednich) z GPZ Narew w gm. Turośń Kościelna,
- współpracy w obsłudze infrastrukturą techniczną wodociągową i komunikacyjną wsi położonych przy granicach gmin sąsiadujących,
- kooperacji surowcowej z zakładami przetwórstwa rolniczego, drzewnego itp.

- korzystania z produkcji zakładów ceramiki budowlanej,

9. **Syntetyczna ocena zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania przestrzennego** wg stanu z 1997 oraz 1998 i 1996 r.

Tabela nr 60

Lp.	Wyszczególnienie	Woj. podlaskie	Powiat biało- stocki	Miasto Tykocin			Gmina Tykocin		
				wielk. wsk.	udział %		wielk. wsk.	udział %	
					5:3	5:4		8:3	8:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Ludność, zatrudnienie								
	Ludność – 1998 r.	1.223.802	139.668	2.069	0,2	1,5	4.871	0,4	3,5
	w tym: kobiety	621.980	70.536	1.055	0,2	1,5	2.416	0,4	3,4
1.1.	ludność miejska	710.992	50.837	2.069	0,3	4,1	-	-	-
1.2.	ludność wiejska	512.810	88.831	-	-	-	4.871	0,9	5,5
1.3.	ludność na 1 km ²	61	47	71	118,3	153,2	28	45,9	59,6
1.4.	ludność w wieku								
	- przedprodukcyjnym	332.234	37.191	52,0	0,2	1,4	1.355	0,4	3,6
	- produkcyjnym	701.107	78.941	1.130	0,2	1,4	2.649	0,4	3,4
	udział %	57,3	56,5	54,6	95,3	96,6	54,4	94,9	96,3
	- poprodukcyjnym	190.461	23.536	419	0,2	1,8	867	0,5	3,7
	udział %	15,6	16,9	20,3	130,1	120,1	17,8	114,1	105,3
1.5.	wskaźnik obciążenia demogr.	788	769	831	113,0	109,7	839	111,4	108,2
2.	Pracujący poza rolnictwem ind. w tym:	227.667	18.294	261	0,1	1,4	226	0,1	86,6
	- przemysł i budownictwo	82.990	8.147	84	0,1	1,0	59	0,07	70,2
	- usługi rynkowe	66.388	3.032	74	0,1	2,4	63	0,09	85,1
	- usługi nierynkowe (admin. edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna)	73.066	6.092	101	0,1	1,7	97	0,1	96,0
3.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie regon	67.580	6.173	160*	0,2	2,6	-	-	-
3.1.	przedsiębiorstwa państwowe	103	9	-	-	-	-	-	-
3.2.	spółki prawa handlowego	1.982	141	1	0,05	0,7	-	-	-
3.3.	spółdzielcze	614	69	-	-	-	-	-	-
3.4.	osoby fizyczne	55.672	5.194	129	0,2	2,5	-	-	-
Warunki mieszkaniowe									
4.	mieszkania	373.033	42.056	588	0,2	1,4	1.327	0,4	3,2
4.	mieszkania na 1000 ludności	304,8	301,5	283,5	93,0	94,0	271,5	89,1	90,0
1.									
4.	stanowiące własność gminy								
2.	% ogółem	6,8	3,8	16,5	242,6	434,2	0,9	13,2	23,7
4.	przeciętna pow. użyt. w m ²								
3.	- 1 mieszkania	64,4	66,1	71,7	111,3	108,5	79,9	124,1	120,9
	- na 1 osobę	20,0	20,4	20,3	101,5	99,5	21,7	108,5	106,4
Usługi społeczne									
5.	Przedszkola oraz oddziały przedszkolne przy szkołach podst.	771	84	3	0,4	3,6	7	0,9	8,3
	- dzieci	31.174	2.890	82	0,3	2,8	65	0,2	2,2
	- nauczyciele	2.201	193	5	0,2	2,6	7	0,3	3,6
6.	Szkoły podstawowe	716	83	1	0,1	1,2	7	1,0	8,4
	- uczniowie	163.836	16.683	483	0,3	2,9	458	0,3	2,7
	- nauczyciele	10.936	1.112	38	0,3	3,4	43	0,4	3,9
7.	Licea ogólnokształcące	59	4	1	1,7	25,0	-	-	-
	- uczniowie	26.047	1.021	78	0,3	7,6	-	-	-
	- nauczyciele	1.368	47	24	1,8	51,1	-	-	-
8.	Średnie szkoły zawodowe	290	16	-	-	-	1	0,3	6,2
	- uczniowie	49.868	3.145	-	-	-	79	0,2	2,5
	- nauczyciele	2.793	216	-	-	-	9	0,3	4,2
9.	Kultura								
9.1.	Muzeum	22	3	1	4,5	33,3	-	-	-
9.2.	Biblioteki								
	- placówki	276	36	1	0,4	2,8	-	-	-
	- księgozbiór w woluminach na 1000 ludności	3.464,0	3.810,1	3.763,8	108,6	98,8	-	-	-
10.	Ochrona zdrowia								
10.2.	Ośrodki zdrowia	144	27	-	-	-	1	-	-
10.3.	Apteki	203	16	2	0,0	12,5	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.4	Lekarze - lekarze na 1000 ludności	2.979 24,3	250 17,9	3 14,5	0,1 59,7	1,2 81,0	1 2,0	0,03 8,2	0,4 11,2
10.5	Lekarze dentyści - lekarze dentyści na 10 tys. ludn.	591 4,8	57 4,1	2 9,6	0,3 200,0	3,5 234,1	- -	- -	- -
11.	Domy Pomocy Społecznej	22	6	1	4,5	16,7	-	-	-
Rolnictwo i leśnictwo									
12.	Powierzchnia ogólna w ha	2.017.958	298.696	2.896	0,1	0,9	17.649	0,9	5,9
13.	użytki rolne w % pow. ogólnej w tym: - grunty orne - łąki i pastwiska	59,7 39,5 20,0	50,4 30,4 19,6	69,2 41,7 27,2	115,9 105,6 136,0	137,3 137,2 138,8	61,5 36,5 25,3	103,0 92,4 121,5	122,0 120,1 124,0
14.	Lasy w % powierzchni ogólnej	29,3	38,4	16,6	56,7	43,2	28,9	98,6	75,3
15.	Powierzchnia zasiewów w ha – 1996 w tym: - pszenica - żyto - ziemniaki	732.619 9,3 20,8 13,5	70.311 11,4 21,2 14,1	1.082 18,4 14,0 15,1	0,1 197,8 67,3 111,5	1,5 161,4 66,0 107,1	6.447 15,1 16,9 15,0	0,9 162,4 81,2 111,1	9,2 132,5 79,7 106,4
16.	Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych w szt – 1996 r. - bydło - trzoda chlewna	54 77	42 52	59 58	109,3 75,3	140,5 111,5	67 74	124,1 96,1	159,5 142,3
17.	Indywidualne gospodarstwa rolne – 1996 r. - przeciętna pow. 1 gospod. w ha - udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	102.825 10,7 93,0	14.346 8,3 80,2	231 10,2 79,4	0,2 95,3 85,4	1,6 122,9 99,0	968 14,0 79,3	0,9 130,8 85,3	6,7 168,7 98,9
Turystyka									
18.	Baza noclegowa - obiekty - miejsca noclegowe - korzystający z noclegów	299 18.761 370.809	21 1.752 55.880	1 20 99	0,3 0,1 0,03	4,8 1,1 0,2	1 20 1.095	0,3 0,1 0,3	4,8 1,1 1,9
Infrastruktura techniczna									
19.	Abonenci telefonii przewodowej - ogółem - na 1000 ludności	242.865 198,4	21.984 157,6	330 159,1	0,1 80,2	1,5 100,9	713 145,9	0,3 73,5	3,2 92,6
20.	Sieć wodociągowa rozdzielcza w km	7.374	1.038	7,5	0,1	0,7	82,8	1,1	8,0
21.	Sieć kanalizacyjna w km	953	112	2,4	0,3	2,1	1,4	0,2	1,2
Budżety gmin									
22.	Dochody budżetów gmin w tys. zł	1.045.073	106.555	5.870,4*	0,6	5,5	-	-	-
23.	- na 1 mieszkańca w zł	854	766	846,4	99,1	110,4	-	-	-
	w tym w %			16,9					
	- własne	32,0	32,9	58,4	52,8	51,4	-	-	-
	- subwencje i dotacje z budżetu państwa	46,8	48,4		124,8	120,7	-	-	-
	Wydanki budżetów gmin w tys. zł	1.057.498	107.967	7,332,8*	0,7	6,8	-	-	-
	w tym w %								
	- bieżące	55,8	54,8	42,0	75,3	76,6	-	-	-
	- inwestycyjne	23,9	27,1	44,1	184,5	162,7	-	-	-

* łącznie miasto i gmina

10. Ponadlokalne główne elementy struktury przestrzennej gminy.

10.1. w zakresie środowiska przyrodniczego.

10.1.1. Dolina rzeki Narwi w granicach obszaru chronionego krajobrazu – wieloprzestrzenny element Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w tym:

- a) strefa ochronna – otulina Narwiańskiego Parku Narodowego,
- b) użytek ekologiczny ekosystemu bagiennej – m. Tykocin,

10.1.2. obszar strefy ochronnej – otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego.

10.1.3. Rezerwat Przyrody „Szelągówka” i pomniki przyrody określone w punkcie 1.9 studium.

10.2. w zakresie środowiska kulturowego.

10.2.1. obszar strefy ochrony konserwatorskiej w m. Tykocinie.

10.2.2. 35 zabytków wpisanych do rejestru do rejestru zabytków określone w pkt. 2.1.

10.2.3. 4 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru jw. określone w pkt.2.2

10.3. w zakresie komunikacji.

10.3.1. drogi krajowe określone w punkcie 6.1.1.1.,

10.3.2. drogi wojewódzkie określone w punkcie 6.1.1.2.,

10.3.3. drogi powiatowe określone w punkcie 6.1.1.3.,

10.4. w zakresie infrastruktury technicznej.

10.4.1. stacja transformatorowa – rozdzielcza RPZ 110/15 kV w Jeżewie Starym

10.4.2 linia 110 kV , GPZ 1 B-stok - Jeżewo St. - Wizna - Łomża

10.4.3. linia światłowodowa relacji: Krypno – Tykocin – Jeżewo Stare,

11. Szanse oraz ograniczenia i bariery rozwoju miasta i gminy Tykocin

11.1 Szanse rozwoju :

11.1.1. rolnictwa intensywnego na bazie :

- wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w południowej części gminy (na południu od rz. Narwi) - wyższej niż średnia jakość w województwie ,
- tradycyjnie wysokiego poziomu technologii rolniczej w południowej części gminy ,
- wyższej od średniej wojewódzkiej powierzchni większości gospodarstw rolnych produkcyjnych ,
- bliskości rynków zbytu produkcji rolniczej w postaci potrzeb żywnościowych i przetwórczych aglomeracji białostockiej i cukrowni Łapy,
- stosunkowo dobrego wyposażenia rolnictwa w majątek produkcyjny (maszyny i budynki rolnicze),
- wzrastającego poziomu cywilizacyjnego życia na wsi, w wyniku dynamicznego rozwoju infrastruktury technicznej.

11.1.2. turystyki i wypoczynku o zasięgu regionalnym krajowym i międzynarodowym na bazie:

- historycznych i kulturowych walorów miasta Tykocina z zabytkowym układem urbanistycznym i licznymi zabytkami w tym judaistycznymi – atrakcyjnymi dla turystyki krajoznawczej, w tym zagranicznej,
- walorów przyrodniczych, krajobrazowych i rekreacyjnych doliny rzeki Narwi, atrakcyjnych dla wypoczynku pobytowego w tym letniskowego, wypoczynku masowego sobotnio – niedzielnego i świątecznego, turystyki wędrówkowej, pieszej, wodnej, motorowej i rowerowej, wędkarstwa amatorskiego, myśliwstwa, obserwacji faunistycznych i folklorystycznych,
- układu dróg krajowych i wojewódzkich generujących ruch tranzytowy i jego obsługę,
- kompleksów leśnych w północno – zachodniej części gminy, atrakcyjnych dla: myśliwstwa wypoczynku letniskowego i turystyki wędrówkowej,
- znacznych ilości gleb marginalnych dla rolnictwa położonych głównie nad rzeką Narwią (po jej stronie północnej) przydatnych dla rozwoju budownictwa letniskowego,
- dobrego poziomu cywilizacyjnego zabudowy wiejskiej, sprzyjającego rozwojowi agroturystyki,
- interesującego folkloru ludowego – atrakcyjnego dla rozwoju turystyki,

11.1.3. przemysłu materiałów budowlanych na bazie:

- złóż surowców mineralnych gł. ilów w rejonie wsi Złotoria i ilów keramzytowych w rejonie Jeżewa,
- niewykorzystanego w pełni majątku produkcyjnego,
- zasobów leśnych w północno – zachodniej części gminy,

11.1.4. przetwórstwa surowców rolniczych na bazie:

- dobrego zaplecza surowcowego rolniczego,
- stosunkowo dobrze rozwiniętej infrastruktury technicznej zwłaszcza w mieście Tykocinie (np. oczyszczalnia),
- dobrego zaplecza sadowniczego (w. Dobki, Stelmachowo),

11.1.5. obsługi międzynarodowego i krajowego ruchu towarowego

kołowego na ciągach dróg krajowych 18 (W-wa – Białystok – Grodno) i nr 64 Białystok – Łomża, (MOP-y).

11.1.6. rybactwo na bazie rz. Narwi po jej całkowitym oczyszczeniu i trwałym uzyskaniu II kl. czystości.

11.2 Bariery i ograniczenia rozwoju.

11.2.1. Niska opłacalność produkcji rolniczej, mogąca hamować jej rozwój, uwarunkowana czynnikami zewnętrznymi ogólnokrajowymi (zwł. małe nakłady na rolnictwo z budżetu i konkurencja zewnętrzna),

11.2.2. Trudne do prognozowania szczegółowego skutki wejścia Polski do Unii Europejskiej dla gospodarki ogólnej, mogące hamować zamierzenia inwestycyjne długofalowe w gospodarstwach rolnych.

11.2.3. Mały dopływ kapitału inwestycyjnego zewnętrznego do gminy zwłaszcza do sektorów: przetwórstwa rolniczego, turystyki i wypoczynku oraz przemysłu.

11.2.4. Ograniczone możliwości inwestycyjne kapitału wewnętrznego dla nadania gminie wyraźnego impulsu rozwojowego.

11.2.5. Wysoka wartość rolnicza terenów rozwojowych Tykocina w sąsiedztwie głównych tras komunikacyjnych i nad złożami surowców mineralnych, utrudniająca ich przeznaczenie na cele nierolnicze i skutkująca dużymi opłatami na etapie ich wyłączenia z produkcji rolniczej.

11.2.6. Niedoinwestowanie w infrastrukturę techniczną, a zwłaszcza zupełny brak gazyfikacji scentralizowanej przewodowej, minimalna ilość urządzeń kanalizacji sanitarnej scentralizowanej, oraz niedostosowanie systemu elektroenergetycznego do nowych potrzeb – obniżające atrakcyjność inwestycyjną gminy i poziom cywilizacyjny życia.

11.2.7. Nierozwiązany do końca problem gromadzenia i utylizacji odpadów stałych .

12. Główne problemy zagospodarowania przestrzennego gminy do uwzględnienia w kierunkach zagospodarowania przestrzennego.

12.1. Ustalenie korytarza komunikacyjnego dla kierunkowego przebiegu ciągu drogi ekspresowej „Via Baltica” (odc. Korycin - Tykocin – Jeżewo do drogi krajowej nr 18)

12.2 Określenie chronionych elementów systemu ekologicznego w gminie – ponadlokalnych i lokalnych, dolin rzek, lasów oraz gruntów o wysokiej wartości rolniczej.

12.3. Ustalenie terenów rozwojowych miasta Tykocina z przeznaczeniem dla funkcji mieszkaniowych, usługowych komunalnych, produkcyjno – usługowych i rekreacyjnych i zasad zagospodarowywania.

12.4. Ustalenie terenów rozwojowych dla potrzeb rekreacyjnych i turystyki powiązanych z: dolinami rz. Narwi i rz. Nereśli oraz sąsiadującymi z tymi dolinami lasami w północno – zachodniej i południowo – wschodniej części gminy.

12.5. Określenie ewentualnych terenów dla potrzeb M.O.P przy gł. istniejących i projektowanych trasach komunikacyjnych, lub powiększenia istniejących.

12.6. Ustalenie terenów potencjalnych złóż surowców mineralnych i terenów potrzebnych do ich eksploatacji.

12.7. Ustalenie zasad ochrony dóbr kultury w tym: zabytkowego układu miasta Tykocina i jego zabytków.

12.8. Określenie zasad wyposażenia gminy w brakujące systemy infrastruktury technicznej zwłaszcza gazowej, kanalizacji sanitarnej i elektroenergetycznej.

12.9. Ustalenie zasad zagospodarowania niewykorzystanego majątku produkcyjnego i usługowego gminy.

CZĘŚĆ II

CELE I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY TYKOCIN.

1. Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

1.1 Cel główny – poprawa poziomu i warunków życia mieszkańców miasta i gminy Tykocin, poprzez rozwój społeczno – gospodarczy, racjonalnie wykorzystujący: położenie, zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego, majątek trwały oraz tradycje przedsiębiorczości.

1.2 Cele operacyjne rozwoju zagospodarowania przestrzennego wynikające z celu ogólnego.

1.2.1. W zakresie ochrony, kształtowania i wykorzystania środowiska:

- a) ochrona ciągłości przestrzennej i funkcjonowania wysokich walorów środowiska przyrodniczego (dolin rzek i lasów) oraz jego kształtowanie i wykorzystanie dla rozwoju rolnictwa, turystyki i wypoczynku,
- b) ochrona i kształtowanie wysokich walorów środowiska kulturowego z uwzględnieniem jego specyfiki historycznej i narodowościowej oraz racjonalne wykorzystanie zwłaszcza dla potrzeb turystyki, rekreacji i usług,
- c) ochrona i kształtowanie, co najmniej normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności w zakresie: jakości powietrza, poziomu hałasu, wibracji i elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.2.2. W zakresie poprawy warunków życia ludności :

- a) podnoszenie standardu technicznego i cywilizacyjnego zabudowy mieszkaniowej i usługowej oraz ładu przestrzennego w jej zespołach,
- b) rozwój zabudowy mieszkaniowej i urządzeń obsługi ludności na nowych terenach z wykorzystaniem terenów plombowych oraz na nowych terenach w zabudowie zwartej, zwłaszcza w mieście Tykocinie, w tym poprawa dostępności usług.

1.2.3. W zakresie rozwoju ekonomicznego:

- a) efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego lub wykorzystanego niewłaściwie majątku trwałego produkcyjnego i usługowego oraz terenów budowlanych, zwłaszcza komunalnych i skarbu państwa dla celów produkcyjnych i usługowych komercyjnych,
- b) tworzenie warunków prawnych, terenowych i infrastrukturalnych dla rozwoju urządzeń produkcyjnych i usługowych, na atrakcyjnych dla tych celów terenach,
- c) tworzenie warunków lokalnych do: poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych, rozwoju sektora obsługi rolnictwa poprawy jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, intensyfikacji produkcji oraz przetwórstwa surowców rolniczych,
- d) tworzenie warunków do wykorzystywania złóż surowców mineralnych i zasobów leśnych,
- e) tworzenie warunków terenowych, prawnych i infrastrukturalnych do rozwoju urządzeń rekreacji i obsługi turystyki zabudowy rekreacyjnej - w tym letniskowej,

1.2.4. W zakresie rozwoju komunikacji:

- a) zabezpieczenie warunków do funkcjonowania ruchu tranzytowego i docelowego w odpowiednim standardzie prędkości i swobody, na drogach krajowych Nr S 18 i Nr 64 oraz wojewódzkiej Nr 671, z uwzględnieniem korytarza dla przyszłościowego odcinka drogi międzynarodowej "Via Baltica" na bazie drogi nr 671 (Korycin - Tykocin - Jeżewo St.),
- b) zapewnienie sprawnych powiązań zewnętrznych gminy z otoczeniem i wewnętrznych między jednostkami osadniczymi i preferowanym przez użytkowników standardzie ruchu - systemem dróg powiatowych i gminnych,
- c) minimalizowanie kolizji między ruchem komunikacyjnym a zabudową i środowiskiem przyrodniczym oraz między różnymi rodzajami komunikacji,
- d) podnoszenie standardu, wyposażenia dróg krajowych i drogi wojewódzkiej w urządzenia obsługi komunikacji i turystyki motorowej (M.O.P.),
- e) poprawa jakości ulic klasy L i D w zespołach zabudowy w zakresie nawierzchni i wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
- f) rozwój szlaków turystyki pieszej i rowerowej,
- g) rozwój szlaków wodnych i żeglugi śródlądowej.

1.2.5. w zakresie infrastruktury technicznej:

- a) zaspokojenie zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców na dostawę w preferowanym przez nich standardzie ilościowym i jakościowym: wody, energii elektrycznej, usług telekomunikacyjnych i gazu,
- b) ochrona wody, powietrza i gleby w środowisku przyrodniczym i zamieszkiwania przed zanieczyszczeniem: ściekami sanitarnymi, wodami opadowymi, odpadami energetycznymi, ściekami produkcyjnymi oraz zanieczyszczeniami stałymi poprzez odpowiednie systemy infrastruktury technicznej,
- c) zapewnienie sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie,
- d) zmniejszenie kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej a zabudową jednostek osadniczych i elementami systemu przyrodniczego gminy,
- e) podnoszenie standardu wyposażenia w infrastrukturę techniczną obszaru objętego ochroną konserwatorską w Tykocinie, zwłaszcza w zakresie: jakości oświetlenia ulic, kablowania napowietrznych urządzeń elektroenergetycznych oraz wprowadzania proekologicznych urządzeń ciepłowniczych.

2. Kierunki i zadania ochrony i wzbogacania walorów środowiska przyrodniczego.

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy tj. ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy, przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1. Sieć dolin rzecznych.

- a) sieć dolin rzecznych tworzą:
  - dolina rzeki Narwi - wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego, stanowiący ciąg powiązań przyrodniczych o znaczeniu ponadregionalnym i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej, gospodarczej i rekreacyjnej. Dolina objęta statusem obszaru chronionego krajobrazu stanowi element Krajowego Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (E..S.O.CH). Fragment doliny jest Narwiańskim Parkiem Narodowym,
  - doliny rzek: Nereśli, Śliny, Kurówki i innych mniejszych cieków wodnych oraz obniżeń terenowych - elementy systemu przyrodniczego, o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych,
- b) podstawowe kierunki zagospodarowania tych obszarów to:
  - zachowanie funkcji i walorów środowiska ekologicznego,
  - ochrona przed nadmiernym zainwestowaniem i degradacją sanitarną,
  - renaturalizacja starorzeczy i tworzenie małych zbiorników wodnych.
- c) Realizacja w/w kierunków wymaga stosowania następujących zasad zagospodarowania:
  - utrzymywania dotychczasowego sposobu użytkowania jako ciągu naturalnej zieleni łąkowo - pastwiskowej z lokalnymi skupiskami wysokiej zieleni łąkowej, wraz z możliwością realizacji w ich obrębie zbiorników małej retencji wodnej,
  - zakazów:
    - wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i układ stosunków wodnych,
    - odprowadzania ścieków sanitarnych (nieoczyszczonych i oczyszczonych) w ilości, która nie pozwala na utrzymanie odpowiedniej (planowanej) klasy czystości wód poszczególnych odbiorników,
    - realizacji trwałych obiektów kubaturowych oraz zbiorników i rurociągów do magazynowania i transportu olejów i smarów,
    - zakładania i budowy stacji paliw,
    - lokalizacji wysypisk odpadów stałych i płynnych,
    - lokalizacji i realizacji wszelkiej zabudowy w granicach zasięgu fali powodziowej rzeki Narwi, z wyjątkiem obiektów hydrotechnicznych,

2.2. Lasy.

- a) Obszary leśne (lasy) występujące na obszarze całej gminy, a głównie w jej północno - zachodniej i południowo - zachodniej części - elementy systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu regionalnym (lasy otuliny B.P.N.) i lokalnym pełniące funkcje: ekologiczną, gospodarczą, krajobrazową i rekreacyjną. Lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej systemu przyrodniczego. Są one potencjalnym obszarem rozwoju w/w funkcji.
- b) Podstawowe kierunki zagospodarowania obszarów leśnych to:
  - ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych,
  - utrzymanie i trwałość ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy i województwa oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjno - wypoczynkowych.
- c) Realizacja w/w kierunków wymaga:
  - zachowania lasów jako elementów krajobrazu naturalnego,
  - prowadzenia gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzenia lasów uwzględniających zasadę powszechnej trwałości utrzymywania ciągłości użytkowania oraz dostosowania do ustalonych w planie funkcji i form użytkowania niezależnie od struktury własnościowej lasów,
  - udostępnianie i częściowe przystosowanie kompleksów leśnych (głównie w rejonie rz. Narwi) dla potrzeb rekreacyjno - wypoczynkowych ,
  - wykorzystania sukcesywnej rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych o kierunku leśnym,
  - powiększania powierzchni i zasobów leśnych poprzez zalesienie gruntów marginalnych np. gleb kl. VI RZ. Wymaga to opracowania operatu granic polno - leśnych i uwzględnienia ich na planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego gminy.
  - zakazów i ograniczeń dotyczących:
    - zmniejszania powierzchni leśnej na cele nieleśne, z wyjątkiem sytuacji ekonomicznie i prawnie uzasadnionych,
    - zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
    - realizacji przebiegu urządzeń liniowych (linii elektroenergetycznych, gazociągów, ropociągów, kolektorów sanitarnych, linii telekomunikacyjnych, dróg itp.) wymagających znacznej przecinki drzew,
    - wykonywania melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych na obszarach leśnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu,
    - lokalizacji składowisk odpadów przemysłowych i komunalnych,

2.3. Zieleni urządzonej.

- a) Parki, skwery, zieleni uliczna (drogowa), ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna, parki dworskie itp. - elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy o znaczeniu lokalnym funkcjonujące głównie w m. Tykocinie i innych większych jednostkach osadniczych gminy.
- b) Podstawowy kierunek zagospodarowania zieleni urządzonej to ochrona jej powierzchni i form zagospodarowania przed likwidacją z wyjątkiem szczególnych przypadków wynikających z ochrony dóbr kultury oraz realizacji bardzo ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.
- c) Realizacja ochrony zieleni urządzonej wymaga w szczególności:
  - zakazu przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
  - doboru odpowiednich do warunków siedliskowych i układów przestrzennych gatunków zieleni,
  - zachowania funkcji zieleni cmentarnej i parków dworskich łącznie z ich układem przestrzennym, fizjograficznym i przyrodniczym,
  - przestrzegania wymogów konserwatorskich w użytkowaniu i zagospodarowaniu obiektów stanowiących przedmiot ochrony konserwatorskiej.

2.4. Obiekty i obszary prawnie chronione - szczególne formy ochrony przyrody.

- a) Obszary i obiekty prawnie chronione w gminie Tykocin to:
- Narwiański Park Narodowy wraz z otuliną,
  - Obszar Chronionego Krajobrazu "Dolina Narwi"
  - strefa ochronna - otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego,
  - rezerwat przyrody "Szelańcówka",
  - użytek ekologiczny ekosystemu bagiennego m. Tykocin,
  - pomniki przyrody - jesion wyniosły w Stelmachowie, jałowiec pospolity w Krośnie, 2 głązy narzutowe w Sierkach i Leśnikach, dwie grupy drzew w Rzędzianach, aleja drzew w Stelmachowie.
- W/w obszary i obiekty określone zostały w punkcie 1.8. tekstu "uwarunkowań" oraz pokazane graficznie na mapie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania w skali 1 : 25 000 niniejszego "studium",
- b) Podstawowe kierunki zagospodarowania w/w obiektów to:
- ochrona przed likwidacją i degradacją z jednoczesnym dopuszczeniem możliwości kształtowania obszarów pod względem jakościowym jak i przestrzennym,
  - zapewnienie właściwego funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych,
- c) Realizacja w/w kierunków zagospodarowania wymagać będzie:
- wykonania planów ochrony lub studiów tych obszarów z zachowaniem zasad zagospodarowania określonych w powołujących je aktach prawnych, a następnie uwzględnianie tych ustaleń w planach zagospodarowania przestrzennego i pośredniego w decyzjach administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

2.5. Kierunki ochrony sanitarnej środowiska.

2.5.1. Kierunki i zadania z zakresu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.

- a) Kierunki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych to:
- uzyskanie i utrzymanie odpowiednich klas czystości wód powierzchniowych:
    - rzeki Narwi - I klasa czystości, wg Zarządzenia 18/71Prezydium Woj. Rady Narodowej w Białymstoku z dn. 27.05.71 r. - (Dz. U. Woj. Rady Narodowej z 1971 r.)
    - pozostałych rzek wymienionych w pkt. 2.1.1.a (sieć dolin rzecznych) - II klasa czystości,
  - ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi,
  - utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego (Qn) w podstawowych przekrojach SNQ - 95 % rzeki Narew - 8,58 m³/sek, rzeki Nereśl - 0,25 m³/sek.
- b) Realizacja w/w kierunków wymaga w szczególności:
- zakazu odprowadzania do wód powierzchniowych (rzek) i gruntu ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach,
  - rozbudowy systemu kanalizacyjnego wspólnego dla zespołów wsi zwodociągowanych oraz dla terenów rekreacyjnych koncentrujących się w rejonie rzeki Narew,
  - ochrony sanitarnej ujęć wód dla celów gospodarczych o rolniczych wód stanowiących wyłącznie nadwyżki ponad przepływ biologiczny (najmniejszej ilości wody, która zapewnia życie biologiczne rzeki). Zgodnie z programem retencjonowania wód powierzchniowych przewiduje się realizację zbiornika małej retencji "Tykocin" o pow. 1,0 ha (V - 5,0 tys. m³) i funkcjach: retencyjnej, turystycznej i ekologicznej.

2.5.2. Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego.

- a) Kierunki ochrony powietrza atmosferycznego to:
- przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki oraz azotu i ołowiu),
  - poprawa warunków życia ludności zamieszkałej na terenach jednostek osadniczych z koncentracją lokalnych źródeł ciepła.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
- obowiązku stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalenia lokalnych, jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie wydawanych decyzji poprzez uprawnione jednostki państwowe i samorządowe,
  - wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian profilu i technologii produkcji w obiektach stanowiących źródła zanieczyszczeń a nie rokujących zmniejszenia w inny sposób emisji pyłów i gazów,
  - stosowania nowych nośników energetycznych (gazu ziemnego i płynnego, oleju opałowego, energii elektrycznej o mniejszej uciążliwości dla środowiska zwłaszcza w obrębie obszarów chronionych (Narwiański Park Narodowy, otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego, obszar chronionego krajobrazu "Dolina Narwi") oraz we wsiach nie wymagających obsługi z systemu scentralizowanego,
  - utrzymania zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
  - utrzymania dobrego stanu dróg kołowych, a zwłaszcza drogi ekspresowej Nr 18 - Warszawa - Białystok , drogi krajowej Nr 64 Łomża - Białystok oraz drogi wojewódzkiej z zachowaniem płynności ruchu na tych drogach, szczególnie w obrębie obszarów zabudowanych,
  - przestrzegania dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu na obszarach prawnie chronionych,

Narwiański Park Narodowy

Lp.	Nazwa substancji	Dopuszczalne wartości stężeń w mikrogramach na metr sześcienny (mg/m ³) w odniesieniu do okresu		
		30 min.	24 godz.	roku
1.	Dwutlenek azotu	90	50	20
2.	Dwutlenek siarki	150	75	15
3.	Fluorowodor	3	0,4	0,02
4.	Ozon	150	65	-

Na pozostałych obszarach - wg. wielkości określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra O.Ś.Z.N i L z dnia 28 kwietnia 1998 r. stanowiącym "listę substancji zanieczyszczających, dopuszczalne wartości stężeń tych substancji w powietrzu oraz czas ich obowiązywania" głównie wymienionych w I p. 1 - 25 i ozon,

2.5.3. Kierunki ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami.

a) Kierunek ochrony w w/w zakresie dotyczy minimalizacji poziomu hałasu i wibracji głównie w obszarach stałego pobytu ludzi i rekreacji,

b) Realizacja w/w kierunku wymagać będzie w szczególności:

- eliminacji z obszarów zamieszkałych źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii i urządzeń,
- przestrzegania zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne poziomy nie mogą wychodzić poza obręb działki, na której są wytwarzane,
- określenia zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej a w szczególności do drogi ekspresowej Nr 18 Warszawa - Białystok, drogi krajowej Nr 64 Łomża - Białystok oraz drogi wojewódzkiej,
- uwzględniania w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu norm dopuszczalnych poziomu hałasu w środowisku określonych w tabeli 1 i 2 stanowiących załącznik do rozporządzenia M.O.S.Z.N i L z dnia 13 maja 1998 r. (Dz. U Nr 66 poz. 436).

Zgodnie z powyższym rozporządzeniem w odniesieniu do występującego rodzaju zainwestowania (przeznaczenia terenu) w gminie Tykocin powinny obowiązywać następujące poziomy hałasu:

Lp	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażany równoważnym poziomem dźwięku A w dB					
		drogi lub linie kolejowe		pozostałe obiekty lub grupy źródeł hałasu		linie energetyczne	
		pora dnia przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy p. cz. odniesienia równy 8 godzinom	pora dnia p. cz. odn. równy 8 najmniej korzystn. godz. dnia	pora nocy p. cz. odn. równy 1 najmniej korzystn. godz. nocy	pora dnia p. cz. równy 16 godzinom	pora nocy p. cz. odnies. równy 8 godzinom
1	2	3	4	5	6	7	8
	- tereny wypocz. – rekreac. - tereny zab. mieszkaniowej - tereny zab. związane ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży - tereny domów opieki - tereny zabudowy mieszk.: ▪ wielorodzinnej ▪ jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi ▪ zagrodowej	55 60	45 45 50	40 50	 40	50 45 50	45 40 45

2.5.4. Kierunki i zadania w zakresie ochrony ludzi przed szkodliwym

elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

a) Kierunek ochrony w w/w zakresie to: zmniejszenie do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania niejonizującego na ludzi i środowisko przyrodnicze na terenie gminy.

b) Realizacja w/w kierunku wymagać będzie w szczególności:

- zapobiegania zagrożeniom poprzez zachowanie w planie miejscowym odpowiedniej strefy ochronnej od linii napowietrznej WN 110 kV Białystok - Jeżewo - Łomża, a mianowicie min 14,5 m. od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii 40 m.,
- ustalenia w planach miejscowych zakazu realizacji wszelkich stałych obiektów kubaturowych w obrębie strefy ochronnej od linii napowietrznej WN 110 kV,
- ustalania przebiegu nowych napowietrznych linii elektroenergetycznych WN z zachowaniem wymogów ochrony ludzi i walorów środowiska przyrodniczego,
- przestrzegania dopuszczalnych poziomów elektroenergetycznego promieniowania niejonizującego określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra O.Ś.Z. N i L z dnia 11 sierpnia 1998 r. (Dz. U. Nr 107 poz. 678).

2.5.5. Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi.

- a) Kierunki ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych w rozwoju gminy to:
  - ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
  - ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze,
  - ochrona powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych,
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
  - dalszej właściwej eksploatacji komunalnego wysypiska odpadów stałych położonego na gruntach obrębu Tykocin,
  - sukcesywnej likwidacji istniejących "dzikich" nieurządzonych wysypisk przy jednoczesnym tworzeniu nowego systemu organizacyjnego odbioru transportu i utylizacji odpadów umożliwiającego odzysk surowców wtórnych (składowiska przejściowe typu kontenerowego),
  - unieszkodliwiania nieczystości płynnych (ścieków) z obszarów nie posiadających i nie przewidzianych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej w Tykocinie,
  - rozwiązań oczyszczania ścieków wspólnych dla zespołów wsi zwodociągowanych lub zespołów rekreacyjnych poprzez budowę "małych" oczyszczalni ścieków w formie stacji kontenerowych,
  - zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością jej korygowania poprzez wprowadzenie doleśień oraz z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (polne drzewa, - śródpolne grupy drzew remizy, użytki ekologiczne itp.),
  - utrzymania wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z ew. zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
  - ochrony systemu drenażowego użytków ornych przed ich zabudową kubaturową z uwagi na możliwość przerwania układu podziemnych przewodów i zakłócenia jego funkcjonowania.
  - podnoszenia jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez dalszą regulację stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych,
  - poddania sukcesywnej rekultywacji o kierunku rolnym lub leśnym 5 punktów eksploatacji surowców mineralnych, a pozostałych 15 do dalszej eksploatacji na lokalne potrzeby indywidualnego budownictwa i drogownictwa,
  - zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za "obszary perspektywnego występowania surowców mineralnych stałych dla potrzeb lokalnych" określonych w punkcie 1.3.2. "uwarunkowań",
  - wykorzystania do celów budowlanych w miarę możliwości, w pierwszej kolejności gruntów rolnych o najmniejszej wartości rolniczej.

3. Kierunki zasady i instrumenty ochrony, wzbogacania i racjonalnego użytkowania środowiska kulturowego.

3.1. Kierunki ochrony użytkowania i wzbogacania dotyczące:

- obiektów zabytkowych i o wartościach historyczno - kulturowych,
- zabudowy i zagospodarowania strefy ochrony konserwatorskiej miasta Tykocina,
- zabudowy zwartej miasta Tykocina poza strefą ochrony konserwatorskiej i zwartej zabudowy wsi w gminie to w szczególności:
  - a) utrzymanie dobrego stanu technicznego i form historycznych obiektów zabytkowych i ich otoczenia (zgodnie z wymogami Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) określonych w punkcie 2.1. uwarunkowań niniejszego studium,
  - b) zapewnienie sposobu użytkowania, gwarantującego, zgodnie z wymogami Konserwatorskimi i utrzymanie i modernizowanie w/w obiektów i ich otoczenia,
  - c) w strefie ochrony konserwatorskiej miasta Tykocina - w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów dla realizacji nowej zabudowy lub modernizacji istniejącej, stosowanie następujących zasad:
    - wysokości budynków do 7 m. w kalenicy w części centralnej strefy i do 9 m. na jej obrzeżach,
    - dachów symetrycznych dwuspadowych lub dwuspadowych naczółkowych,
    - wykluczenia stosowania pokryć dachowych z eternitu i blachy falistej,
    - zakazu pokrywania elewacji budynków o charakterze zabytkowym i zabytków "sidingiem",
    - zakazu pokrywania elewacji budynków murowanych tynkami nakrapianymi a zalecenie stosowania tynków gładkich w kolorach jasnych,
    - obligatoryjne wykonywanie z bruku lub kostki brukowej nawierzchni ulic historycznie ukształtowanych tj: Piłsudskiego, części 11 - listopada do pomnika Orła Białego, ul. Sokołowskiej do skrzyżowania z ulicą Choroszczańską, ul. Jordyka - od kościoła do skrzyżowania z ulicą Choroszczańską, Sokołowskiej, Browarnej i Koziej,
    - stosowanie kablowych sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia, w tym sukcesywna wymiana sieci istniejących napowietrznych na kablowe, i stosowanie wbudowanych w budynki stacji transformatorowych, lub stacji kontenerowych z elewacją zharmonizowaną z zabudową istniejącą w sąsiedztwie,
    - zastosowanie historyzujących form oświetlenia ulic w centrum Tykocina,
    - w budynkach drewnianych stosowanie historycznych, regionalnych detali architektonicznych,
  - d) zachowanie ekspozycji historycznej sylwetki Tykocina z głównych dróg dojazdowych,
  - e) w zwartej zabudowie poza obszarem strefy konserwatorskiej w Tykocinie i wsiach postuluje się stosowanie:
    - dachów głównie dwuspadowych o symetrycznym nachyleniu połączy z ewentualnymi naczółkami, facjatami i lukarnami oraz użytkowym wykorzystaniem poddaszy,
    - tynków gładkich w kolorach jasnych,
    - pokryć w kolorze dachówki ceramicznej,
    - ganków, werand, podcieni itp. oraz detali architektonicznych nawiązujących do regionalnych form historycznych,
  - f) zabezpieczenie warunków do prowadzenia badań naukowych i ekspozycji turystycznej zabytków,

3.2. Instrumenty realizacji w/w kierunków to:

- a) dokonanie zmian w obowiązującym miejscowym planie szczegółowym zagospodarowania przestrzennego miasta Tykocina zatwierdzonym uchwałą Rady Narodowej z dnia 3 maja 1987 r. Nr XVII/68 (Dz. U. Woj. Biał. Nr 8 poz. 91 z 1987 r.) pod kątem:
  - zachowania granic dwóch stref konserwatorskich do granic ustalonych w /w planie,
  - dostosowania nakazów i zakazów konserwatorskich w strefie do ustaleń w/w decyzji i do zaleceń zawartych w studium historyczno - urbanistycznym m. Tykocina z roku 1975. W szczególności ograniczenie obowiązku wprowadzania nawierzchni brukowych lub z kostki brukowej do ulic i placów o charakterze historycznym, określonych w w/w studium,
  - uszczegółowienia zaleceń konserwatorskich zgodnie z zapisem punktu 3.1.c niniejszych "kierunków....."
- b) obligatoryjne sporządzenie nowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku utraty mocy prawnej planu określonego w punkcie "a" przed wprowadzeniem zalecanych zmian. Do czasu sporządzenia tego planu każdorazowe uzgadnianie projektu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych w trybie rozprawy administracyjnej z P.W.K.Z.,
- c) w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów, obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych uwzględnianie ustaleń konserwatorskich zawartych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określonych w pkt. "a", "b",
- d) uzgadnianie z P.W.K.Z. projektów budowlanych realizowanych na podstawie decyzji określonych w punkcie "c",
- e) obligowanie przez nadzór budowlany w trybie decyzji administracyjnych właścicieli, użytkowników i zarządców obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych do utrzymywania ich w należytym stanie technicznym,
- f) pomoc organizacyjna i finansowa właścicielom obiektów zabytkowych zagrożonych dewastacją, okazywana przez Urząd Gminy i P.W.K. Zabytków dla poprawy ich stanu technicznego i otoczenia,
- g) przedstawianie każdorazowo P.W.K. Zabytków do uzgodnienia zakresu planowanych na terenach cmentarzy prac porządkowych,
- h) rozbiórki obiektów o charakterze zabytkowym należy poprzedzać wykonaniem podstawowej dokumentacji historycznej, tj. karty ewidencyjnej obiektu z uproszczoną dokumentacją inwentaryzacyjną o zakresie ustalonym przez P.W.K.Z.,
- i) w przypadku braku możliwości utrzymania obiektu zabytkowego lub o charakterze zabytkowym przez dotychczasowych właścicieli, informowanie potencjalnych nabywców przez gminę i P.W.K.Z. o możliwościach zakupu lub dzierżawy, w tym także z możliwością zakupu lub dzierżawy, przeniesienia na inny teren,

3.3. Ochrona stanowisk archeologicznych wymagać będzie:

- a) wprowadzenia odpowiednich ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących ochrony obiektów archeologicznych, wyszczególnionych w punkcie 2.2. "uwarunkowań" studium, przed dewastacją lub likwidacją,
- b) egzekwowania w/w ustaleń planów miejscowych w wydawanych na ich podstawie decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- c) w przypadku wystąpienia konieczności przeznaczenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów ze stanowiskami archeologicznymi na cele inwestycyjne, należy ustalić sposób postępowania uzgodniony z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych,
- d) o wszystkich pracach ziemnych prowadzonych na terenie Tykocina należy informować Konserwatora Zabytków Archeologicznych z 2 - tygodniowym wyprzedzeniem, a ewentualny nadzór archeologiczny winien odbywać się na koszt inwestora,
- e) stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków nie mogą być rozkopywane,

3.4. Tworzenie nowych wartości kulturowych wymagać będzie:

- a) wprowadzenia ustaleń w planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów dotyczących kultywowania regionalnych form architektonicznych oraz tradycji materiałowych i konstrukcyjnych,
- b) indywidualizowania form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych w dostosowaniu do istniejącej zabudowy i krajobrazu poprzez stosowne ustalenia w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
- c) Sukcesywnej rewitalizacji zabudowy.

4. Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno - przestrzennej obszarów i jednostek osadniczych gminy.

4.1. Funkcje gminy w perspektywie co do rodzajów będą analogiczne

jak dotychczasowe. W dłuższym horyzoncie czasowym, na niektórych obszarach gminy występować będą w szczególności:

- rozwój funkcji nowych (np. turystyka na gruntach rolniczych)
- rozwój funkcji dotychczasowych,
- regres funkcji dotychczasowych,
- regres jednych funkcji i rozwój innych,

Tempo zmian funkcji zależne będzie od szeregu czynników zewnętrznych w wewnętrznych związanych z: ogólną koniunkturą gospodarczą, popytem na usługi i produkty, możliwościami inwestycyjnymi, finansowymi, techniczno - organizacyjnymi itp.

4.2. Funkcja ekologiczna obszaru gminy oparta będzie na:

- dolinach rzek: Narwi, Nereśli i Biebrzy z chronionymi obszarami: Narwiańskim Parkiem Narodowym i jego otuliną, otuliną Biebrzańskiego Parku Narodowego i Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Narwi" oraz użytku ekologicznego ekosystemu bagiennego m. Tykocina,
- lasach państwowych i prywatnych z rezerwatem "Szelągówka" ,

- pomnikach przyrody i terenach otwartych rolniczych Wysokie, o znaczeniu krajowym, walory ekologiczne wymienionej bazy oraz międzynarodowy wzrost znaczenia ekologii i położenie w obszarze Zielonych Płuc Polski sprzyjać będzie systematycznemu wzrostowi dydaktycznej i naukowej rangi tej funkcji:

4.3. Funkcja turystyczno - wypoczynkowa ma szansę dynamicznego

rozwoju na bazie: wymienionych uprzednio walorów ekologicznych i krajobrazowych systemu przyrodniczego, walorów historyczno - kulturowych osadnictwa - w tym zwłaszcza zabytkowych m. Tykocina oraz tradycji i częściowo ukształtowanej bazy materialnej (noclegowej, gastronomicznej i otoczenia turystyki i wypoczynku). Wysokie walory bazy stwarzają szansę na rozwój funkcji o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Może ona być istotnym czynnikiem rozwoju ekonomicznego gminy. Warunkami podstawowymi rozwoju będą w szczególności:

- wyposażenie terenów urządzeń turystyki i wypoczynku w pełną infrastrukturę techniczną i zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej,
- utrzymanie i poprawa stanu zasobów i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- pozyskanie inwestorów bazy materialnej turystyki i wypoczynku (obiektów i urządzeń) o zróżnicowanym standardzie,
- odpowiednia promocja walorów i bazy w kraju i za granicą,

4.4. Funkcja rolnicza - ma szansę rozwoju na bazie:

- stosunkowo dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i korzystnej strukturze własnościowej,
- znacznych zasobów majątku produkcyjnego,
- długoletnich tradycji intensywnej produkcji rolniczej,
- możliwości zbytu produkcji na potrzeby żywnościowe i przetwórcze aglomeracji białostockiej,

Podstawowymi warunkami rozwoju tej funkcji będą:

- ogólna poprawa opłacalności i możliwości zbytu produkcji rolniczej zależna od polityki rolnej państwa,
- tworzenie warunków dla rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie: lokalnego przetwórstwa rolniczego, zaopatrzenia i zbytu produkcji, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, doradztwa, systemu bankowego i innych,
- poprawa warunków cywilizacyjnych zamieszkiwania na wsi zwłaszcza w sferze infrastruktury technicznej,
- tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze pozarolniczym w tym w obsłudze turystyki (np. agroturystyka)

4.5. Funkcja mieszkaniowa z tendencją rozwoju w mieście Tykocinie

i stabilizacji na pozostałym obszarze. W Tykocinie występować będzie zarówno sukcesywna poprawa techniczna stanu zabudowy poprzez modernizację i wymiany istniejącej, jak i rozwój nowej zabudowy na terenach plombowych, wyznaczonych w planie miejscowym a następnie na terenach wyznaczonych w studium. Na terenach wiejskich będzie miała miejsce stała poprawa stanu zabudowy w gospodarstwach prężnych ekonomicznie poprzez jej wymiany i modernizację, wypadanie części zasobów pozbawionych użytkowników, oraz zmiana niektórych obiektów na letniskowe (w terenach atrakcyjnych do rekreacji),

4.6. Funkcja produkcyjna pozarolnicza ma szansę rozwoju głównie na bazie:

- intensyfikacji wykorzystywania istniejącego majątku produkcyjnego oraz innych obiektów obsługi rolnictwa i ludności, które przestały lub przestaną być wykorzystywane na te cele, a zbyte będą na cele produkcyjne,
- wykorzystania istniejących surowców lokalnych: rolniczych, leśnych i mineralnych,
- tradycji rzemiosła produkcyjnego,

Rozwój ten przede wszystkim dotyczyć będzie m. Tykocina, wsi w których znajdują się obiekty niewykorzystane możliwe do zagospodarowania na cele produkcyjne oraz wsi położonych przy głównych trasach komunikacji i wschodniej granicy gminy. Warunkiem rozwoju będzie tworzenie przez gminę klimatu sprzyjającego inwestycjom produkcyjnym i rozwojowi przedsiębiorczości (w sferze infrastruktury technicznej, gospodarki nieruchomościami komunalnymi, promocji ofert lokalizacyjnych, ulg podatkowych i pomocy organizacyjnej. Rozwój funkcji produkcyjnej w tym zatrudnienia pozarolniczego może stymulować pośrednio tempo przekształceń struktury agrarnej tj. zwiększenia powierzchni gospodarstw rolnych.

4.7. Funkcja obsługi ludności gminy będzie się rozwijać głównie w

kierunku jakościowej poprawy bazy materiałowej i usług. Obok zmian jakościowych w niektórych działach usług mogą występować zmiany ilościowe. W związku z rozwojem turystyki i wypoczynku rozwijać się będzie baza materialna handlu, gastronomii, usług rzemieślniczych, telekomunikacyjnych i kulturalno - rozrywkowych itp., zwłaszcza w Tykocinie. Wzrastająca liczebność grupy ludzi w wieku poprodukcyjnym, stwarzać będzie potrzebę tworzenia obiektów opieki społecznej - domów opieki dla ludzi starych pozbawionych opieki rodzinnej,

4.8. Funkcja obsługi gospodarki leśnej, na bazie lasów państwowych i

prywatnych może mieć tendencję wzrostową. Rozwój może dotyczyć w szczególności: zalesień gruntów marginalnych, pielęgnacji oraz pozyskiwania i przetwórstwa surowca drzewnego i runa leśnego.

4.9. Funkcja obsługi drogowego transportu towarowego i osobowego

ma szansę intensywnego dalszego rozwoju na bazie istniejących i projektowanych dróg krajowych a zwłaszcza ekspresowej Nr S 18. Dotyczyć to będzie budowy nowych Miejsc Obsługi Podróżnych (M.O.P.) oraz modernizacji i rozbudowy istniejących,

4.10. Funkcje jednostek osadniczych w okresie perspektywy będą w

miarę stabilne rodzajowo, ze zróżnicowaną jednak dynamiką przekształceń w poszczególnych grupach jednostek i etapach rozwoju:

4.10.1. Potencjalne szanse rozwoju posiadają:

- a) miasto Tykocin - jako siedziba gminy i ośrodek turystyki o znaczeniu krajowym i międzynarodowym na bazie: istniejącego potencjału społeczno - gospodarczego i infrastruktury technicznej, walorów środowiska kulturowego i przyrodniczego i położenia przy drodze wojewódzkiej a potencjalnie ew. krajowej ekspresowej,

- b) wsie Radule i Rzędziany i Pajewo - jako ośrodki turystyki krajowej i międzynarodowej związanej z wysokimi walorami Narwiańskiego Parku Narodowego (ew. rozwój bazy gastronomicznej, noclegowej, handlowej i rozrywkowej,
- c) wsie Nieciece, Kiermusy, Łazy Małe i Duże, Piaski i Słomianka na bazie turystyki i wypoczynku pobytowego zwłaszcza letniskowego związanego z doliną rz. Narwi i sąsiadującymi z nią lasami,
- d) wieś Jeżewo Stare na bazie urządzeń obsługi komunikacji i produkcyjnych oraz usługowych związanych z istniejącym potencjałem i położeniem wsi w rejonie gł. skrzyżowania ważnych ciągów komunikacyjnych regionu,
- e) wieś Stelmachowo na bazie wyspecjalizowanej produkcji sadowniczo - ogrodniczej i ew. przetwórstwa rolniczego i mleczarskiego.
- f) wsie Żuki, Łaziuki i Krosno - na bazie gospodarki leśnej i jej otoczenia,

4.10.2 Stagnacja lub regres w pozostałych wsiach zależne będą od czynników gł. zewnętrznych (koniunktury w rolnictwie i agroturystyce) oraz aktywności gospodarczej ludności.

5. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej.

5.1. Tendencje demograficzne.

- a) Biorąc pod uwagę prognozę rozwoju ludności do 2010 r. określoną w studium zagospodarowania przestrzennego województwa białostockiego, zakłada się następujące wielkości zaludnienia miasta i gminy:

	2005	2010
miasto	2.200	2.300 mieszkańców
gmina	4.600	4.400 mieszkańców

- b) W strukturze ludności miasta i gminy uwzględniając dotychczasowe tendencje należy oczekiwać:
  - zmniejszenia ilości ludności w wieku przedprodukcyjnym,
  - wzrostu ilości w wieku produkcyjnym,
  - nieznacznego wzrostu ilości ludności w wieku produkcyjnym w mieście oraz utrzymania obecnego poziomu na wsi,
- c) Zakładany w mieście i gminie wzrost ilości ludności w wieku produkcyjnym wymagać będzie zabezpieczenia miejsc pracy.
- d) Proces starzenia się ludności oraz wyludnianie się wsi wymagać będzie:
  - ukierunkowania instrumentów polityki na powstawanie gospodarstw o dużych arealach,
  - dokonywania sukcesywnych zmian w użytkowaniu infrastruktury społecznej,
  - zagospodarowywanie substancji budowlanej pozbawionej użytkowników,

5.2. Kierunki przekształceń i rozwoju mieszkalnictwa.

5.2.1. Z prognozy demograficznej wynika, iż zarówno na obszarze

miasta jak i gminy wystąpi potrzeba wzrostu ilościowego substancji mieszkaniowej.

Przewiduje się osiągnięcie w okresie perspektywicznym (do ok. 2010 r.) wskaźnika nasycenia w mieszkania na poziomie 330 mieszkań na 1000 ludności.

Stan zasobów mieszkaniowych, biorąc pod uwagę zakładaną liczbę ludności w 2010 r., a przede wszystkim standard zamieszkiwania powinien wynosić w mieście ok. 760, a w gminie ok. 1.450 mieszkań. Oznacza to potrzebę realizacji w perspektywie ok. 150 mieszkań w Tykocinie oraz ok. 490 mieszkań na obszarze gminy.

5.2.2. Kierunkami działań w zakresie mieszkalnictwa będą:

- podnoszenie standardu istniejącej zabudowy,
- wymiana budynków w złym stanie technicznym,
- tworzenie warunków do realizacji nowej zabudowy w Tykocinie oraz w poszczególnych wsiach gminy. Ważnym problemem będzie także zagospodarowanie opuszczonych i niezamieszkałych budynków mieszkalnych.

5.2.3. Główne zadania na rzecz realizacji w/w kierunków to:

- a) utrzymanie, modernizacja, wymian i ewentualne uzupełnianie zabudowy mieszkaniowej na działkach plombowych, między istniejącą zabudową (w stosunku do obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym wymagane będzie uzgodnienie z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków),
- b) rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard cywilizacyjny zamieszkiwania ludności,
- c) przystosowanie zagród rolniczych do rozwoju agroturystyki w miejscowościach o znacznych walorach turystycznych,
- d) dopuszczanie wykorzystania opuszczonych budynków mieszkalnych m.in. na potrzeby rekreacji a zwłaszcza budownictwa letniskowego,
- e) realizacja nowej zabudowy na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego niniejszego studium. W miejscowych planach zagospodarowania postuluje się stosowanie następujących zasad:
minimalne wielkości działek dla:
  - zabudowy jednorodzinnej wolnostojącej 800 m² o szerokości frontu 20 m.,
  - bliźniaczej - 400 m² o szerokości frontu min 16 m.,
  - zabudowy zagrodowej - min 2500 m² o szerokości frontu działki min 25 m.,
  - zabudowy letniskowej - min 1000 m²,
- f) w stosunku do zabudowy mieszkaniowej położonej w strefie ochrony konserwatorskiej w Tykocinie należy uwzględnić wytyczne konserwatorskie zawarte w punkcie 2.1. i 2.2. tekstu "kierunków" studium.

5.3. Kierunki przekształceń i rozwoju usług.

5.3.1. Obsługa ludności na poziomie podstawowym w zakresie:

szkolnictwa wyższego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, administracji powiatowej, wymiaru sprawiedliwości oraz instytucji finansowych i ubezpieczeniowych realizowana będzie głównie w Białymstoku.

Obsługa ludności miasta i gminy w zakresie szkolnictwa podstawowego, średniego, kultury, sportu, turystyki i administracji samorządowej, będą zabezpieczać między innymi: gimnazjum, licea zawodowe w Tykocinie i Jeżewie Starym, Muzeum w Tykocinie oraz Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej.

5.3.2. Obsługa ludności w zakresie podstawowych usług komunalnych:

edukacji, zdrowia, kultury, sportu i innych usług zlokalizowanych w sieci osadniczej terenów wiejskich, wobec malejącej liczby ludności gminy, pozostawienie generalnie na obecnym poziomie ilościowym. Systematycznej poprawie ulegać powinien natomiast standard bazy materialnej i jakość świadczonych usług,

5.3.3. Główne zadania w zakresie usług komunalnych to:

- a) Zabezpieczenie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie i modernizację oraz ewentualnie rozbudowę następujących obiektów i urządzeń:
  - szkół podstawowych w miejscowościach: Tykocin, Radule, Jeżewo Stare,
  - gimnazjum w Tykocinie z oddziałem w Radulach,
  - przedszkola w Tykocinie,
  - ośrodka zdrowia w Tykocinie,
  - wiejskiego ośrodka zdrowia w Jeżewie Starym,
  - domu pomocy społecznej w Tykocinie,
  - Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej,
  - świetlic i klubów wiejskich we wsiach: Broniszewo, Leśniki, Kapice, Żuki, Łopuchowo, Nieciece, Pajewo, Piaski, Radule, Rzędziany, Saniki, Sawino, Siekierki, Sierki, Stare Jeżewo i Stelmachowo,
  - biblioteki gminnej w Tykocinie wraz z punktami bibliotecznymi terenowymi,
  - boisk sportowych przy szkołach podstawowych,
  - ośrodka sportowego przy szkole w Tykocinie,
  - Urzędu Miasta i Gminy w Tykocinie,
  - remiz strażackich w miejscowościach: Tykocin, Łopuchowo, Nieciece, Radule, Rzędziany, Pajewo, Piaski, Sawino, Sierki, Siekierki, Jeżewo Stare, Saniki,
- b) Zabezpieczenie w budżecie starostwa środków na utrzymanie, modernizację i ewentualną rozbudowę obiektów:
  - Gimnazjum i Liceum Zawodowego w Tykocinie,
  - Technikum Agrobiznesu i Liceum Rolniczego Zespołu Szkół Rolniczych w Białymstoku, filia w Jeżewie Starym,
- c) Tworzenie warunków do zagospodarowywania nieużytkowanych obiektów i terenów usługowych oraz przeznaczonych pod usługi w planach miejscowych lub w wyniku ich zmian, rozszerzających lub zmieniających funkcje użytkowe. Dotyczy to głównie projektowanego handlu i usług.

5.3.4. Obiekty i urządzenia pozostałe.

Zakłada się utrzymanie istniejących obiektów i urządzeń oraz podnoszenie standardu świadczonych usług. Przewiduje się także rozwój innych urządzeń usługowych, w zależności od zapotrzebowania.

Główne zadania w zakresie pozostałych urządzeń obsługi ludności to:

- a) wykupienie i adaptacja nowych pomieszczeń pawilonu handlowego GS "Samopomoc Chłopska" w Tykocinie na potrzeby utworzenia Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej - ponieważ: usługi organizowane obecnie na bazie "Domu Administratora" są niewystarczające ze względu na małą liczbę pomieszczeń a przedmiotowe grunty są własnością gminy, przekazaną jedynie w wieczyste użytkowanie. Korzystnie położony w centrum Tykocina teren nadaje się do budowy amfiteatru lub urządzenia boisk sportowych.
- b) Tworzenie warunków do utrzymania, modernizacji i rozbudowy następujących obiektów i urządzeń:
  - aptek w Tykocinie i Jeżewie Starym,
  - urzędów pocztowych w miejscowościach: Tykocin, Rzędziany i Stare Jeżewo,
  - handlu detalicznego w Tykocinie oraz we wsiach na terenie gminy,
  - placówek gastronomicznych w Tykocinie i Starym Jeżewie,
  - banku Spółdzielczego w Tykocinie,
  - kościołów w miejscowościach: Tykocin, Krosno i Radule,
  - cmentarzy w miejscowościach: Tykocin, Radule i Krośnice (na gruntach wsi Kiślaki)
- c) Tworzenie warunków do rozwoju nowych urządzeń usługowych z zakresu:
  - handlu i gastronomii w tym o charakterze sezonowym w szczególności w: Tykocinie, Kiermusach i innych miejscowościach turystycznych,
  - opieki społecznej,
  - innych urządzeń usługowych wynikających z zapotrzebowania i napływających ofert,
 Przygotowanie terenów pod lokalizację nowych usług wymagać będzie opracowania miejscowych (lokalnych) planów zagospodarowania przestrzennego, lub uwzględnienia w planie rozwoju przestrzennego gminy.

6. Kierunki rozwoju ekonomicznego gminy.

6.1. Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa i jego otoczenia.

6.1.1. Ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymagać będzie:

- a) kontynuacji regulacji stosunków wodnych na użytkach zielonych i gruntach ornych, przeznaczonych w studium do produkcji rolniczej, które wymagają tych zabiegów,
- b) ochrony systemów drenażowych i melioracyjnych przed zanieczyszczeniem lub dewastacją, w trakcie ewentualnych działań inwestycyjnych w sferze infrastruktury technicznej ponadlokalnej,
- c) ochrony kompleksów wartościowych gruntów przed przeznaczaniem na cele nierolnicze,
- d) ekologizacji produkcji rolniczej poprzez zwiększanie udziału nawożenia organicznego na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji zdrowej żywności,
- e) eliminacji zanieczyszczeń gleby, wody i powietrza,
- f) dokonywania zalesień gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej,

6.1.2. Poprawa struktury własnościowej obszarów rolnych i rozłogów

gospodarstw rolnych poprzez:

- a) sukcesywne prowadzenie scaleń i wymian gruntów, zwłaszcza w celu uzyskania zwartych kompleksów gruntów skarbu państwa i komunalnych (w tym do zalesień i zbywania jako nowe gospodarstwa oraz lokalizacji urządzeń pozarolniczych) oraz poprawę rozłogów prężnych ekonomicznie indywidualnych gospodarstw rolnych,
- b) wspieranie doradztwem i instrumentami fiskalnymi rozwoju specjalistycznych i rozwojowych gospodarstw rolnych,
- c) tworzenie warunków do zwiększania zatrudnienia pozarolniczego w gminie dla nadwyżek siły roboczej, powstających w wyniku zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych oraz postępu technicznego w rolnictwie.

6.1.3. Wspieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie zaopatrzenia w

środki produkcji, zbytu produkcji rolniczej, mechanizacji prac rolniczych oraz obsługi weterynaryjnej poprzez:

- a) tworzenie warunków do utrzymania istniejących urządzeń obsługi rolnictwa:
  - bazy skupowej i magazynowo - składowej Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" w Tykocinie,
  - punktu odbioru buraków w Starym Jeżewie,
  - zlewni mleka spółdzielni mleczarskich,
  - prywatnych usług weterynaryjnych,
- b) stosowanie priorytetów i ulg podatkowych na rzecz powstających jednostek związanych z obsługą rolnictwa.
- c) tworzenie warunków do budowy i modernizacji budynków inwentarskich a zwłaszcza obór wyposażonych w zbiorniki do przechowywania mleka,
- d) stymulowanie zmian strukturalnych w rolnictwie poprzez udzielanie kredytów preferencyjnych na powiększanie gospodarstw,
- e) tworzenie grup producenckich.

6.1.4. Podnoszenie poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków

zamieszkiwania poprzez:

- a) rozwój wyposażenia wsi w urządzenia infrastruktury technicznej: wodociągi, kanalizację, elektroenergetykę, gazownictwo i telekomunikację,
- b) utrzymanie istniejących urządzeń obsługi ludności i podnoszenie ich standardu w celu poprawy jakości świadczonych usług w zakresie: edukacji, ochrony zdrowia i opieki socjalnej, kultury, sportu i bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
- c) tworzenie warunków do powstawania nowych urządzeń usługowych,
- d) tworzenie warunków do zwiększania zatrudnienia pozarolniczego dla nadwyżek siły roboczej,

6.2. Kierunki rozwoju przemysłu i rzemiosła produkcyjnego opierać

się będą na: wykorzystaniu majątku trwałego osób fizycznych spółdzielni i spółek z wykorzystaniem lokalnych surowców rolniczych, mineralnych i leśnych, a także pobudzeniu aktywności mieszkańców.

6.2.1. wykorzystanie majątku trwałego w tym niezagospodarowanych

obiektów i terenów poprzez:

- a) utrzymanie istniejących zakładów produkcyjnych w Tykocinie:
  - piekarni,
  - rzeźni,
  - przedsiębiorstwa "Karat"
  - Zakładu Produkcyjnego "Chemco Polska" S.C. w Sanikach
  - tartaku w Stelmachowie,
- b) zagospodarowanie nieużytkowanych obiektów i terenów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod lokalizację :
  - przemysłu rolno - spożywczego w Tykocinie,
  - przetwórstwa mleczarskiego w Stelmachowie,
  - obsługi komunikacji w Jeżewie Starym i Radulach (M.O.P)

Może to wymagać rozszerzenia formy użytkowania terenów i obiektów w trybie zmian w planach miejscowych,

6.2.2. dopuszczanie w ustaleniach planów miejscowych obejmujących

tereny mieszkaniowo - usługowe, lokalizacji nieuciążliwych dla tej zabudowy zakładów produkcyjnych.

6.2.3. wykorzystanie złóż surowców mineralnych (iłó, kruszywa i

piasków) na potrzeby lokalnego budownictwa mieszkaniowego i drogownictwa, dotyczyć będzie w szczególności:

- a) udokumentowanego złoża surowców ilastych do produkcji glinopirytu w rejonie Jeżewa Starego, których eksploatacja może być ograniczona ze względu na występowanie na utworach ilastych gleb chronionych,
- b) kruszywa naturalnego grubego w rejonie zimnej wody i Tykocina, obszaru perspektywicznego występowania piasków i piasków ze żwirem w rejonie Tykocina, oraz piasków w rejonie wsi Tykocin, Piaski i Łaziuki,

Na terenie gminy brak jest możliwości znalezienia złóż kruszywa naturalnego grubego i surowców ilastych ceramiki budowlanej o znaczeniu przemysłowym.

6.2.4. Wyznaczenie nowych terenów pod funkcje produkcyjne w

trakcie planowania przestrzennego w miarę występowania faktycznych potrzeb w szczególności w Tykocinie i wsiach położonych w sąsiedztwie drogi krajowej ekspresowej Nr 18 w sąsiedztwie ich zwartej zabudowy z zachowaniem wymogów ochrony środowiska i komunikacyjnych.

6.3. Kierunki i zadania rozwoju turystyki i wypoczynku.

Walory środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy w tym:

- obszaru chronionego krajobrazu doliny rz. Narwi,
- części Narwiańskiego Parku Narodowego z otuliną,
- części otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- doliny rz. Nereśl, kompl. Lasu Szelańcówka i użytki ekologiczne,

- zabytkowy układ urbanistyczny i liczne zabytki m. Tykocina, znaczące dla historii i kultury polskiej i judaistycznej, stwarzają szanse i możliwości rozwoju turystyki i wypoczynku, jako znaczącego elementu rozwoju ekonomicznego miasta i gminy.

6.3.1. Kierunki rozwoju turystyki i wypoczynku obejmują tworzenie bazy materialnej w szczególności dla:

- a) turystyki krajoznawczej przyrodniczej i kulturowej, sezonowej i całorocznej o zasięgu wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym – w tym; motorowej, rowerowej, pieszej i wodnej, gł. na bazie zabytków Tykocina i walorów przyrodniczych doliny rz. Narwi,
- b) wypoczynku pobytowego zbiorowego w obiektach hotelarskich o zasięgu jw. gł. sezonowego z potrzebą przedłużania sezonu wypoczynkowego,
- c) wypoczynku pobytowego i świątecznego (weekendowego) indywidualnego w tym także w zabudowie letniskowej,
- d) wypoczynku świątecznego i codziennego mieszkańców powiatu białostockiego w tym aglomeracji białostockiej,
- e) wypoczynku specjalistycznego (np. myślistwa i wędkarstwa)

6.3.2. Zadania na rzecz realizacji w/w kierunków:

6.3.2.1. Utrzymanie, modernizacja i ew. rozbudowa istniejących urządzeń turystyki i wypoczynku:

- a) bazy noclegowej:
  - „Dworku” w Pentowie – obiektu całorocznego z 5 pokojami 2 osobowe,
  - „Dworku nad łąkami” – w Kiermusach – 48 miejsc w pokojach 1 i 2 osobowych, 16 miejsc nad karczmą „Rzym” i po 8 miejsc w pięciu czworakach,
  - „Domu pod czarnym bocianem” – w Tykocinie – 5 pok. 2 os.,
  - „Szkołnego schroniska młodzieżowego” w Tykocinie, do 200 osób
- b) bazy gastronomicznej:
  - restauracji żydowskiej „TEJSZA” w Tykocinie,
  - „GRILL – BARU” przy stacji paliw HESSO w Radulach,
  - zaplecza gastronomicznego w „Dworku nad łąkami” w Kiermusach,
  - motel Atlanta,
- c) stacji paliw w Tykocinie, Jeżewie Starym i Radulach,
- d) zakładów napraw pojazdów: w Tykocinie, w Rzędzianach, Jeżewie Starym i innych,
- e) ekspozycji muzealnych w: synagodze, domu talmudycznym i Alumnacie w Tykocinie oraz dworku w Kiermusach,
- f) informacji turystycznej w U.M. i G. w Tykocinie,
- g) innych organizacji i zrzeszeń powołanych do wykonywania usług turystycznych.

6.3.2.2. Realizacja nowych urządzeń turystyki i wypoczynku:

- dokończenie obiektu gastronomiczno – rozrywkowo – noclegowego „ATLANTA” w Jeżewie Starym,
- dostosowanie „ALUMNATU” w Tykocinie do funkcji hotelowej,
- budowa stacji obsługi samochodów „Volvo” w Jeżewie St.,
- budowa stacji paliw „LUKOIL” w Rzędzianach,
- ew. rekonstrukcja cz. Zamku w Tykocinie dla celów muzealnych i hotelarskich,
- budowa przystani rzecznych na rz. Narwi dla zorganizowania rejsów statkiem na odcinkach Tykocin – w. Góra i Tykocin – w. Strękowa Góra,
- przygotowanie terenów budowlanych dla potrzeb budownictwa letniskowego w obszarach : Tykocina, Nieciece, Łazy, Kiermusy, Krosno, Piaski, Łaziuki, Żuki, Rzędziany, Pajewo, Radule, wyznaczonych w niniejszym studium i w planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy (w ramach terenów przeznaczonych w rysunku „kierunków na cele rekreacji”),
- realizacja innych urządzeń typu hotelarskiego (zajazdów, pensjonatów, domów wycieczkowych, schronisk młodzieżowych, moteli, pól biwakowych itp. z urządzeniami towarzyszącymi) na terenach przeznaczonych w Studium na cele turystyki i wypoczynku oznaczonych w rysunku planu symbolem „UT” w Tykocinie i miejscowościach atrakcyjnych turystycznie,
- wykorzystanie do celów turystyki i wypoczynku nieużytkowanych budynków mieszkalnych i innych w m. Tykocinie oraz pozostałych jednostkach osadniczych gminy, posiadających walory rekreacyjne,
- realizacja urządzeń plażowo – kąpieliskowych zwłaszcza w Tykocinie,
- inwestycji turystyki i wypoczynku na "Rowkach" położonych blisko Tykocina,

6.3.3. Instrumenty polityki przestrzennej gminy na rzecz realizacji zadań z zakresu turystyki i wypoczynku.

- a) sukcesywne sporządzanie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych terenów turystyki i wypoczynku wyznaczonych w studium stosownie do zapotrzebowania i ich atrakcyjności, uszczegóławiających zasady i warunki zagospodarowania i zabudowy terenów,
- b) w planach miejscowych określonych w punkcie „a” uwzględnić należy następujące zasady zabudowy i zagospodarowania:
  - powierzchnię działek letniskowych min. 1000 m²,
  - obowiązek wyposażenia zabudowy wypoczynkowej i turystycznej w urządzenia oczyszczania ścieków sanitarnych i proekologiczne źródła energii,
  - harmonizowania zabudowy nowej z istniejącą w otoczeniu,
  - stosowania gł. tradycyjnych materiałów budowlanych konstrukcyjnych zwłaszcza pochodzenia lokalnego (drzewa, cegły, kamienia, gontu, trzciny itp. i regionalnego detalu architektonicznego,
  - minimalnej odległości 20 m działek budowlanych od linii brzegowej rzek,
  - uzgadniania na etapie sporządzania planów miejscowych terenów rekreacji i min. linii zabudowy od rz. Narwi i Nereśli oraz sposobu zagospodarowania ich obrzeży z Wydziałem Ochrony Środowiska i Rolnictwa Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku,
- c) dokonanie ewentualnych zmian ustaleń obowiązującego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy, uelastyczniających jego ustalenia dla ułatwienia prywatyzacji i racjonalnego zagospodarowania nieużytkowanych obiektów komunalnych i skarbu państwa określonych w studium:

- d) sukcesywna realizacja infrastruktury technicznej dla potrzeb terenów turystyki i wypoczynku, zwłaszcza komunalnych, stosownie do występujących i prognozowanych potrzeb i tendencji lokalizacyjnych i realizacyjnych,
- e) parcelacja komunalnych terenów rekreacyjnych i ich zbywanie inwestorom,
- f) znalezienie inwestorów strategicznych dla realizacji urządzeń turystycznych i wypoczynku zbiorowego,
- g) realizacja zespołów miejsc parkingowych w rejonach koncentracji turystów i wypoczywających oraz podstawowych urządzeń sanitarnych,
- h) sukcesywne porządkowanie zagospodarowania m. Tykocina dla podniesienia jego atrakcyjności turystycznej oraz organizowania imprez kulturalno – rozrywkowych w tym o charakterze lokalnym etnograficznym,
- i) prowadzenie szerokiej akcji promocyjnej i stosowanie zachęt finansowych dla potencjalnych inwestorów,

7. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji.

Miasto i gmina Tykocin obsługiwane będą siecią dróg i komunikacją autobusową.

7.1. Sieć drogowa.

7.1.1. Drogi krajowe Nr 18 – planowana ekspresowa i Nr 64 – na mocy zarządzenia Nr 6 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 9 maja 2000 r. w sprawie nadania numerów dla dróg krajowych, była droga krajowa Nr 18 obecnie leży w ciągu drogi krajowej Nr 8 granica państwa - Wrocław - Piotrków Trybunalski - Warszawa - Białystok - Augustów - Suwałki - Budzisko - granica państwa. Przebieg i numer drogi 64 pozostały niezmienione.

- 1) Przepustowość dróg i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:
  - przepustowość dróg o szerokości jezdni 7 + 2 x 2m (Nr 18) i 6m (Nr 64) przy poziomie swobody ruchu D wynosi 1400 p/h (Nr 18) i 1050 (Nr 64),
  - prognoza ruchu do roku 2015

	1995	2000	2005	2010	2015
Nr 18					
granica gminy – Stare Jeżewo	4300	5900	7600	9300	11000
Stare Jeżewo – Złotaria	6200	8400	10700	13000	15400
Nr 64					
granica gminy – Stare Jeżewo	2700	3500	4400	5200	6100

- 2) Z porównania przepustowości drogi z prognozą ruchu w 2015 r. wynoszącą: Nr 18 – 900 p/h i 1300 p/h oraz Nr 64 – 500 p/h (Nr 18 – $0,085 \times 11000 = 935$ i $0,085 \times 15400 = 1300$ oraz Nr 64 – $0,09 \times 6100 = 549$) wynika, że istniejące przekroje drogowe przeniosą prognozowany ruch do roku 2015.
- 3) Na drodze Nr 8 można spodziewać się znacznego wzrostu ruchu po uruchomieniu trasy „Via Baltica”, leżącej w europejskim korytarzu transportu Helsinki – Ryga – Kowno – Warszawa. Przy znacznym wzroście ruchu może zaistnieć potrzeba budowy drugiej jezdni przed rokiem 2015 na odcinku Stare Jeżewo – Białystok lub przełożenia ruchu na drogę Nr 671 i jej modernizacji.
- 4) Parametry techniczne i użytkowe w/w drogi należy przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430) jak niżej.
- 5) Należy liczyć się z potrzebą zarezerwowania na ten cel określony w punkcie 4 terenów wolnych od zabudowy (linie rozgraniczające drogi):
  - a) o szerokości w liniach rozgraniczających:
    - 30 m przy przekroju jednojezdniowym a przy budowie dróg zbiorczych jednostronnych lub dwustronnych 40 lub 50 m,
    - 40 m przy przekroju dwustronnym oraz przy budowie dróg zbiorczych jednostronnych lub dwustronnych 50 lub 60 m,
  - b) pod obejście i węzeł drogowy w Starym Jeżewie wg. koncepcji programowej modernizacji drogi ekspresowej Nr 8 (18) wykonanej na zlecenie G.D.D.P.
- 6) Zgodnie z art. 43 ust. ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustroju państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane o odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni dróg co najmniej (linia zabudowy):
  - a) ekspresowa
    - na terenie zabudowy miast i wsi – 20 m,
    - poza terenem zabudowy – 40 m,
  - b) krajowej
    - na terenie zabudowy miast i wsi – 10 m,
    - poza terenem zabudowy – 25 m,
- 7) Na etapie modernizacji dróg trzeba będzie opracować ocenę oddziaływania drogi na środowisko, z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu, równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy mieszkaniowej wymagającej ochrony w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- 8) Uwzględnić właściwe parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikającymi z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- 9) Minimalizować ilość włączeń ulic i zjazdów, zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnić je z zarządcą drogi,

7.1.2. Droga wojewódzka Nr 671 docelowa ekspresowa na odcinku Jeżewo Stare – Tykocin – Knyszyn – Korycin.

- 1) Przepustowość drogi i prognoza ruchu przedstawiają się następująco:
  - Przepustowość drogi o szerokości jezdni 5,5 m przy poziomie swobody ruchu D wynosi 800 p/h,
  - Prognoza ruchu do roku 2015

Nr 671	1995	2000	2005	2010	2015
Knyszyn – Tykocin	1200	1400	1600	1900	2100
Tykocin – Stare Jeżewo	750	1000	1300	1500	1750
Stare Jeżewo – Sokoły	850	1150	1400	1700	1950

- 2) Z porównania przepustowości drogi z prognozą ruchu w 2015 r. wynoszącą 200 p/h; 150 p/h i 200 p/h ($0,095 \times 2100 = 199$, $0,095 \times 1750 = 16,6$; $0,095 \times 1950 = 185$) wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości.
- 3) W celu ominięcia Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, przewiduje się możliwość zmiany przebiegu dróg Nr 8 „Via Baltica.” Docelowo droga Nr 8 „Via Baltica” mogłaby przebiegać w ciągu drogi Nr 671 na kierunku Stare Jeżewo – Tykocin – Knyszyn - Korycin.
- 4) Parametry techniczne i użytkowe drogi należy przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami, obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r, w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 5) Należy liczyć się z potrzebą zarezerwowania na cel określony w punkcie 3 terenów wolnych od zabudowy:
  - a) o szerokości w liniach rozgraniczających:
    - 30 m przy przekroju jednojezdniowym oraz przy budowie dróg zbiorczych jednostronnych lub dwustronnych 40 lub 50m,
    - 40 m przy przekroju dwujezdniowym, a przy budowie dróg zbiorczych jednostronnych lub dwustronnych 50 lub 60 m,
  - b) pod obejścia i węzły drogowe w Starym Jeżewie i Tykocinie wg koncepcji programowej modernizacji drogi ekspresowej Nr 8 wykonanej na zlecenie G.D.D.P.
- 6) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi drogi co najmniej:
  - a) wojewódzkiej,
    - na terenie zabudowy miast i wsi 8 m,
    - poza terenem zabudowy 20 m,
  - b) ekspresowej,
    - na terenie zabudowy miast i wsi 20 m,
    - poza terenem zabudowy 40 m,
- 7) Na etapie modernizacji drogi trzeba będzie opracować ocenę oddziaływania drogi na środowisko, z uwzględnieniem właściwej prognozy ruchu, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy mieszkaniowej wymagającej ochrony w jej otoczeniu oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- 8) Uwzględnić właściwe parametry drogi w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- 9) Minimalizować ilość nowych włączeń ulic i zjazdów, zwłaszcza z lewoskrętami z wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów budowlanych i uzgodnić je z zarządcą drogi.

7.1.3. Drogi powiatowe.

- 1) Zgodnie z art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych zmienionej art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106 poz. 668) „do dróg powiatowych zalicza się drogi inne niż określone w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą”
- 2) Sprawne powiązania zewnętrzne gminy będą realizowane poza drogami krajowymi i wojewódzką, drogami powiatowymi 03 222 Złotaria - Siekierki - Tykocin, 03 323 Tykocin - Saniki - Rzędziany, 03 315 Tatary - Piaski - Kiślaki - Łazy Małe - Łazy - Słomianka - granica gminy - (Zajki); 03 318 Tykocin - Kiermusy - Nieciece - Łopuchowo - granica województwa (Zawady).
- 3) Przy założonym standardzie w „projekcie studium województwa białostockiego”, że ośrodki gminne powinny mieć połączenia między sobą drogami o nawierzchni twardej ulepszonej, przewiduje się w pierwszej kolejności do modernizacji drogę: 03 323 Tykocin - Rzędziany lub gminną 03 51021 Tykocin - Łopuchowo.
- 4) Docelowo przewiduje się wykonać wszystkie drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. W pierwszej kolejności postuluje się do modernizacji dróg: Saniki - Leśniki – 2000 m., 03316 Łaziuki – Żuki 220 m, 03319 Hermany – granica gminy, 2200 m,
- 5) Parametry techniczne i użytkowe dróg przyjmować zgodnie z rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r, w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 6) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art. 52 ustawy 24 lipca 1998 r. przytoczonej w/w punkcie 1) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi powiatowej co najmniej:
  - na terenie zabudowy miast i wsi 8 m,
  - poza terenem zabudowy 20 m,
- 7) Na etapie modernizacji drogi należy wykonać ocenę oddziaływania drogi na środowisko, z równoczesnym ustaleniem zasad i warunków realizacji zabudowy szczególnie wymagającej ochrony w jej otoczeniu, oraz ochrony istniejącej zwartej zabudowy przed uciążliwościami ruchu.
- 8) Uwzględniania właściwych parametrów dróg w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, wynikających z oceny oddziaływania drogi na środowisko.
- 9) Można przypuszczać, że ulegnie zmianie numeracja dróg powiatowych i gminnych na mocy art. 10 lit. C ust. 5 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, zmienionej art., 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. przytoczonych w

punkcie 7.1.3.) „kierunków rozwoju” który brzmi: „Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia sposób numeracji oraz zakres, treść i sposób prowadzenia ewidencji drogi i obiektów mostowych”.

7.1.4. Drogi gminne.

- 1) Struktura funkcjonalno - techniczna i przestrzenna dróg gminnych określona w punkcie 6.1.1.4. „uwarunkowań studium” może ulec istotnym zmianom w przypadku zaistnienia okoliczności określonych w punkcie 6.4 „uwarunkowań studium” po zaliczeniu wymienionych dróg gminnych oraz w punkcie 1.3.1.) „kierunków studium” w przypadku przekazania części dróg powiatowych pod zarząd gminy lub zaliczeniu drogi gminnej 0351021 do dróg powiatowych.
- 2) Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane będą poza drogami krajowymi, wojewódzką i powiatowymi drogami gminnymi.
- 3) Parametry techniczne i użytkowe dróg gminnych należy przyjmować zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 4) Bieżące remonty i modernizację dróg należy wykonać z uwzględnieniem priorytetów dla:
  - drogi gminnej 0351021 w celu stworzenia dogodnego połączenia z ośrodkiem gminnym Zawady,
  - odcinków dróg obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszary o największej w skali gminy aktywności gospodarczej, w związku z powyższym przewiduje się do modernizacji następujące drogi: droga 670 – Sierki – 1800 m, drogi na terenie wsi: Kapice – 1500 m, Pajewo – 1600 m, Rzędziany – 800 m, Sawino – 400 m, Kiślaki – 500 m, Słomianka – 600 m, Saniki – 600 m, Łopuchowo – 800 m, Leśniki – 800 m, Radule – 1000 m, i Popowłany – 600 m,
  - ulice w mieście Tykocin: Sokołowska, Piłsudskiego, Kaczorowska, Jordyka, Zachodnia, Zagumienna, Choroszczańska, Browarna, Kozia i Nadkanalna.

7.2. Techniczne zaplecze motoryzacji.

- 1) Dla poszczególnych programów zagospodarowania zaleca się przyjmować:
  - a) wskaźniki miejsc postojowych w poniższej tabeli.

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka odniesienia	Ilość pojazdów / jedn. odniesienia
1	2	3	4
1.	Budownictwo	1000 MK	280 - 330
2.	Administracja	1000 m ² p.u.	8 – 24
3.	Handel	1000 m ² p.u.	7 – 20
4.	Zakłady pracy	100 zatrudnionych	8 – 14
5.	Restauracja	100 miejsc konsumpcyjnych	12 – 20
6.	Kościół	100 uczestników mszy	10

- b) stacje paliw zaleca się przyjmować wg zasady, że 1 stacja o 4 ÷ 6 dystrybutorach może obsłużyć 5000 ÷ 6000 samochodów,
  - c) miejsca obsługi samochodów zaleca się programować wg następujących wskaźników:
1 st. / 300 ÷ 400 samochodów
1 st. / 300 ÷ 400 m² powierzchni stacji,
- 2) Przy wzroście wskaźnika motoryzacji do 340 w roku 2005 i 400 w roku 2010 należy sukcesywnie dążyć do zaspokojenia potrzeb w zakresie technicznego zaplecza motoryzacji jak przedstawiono w poniższej tabeli:

LP.	Wyszczególnienie	Lata	
		2005	2010
1.	Wskaźnik motoryzacji	340	400
2.	Ludność		
	a) w mieście	2200	2300
	b) w gminie	4600	4400
3.	Parkingi krótkiego postoju	91	110
4.	Ilość samochodów osobowych	2312	2680
5.	Ilość pojazdów	4362	4542
6.	Niezbędna ilość stacji paliw	1	1
7.	Niezbędna ilość zakładów naprawy samochodów	11 ÷ 15	11 ÷ 15

Dane przedstawione w powyższej tabeli w punktach 3 ÷ 7 według własnych obliczeń.

- 3) Dla poprawy obsługi podróżnych przewiduje się urządzenie miejsc obsługi podróżnych (MOP) z całym programem w Starym Jeżewie, Rzędzianach i Radulach oraz przy przełożeniu trasy przebiegu „Via Baltica” w ciąg drogi Nr 671 koło Tykocina.

7.3. Komunikacja autobusowa.

- 1) Przy przyjętym w projekcie studium zagospodarowania przestrzennego byłego województwa białostockiego standardzie dostępności 2 km do przystanku autobusowego, należy stworzyć warunki do obsługi wsi: Żuki, Szelażówka, Sierki i Radule,.
- 2) Zaspokojenie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:
  - a) utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg, po których kursują autobusy,
  - b) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowoczesne, bardziej funkcjonalne z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska,
  - c) ewentualnego wykorzystania autobusów szkolnych do obsługi sezonowego ruchu podróżnych.

7.4. Ścieżki rowerowe.

Wyznaczenie ścieżek rowerowych przewiduje się na trasach:

- Morusy – Tykocin – Siekierki – (Złotaria) będącej częścią trasy ruchu rowerowego PTTK Białystok – Dobrzyniewo Duże – Gniła,
- Pogorzałki – Borsukówka – Ruda – Góra – Morusy – Tykocin – Siekierki – Złotaria – Żółtki – Nowosiółki – Białystok,
- Tykocin – Tatary – Kiślaki – granica gminy – (Zajki – Laskowiec – Gielczyn)
- Tykocin – Saniki – Rzędziany – Radule,

8. Kierunki rozwoju elektroenergetyki.

8.1. Dostosowanie urządzeń systemu elektroenergetycznego

do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa i gminy oraz dostarczenie energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym, w sposób ciągły wymagać będzie:

- modernizacji linii SN 15 kV Jeżewo – Sulim – Wizna,
- modernizacji linii SN 15 kV Łopuchowo – Nieciece,
- budowy stacji transformatorowych w miejscowościach: Pajewo, Nieciece, Łazy Małe, Piaski wraz z odcinkami linii SN 15 kV zasilającymi w/w stacje oraz powiązaniem linii NN,
- wymiany stacji transformatorowych: Piaski, Łaziuki, Krosny, Łazy Duże i Kiślaki wraz z odcinkami linii SN 15 kV oraz powiązaniem linii NN,

Orientacyjne zestawienie zadań zakładanych przez ZEB S.A. na terenie gminy przedstawia tabela:

Lp.	Rok realizacji	wieś	Stacja transformatorowa			Linie elektroenergetyczne	
			Do demont.	Do wymiany	Proj.	proj. w miejscu SN	proj st. tr. NN
1.	1999	Pajewo			1	+	+
2.	1999	Nieciece			1	+	+
3.	2002	Łazy Małe			2	+	+
4.	2002	Piaski	1		1	+	+
5.	2002	Łaziuki		1		+	+
6.	2004	Krosny		1		+	+
7.	2005	Łazy Duże		1		+	+
8.	2005	Kiślaki		1		+	+

8.2. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemu elektroenergetycznego

wymagać będzie:

- budowy linii elektroenergetycznych w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- preferowania rozwiązań technicznych, powodujących zmniejszenie zajętości terenu przez urządzenia elektroenergetyczne,
- zachowania linii zabudowy zgodnych z obowiązującymi przepisami od urządzeń elektroenergetycznych istniejących z projektowa - nych (wg ustawy z dnia 10 kwietnia 1987 r. prawo energetyczne (Dz.U.Nr 54).

9. Kierunki rozwoju gazownictwa.

9.1. Zapewnienie dostaw gazu ziemnego w 2010 r. dla potrzeb ludności

i gospodarki gminy jest podstawową przesłanką rozwoju systemu gazowniczego.

Szacuje się, że docelowy pobór roczny gazu wyniesie:

- w m. Tykocinie – 3,20 mln m³/rok,
- w gminie Tykocin – 4,48 mln m³/rok

Moc pobór szczytowy gazu wyniesie:

- m. Tykocin dolina 0,09 tys. m³/h, szczyt 0,85 tys. m³/h
- gm. Tykocin dolina 0,11 tys. m³/h, szczyt 1,02 tys. m³/h,

Główne elementy realizacji systemu gazowniczego w gminie, zapewniające dostawę w/w ilości gazu ziemnego to:

- gazociąg magistralny w/c Ø 150, 6,4 Mpa relacji gmina Dobrzyniewo Kościelne - Tykocin,

- stacja redukcyjno - pomiarowa I °,
  - wewnętrzna sieć gminna średniego ciśnienia,
- Realizacja sieci gazowej na terenie gminy Tykocin jest uzależniona od realizacji gazociągu zasilającego [odcinek - od istniejącego gazociągu Bobrowniki - Białystok - Wysokie Mazowieckie do gminy Dobrzyniewo (okolice Fast)]
Do czasu realizacji w/w inwestycji zakłada się rozwój systemu zaopatrzenia w gaz płynny propan - butan.

10. Kierunki rozwoju ciepłownictwa.

Podstawowe kierunki ciepłownictwa w gminie to:

- a) sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energetycznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska, takich jak: gaz, energia elektryczna, olej opałowy oraz energia słoneczna i wiatr.
- b) zmniejszanie strat ciepłych w konstrukcjach nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych,
- c) wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energetycznych określonych w pkt. a, zwiększających efektywność ich wykorzystania i ułatwiających obsługę oraz zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji. Dotyczy to instalacji wewnętrznych grzewczych a w szczególności sprawności kotłów energetycznych i różnych rodzajów instalacji grzewczych, a także stopnia automatyzacji obsługi oraz sprawności dostaw nośników energetyki,
- d) ekologiczacja nośników energetycznych powinna być wprowadzona w pierwszej kolejności (o ile to możliwe ze względów technicznych) w większych źródłach tj. komunalnych obiektach użyteczności publicznej (np. szkoły) i większych zakładach produkcyjnych, w których występują lokalne systemy ogrzewania scentralizowanego.

Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- a) kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń energetycznych,
- b) rozwój systemu gazowniczego i elektroenergetycznego z uwzględnieniem potrzeb ciepłownictwa,
- c) propagowanie stosownych dociepleń budynków istniejących i projektowanych,
- d) propagowanie najnowszych osiągnięć techniki ciepłowniczej w zakresie instalacji wewnętrznych dla gazu, oleju opałowego itp.,
- e) propagowanie i ewentualna realizacja proekologicznych rozwiązań ciepłowniczych niekonwencjonalnych (baterie słoneczne, elektrownie wiatrowe itp.)

11. Kierunki rozwoju systemu telekomunikacyjnego.

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy wymagać będzie:

- a) pełnego wykorzystania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych,
- b) utrzymania istniejących urządzeń telekomunikacyjnych w dobrym stanie technicznym dla zapewnienia sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu,
- c) rozbudowy linii rozdzielczych i abonenckich w celu realizacji złożonych wniosków o przyłączenie z terenu miasta i gminy,
- d) rozbudowy linii telefonicznych rozdzielczych i abonenckich na terenach zakładanej zabudowy w mieście i gminie Tykocin,
- e) budowa stacji przesyłowych telefonii komórkowej.

12. Kierunki rozwoju systemu zaopatrzenia w wodę.

12.1. Prognoza zapotrzebowania w wodę.

Do obliczenia zapotrzebowania w wody przyjęto:

- a) wskaźnik zapotrzebowania wody:
  - na cele bytowo - gospodarcze mieszkańców w 2010 r.
  - 150 dm³/dM przy 100 % korzystających z wodociągu przy wskaźniku nierównomierności dobowej $N_d = 1,3$ i godzinowej $N_g = 2,5$,
  - dla zakładów użyteczności publicznej 15 dm³/M/a przy $N_d = 1,1$ i $N_g = 2,5$,
  - na cele drobnego przemysłu 10 % zapotrzebowania na cele bytowo - gospodarcze przy $N_d = 1,15$,
  - dla zwierząt gospodarskich 10 % zapotrzebowania na cele bytowo - gospodarcze przy $N_d = 1,2$ i $N_g = 3,0$,
  - na własne potrzeby wodociągu 15 % średniego zapotrzebowania,
  - pipoż - 10 dm³/sek 1 pożar zgodnie z Polską Normą PN - B - 02864.

Prognozę ilości mieszkańców korzystających z wodociągu w okresie kierunkowym:

wodociąg Tykocin	2300 osób
wodociąg Bagienki	1100
wodociąg Stare Jeżewo	500
wodociąg Pajewo	450
wodociąg Saniki	650
wodociąg Sierki	950
wodociąg Stelmachowo	250
proj. wodociąg Łaziuki	620 mieszkańców + 500 osób zabd. letn.

Ogólne zapotrzebowanie wody przez poszczególne wodociągi;

Wyszczególnienie	Wodociąg Tykocin			Wodociąg Bagienki			Wodociąg Stare Jezewo			Wodociąg Pajewo		
	Qdśr m³/d	Qdmax m³/d	Qhma x m³/h	Qdśr m³/d	Qdmax m³/d	Qhma x m³/h	Qdśr m³/d	Qdmax x m³/d	Qhma x m³/d	Qdśr m³/d	Qdmax m³/d	Qhma x m³/h
cele bytowo - gosp. mieszk	345,0	448,5	46,7	165,0	214,5	22,3	75,0	97,5	10,2	67,5	87,7	9,1
z-dy użyt. publicznej	34,5	37,9	3,9	16,5	18,1	1,9	7,5	8,2	0,9	6,7	7,4	0,8
drobny przemysł	34,5	39,7	1,6	16,5	19,0	0,8	7,5	8,6	0,4	6,7	7,7	0,3
zwierzęta gospodarskie	34,5	41,4	5,2	16,5	19,8	2,5	7,5	9,0	1,1	6,8	8,2	1,0
razem	448,5	567,5	57,4	214,5	271,4	27,5	97,5	123,3	12,6	87,7	111,0	11,2
potrzeby własne wodoc.	67,3	67,3	2,8	32,2	32,2	1,3	14,6	14,6	0,6	13,1	13,1	0,5
ogółem	515,8	634,8	60,2	246,7	303,6	28,8	112,1	137,9	13,2		124,1	11,7
zatwierdzone zasoby ujęcia m³/h	90,0			97,0			83,0			65,0		
	Wodociąg Saniki			Wodociąg Sierki			Wodociąg Stelmachowo			Wodociąg Łaziuki		
	Qdśr m³/d	Qdmax m³/d	Qhma x m³/h	Qdśr m³/d	Qdmax m³/d	Qhma x m³/h	Qdśr m³/d	Qdmax x m³/d	Qhma x m³/h	Qdśr m³/d	Qdmax m³/d	Qhma x m³/h
cele bytowo - gosp. mieszk	97,5	126,7	13,2	142,5	185,2	19,3	37,5	48,7	5,1	168,0	218,4	22,8
z-dy użyt. publicznej	9,7	10,7	1,1	14,2	15,6	1,6	3,7	4,1	0,4	9,3	10,2	1,1
drobny przemysł	9,7	11,1	0,5	14,2	16,3	0,7	3,7	4,3	0,2	9,3	10,7	0,4
zwierzęta gospodarskie	9,8	11,8	1,5	14,3	17,2	2,1	3,8	5,9	0,7	9,3	11,2	1,4
razem	126,7	160,3	16,3	185,2	234,3	23,7	48,7	63,0	6,4	195,9	250,5	25,7
potrzeby własne wodoc.	19,0	19,0	0,8	27,8	27,8	1,1	7,3	7,3	0,3	29,4	29,4	1,2
ogółem	145,7	179,3	17,1	213,0	262,1	24,8	56,0	70,3	6,7	225,3	279,9	26,9
zatwierdzone zasoby ujęcia m³/h	93,0			44,0			79,0			projektowany		

12.2. Kierunki działania i zadania w zakresie zapotrzebowania w wodę.

- 1) Zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi w ilości pokrywającej pełne potrzeby odbiorców i przeciwpożarowe poprzez:
  - a) utrzymanie w należytym stanie technicznym z ewentualną modernizacją i rozbudową komunalnych ujęć wody i stacji wodociągowych w: Tykocinie, Bagienkach, Pajewie, Sierkach, Starym Jezewie, Sanikach i Stelmachowie,
  - b) wprowadzenie w trybie planowania miejscowego ustalonych stref ochrony pośredniej ujęć wody w Tykocinie i Sierkach Starym Jezewie, Sanikach i Stelmachowie oraz przestrzeganie zakazów podanych w punkcie 7.1.5. "Uwarunkowań",
  - c) budowę nowego ujęcia wody i stacji wodociągowej grupowego wodociągu wiejskiego dla potrzeb miejscowości leżących w północnej części gminy (za rzeką Narew) z proponowaną lokalizacją we wsi Łaziuki,
  - d) zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody w mieście i gminie oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuw) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, wykonanych z materiałów słabej jakości jak np. azbestowo - cementowych, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,
  - e) rozwój sieci wodociągowej w mieście i gminie z wykorzystaniem istniejących wodociągów:
    - w mieście Tykocinie w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zwartej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej oraz w miarę zgłaszanych potrzeb zabudowy rozproszonej,
    - podłączenie scentralizowanego systemu + wsi Leśniki poprzez przedłużenie sieci wodociągowej z Bagienek lub Sanik,
    - w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych,
    - na potrzeby potencjalnego rozwoju poszczególnych wsi,
    - ewentualne połączenie ze sobą systemów poprzez wykonanie spinek Radule - Leśniki, Leśniki - kol. Rzędziany, Pajewo - Stare Stare Jezewo, Broniszewo - kol. Stelmachowo, kol. Broniszewo - Stelmachowo, Stare Kapice - Łopuchowo, do których będzie można podłączyć rozproszoną zabudowę kolonijną znajdującą się w pobliżu przebiegu przewodu wodociągowego,
  - f) podłączenie do projektowanego wodociągu Łaziuki miejscowości: Łaziuki, Żuki, Piaski, Tatary, Kiślaki, Krosny, Łazy Małe, Słomianka.
- 2) Propozycje rozwoju sieci wodociągowej i lokalizacji stacji wodociągowej w Łaziukach są orientacyjne i mogą ulec zmianom w trakcie szczegółowych analiz projektowych.
- 3) Utrzymanie w należytym stanie technicznym z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego dla potrzeb obrony cywilnej istniejących studni głębinowych określonych w punkcie 7.1.7. "Uwarunkowań" i ewentualnie wyłączonych ze stałej eksploatacji studni wodociągów komunalnych. Llikwidację studni każdorazowo należy uzgodnić z organem do spraw obrony cywilnej.

13. Kierunki działania i zadania w zakresie rozwoju i systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych i wód opadowych.

- 13.1. Przyjmuje się rozdzielczy system kanalizacji w mieście i gminie,

składający się z niezależnego systemu kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo – gospodarczych i poprodukcyjnych do oczyszczalni ścieków oraz oddzielny kanalizacji deszczowej, z urządzeniami podczyszczającymi, do odprowadzenia wód opadowych z terenów zabudowanych.

- 13.2. Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w mieście Tykocinie powinna być prowadzona w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej oraz projektowanej.
- 13.3. Wszystkie ścieki sanitarne i produkcyjne zebrane z terenu miasta kanalizacją sanitarną winny być skierowane do oczyszczalni ścieków, utrzymywanej w należyłym stanie technicznym i właściwie eksploatowanej. Z chwilą zbliżania się ilości dopływających ścieków do przepustowości oczyszczalni dokonać jej rozbudowy do wielkości uwzględniającej również ścieki ze wsi planowanych do podłączenia do tej oczyszczalni.
- 13.4. Uregulowanie sprawy odprowadzania wód opadowych z terenu miasta wymagać będzie:
- opracowania programu odprowadzania i oczyszczenia wód opadowych z ustaleniem lokalizacji urządzeń podczyszczających na, wylotach istniejących i projektowanych kanałów deszczowych,
  - realizacji ustaleń przyjętych w wyżej wymienionym programie.
- 13.5. Systemy scentralizowane kanalizacji sanitarnej na terenie gminy powinny być rozwiązywane z uwzględnieniem następujących kryteriów:
- w miejscowościach o największym w skali gminy procencie ludności w ogóle, a produkcyjnej w szczególności, a także o najprężniejszej gospodarce. Stworzy to większe, niż w innych wsiach, szanse na uzyskanie od mieszkańców partycypacji finansowych w kosztach inwestycji, a także najefektywniejsze jej wykorzystanie,
  - w miejscowościach, w których zlokalizowane są lub będą zakłady obsługi ludności, generujące znaczne w skali lokalnej ilości ścieków sanitarnych takie jak: szkoła, ośrodek zdrowia, zlewnia mleka,
  - w miejscowościach leżących w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi, Otulinie Narwiańskiego Parku Narodowego, Otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego i Głównego Zbiornika Wód Podziemnych doliny Biebrzy GZWP 217,
  - w miejscowościach, w których przewiduje się rozwój mieszkalnictwa, sektora gospodarczego, turystyki.
- 13.6. Rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej wg kryteriów podanych w punkcie 2.5.:
- skanalizowanie i podłączenie za pośrednictwem ewentualnych przepompowni do miejskiej oczyszczalni ścieków w Tykocinie wsi: Popowłany, Lipniki, Bagienki, Dobki, Siekierki, Kiermusy, Nieciece,
  - budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej we wsiach: Rzędziany, Stare Jeżewo,
  - dalszy sukcesywny rozwój scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej może być realizowany poprzez podłączenie do oczyszczalni za pośrednictwem ewentualnych przepompowni sąsiadujących wsi i tak n.p. :
    - do oczyszczalni w Tykocinie wsi Saniki, Hermany oraz ewentualnie Łopuchowo i w uzgodnieniach z gminą Zawady wsi Zawady i innych wsi z tej gminy.
    - do oczyszczalni w Rzędzianach wsi: Radule, Pajewo, Sawino,
    - do oczyszczalni w Starym Jeżewie wsi: Broniszewo, Stelmachowo, Sierki, Nowe Jeżewo, Kapice – Lipniki, Stare Kapice oraz ewentualnie Łopuchowo,
  - budowa grupowej oczyszczalni ścieków dla miejscowości leżących w Otulinie Biebrzańskiego Parku Narodowego i Głównego Zbiornika Wód Podziemnych doliny rz. Biebrzy – GZWP 217 tj. Słomianka, Łazy, Kiślaki, Krosny, Łaziuki, Żuki oraz leżących w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny rz. Narwi tj. Piaski, Tatary z proponowaną lokalizacją we wsi Łazy Duże i odprowadzenie do niej ścieków w układzie gravityjny – pompowym z pozostałych miejscowości i projektowanej zabudowy lotniskowej, po ich zwodociągowaniu,
  - na obszarach zabudowy rozproszonej, tam gdzie jest nieracjonalna budowa systemów scentralizowanych, przewiduje się preferowanie indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy mieszkaniowej, a dla ewentualnych zakładów usługowych i produkcyjnych lokalnych kontenerowych oczyszczalni ścieków. Należy dążyć do eliminowania odprowadzania ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochrony środowiska, zwłaszcza wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nieuzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją sanitarną.
- 13.7. Podjęcie decyzji odnośnie budowy scentralizowanego systemu kanalizacji sanitarnej w danej miejscowości, wymagać będzie każdorazowo dokonania:
- sondażu wśród mieszkańców co do możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
  - stosownych szczegółowych analiz techniczno – ekonomicznych,
  - rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
  - wyznaczenie lokalizacji oczyszczalni ścieków, przepompowni, kanałów sanitarnych w trybie planowania miejscowego, gdyż wskazane propozycje w części graficznej studium mają charakter orientacyjny.
- 13.8. Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych, których ilość będzie sukcesywnie maleć w miarę porządkowania gospodarki ściekowej, przewiduje się do punktu zlewnego nieczystości płynnych przy oczyszczalni w Tykocinie.
- 13.9. W długofalowym procesie porządkowania gospodarki ściekowej w gminie, szybki postęp techniczny w dziedzinie oczyszczania ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić ścieki znacznie mniejszymi nakładami finansowymi, niż jest to możliwe przy obecnie znanych technologiach.
- 13.10. Wody opadowe z utwardzonych powierzchni dróg i terenów

zabudowanych, odprowadzane powierzchniowo lub za pomocą kanalizacji deszczowej do odbiornika wody lub do ziemi powinny spełniać wymagania określone w przepisach dotyczących ochrony środowiska. Obecnie obowiązuje w tym zakresie § 9 rozporządzenia MOŚZN i L z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz. U. Nr 116 poz. 503).

14. Gospodarka odpadami stałymi.

- 1) Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych w sposób racjonalny, gwarantujący ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie składników użytkowych, odpowiadającego nowym przepisom prawnym i wymogom Unii Europejskiej, wymagać będzie:
  - a) modernizacji istniejącego gminnego wysypiska odpadów stałych na gruntach Tykocina,
  - b) prawidłowej, zgodnej z założeniami projektowymi, eksploatacji gminnego wysypiska odpadów stałych,
  - c) opracowania specjalistycznego projektu techniczno – organizacyjnego systemu gospodarki odpadami w mieście i gminie i wdrożenie go w życie,
  - d) wprowadzenia obowiązku zorganizowanego wywozu odpadów stałych ze wszystkich terenów o zwartej zabudowie poprzez wyposażenie gospodarstw w pojemniki lub worki lub ustawianie we wsiach kontenerów na odpady stałe i systematyczny odbiór nagromadzonych odpadów przez przedsiębiorstwo specjalistyczne,
  - e) przygotowania organizacyjnego systemu selektywnej zbiórki odpadów z wydzieleniem surowców wtórnych i odpadów niebezpiecznych, poprzedzonego wśród mieszkańców kampanią promocyjną tego systemu,
  - f) wprowadzenie w gminie selektywnej zbiórki odpadów, uwzględniając w pierwszej kolejności : szkoły, miasto Tykocin i największe wsie: Siekierki, Rzędziany, Sierki, Sawino, Stelmachowo, Saniki, Radule,
  - g) wybrania przedsiębiorstwa zajmującego się selektywną zbiórką odpadów z ustaleniem zadań, jakie będą do niego należały,
  - h) prowadzenia w sposób ciągły pracy ze społeczeństwem, szczególnie z dziećmi i młodzieżą, w zakresie propagowanego systemu selektywnej zbiórki odpadów,
  - i) tworzenia warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych,
- 2) Specjalistyczny projekt techniczno – organizacyjny systemu usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych, wykonany przez gminę, powinien w szczególności określić:
  - mankamenty funkcjonowania dotychczasowego systemu i wstępne opinie mieszkańców co do kierunków jego zmian,
  - prognozę ilości i składu odpadów, w tym rodzaj odpadów do recyklingu,
  - system zbiórki odpadów w miejscu wytwarzania (worki plastikowe, rozwiązanie wielopojemnikowe, uzależnione od ilości zbieranych asortymentów, dwupojemnikowe – surowce wtórne w jednym pojemniku z segregacją w zbiornicy odpadów i w drugim odpady do wywozu na wysypisko),
  - celowość ekonomiczną i techniczną bezpośredniego odbioru selekcionowanych odpadów w miejscu wytwarzania i transportu surowców wtórnych do zbiornicy odpadów, a odpadów, których nie można wykorzystać gospodarczo na wysypisko gminne, albo zastosowanie kontenerów z okresowo transportowanymi odpadami (w większych ilościach) do zbiornicy odpadów lub na wysypisko w zależności od ich rodzaju,
  - w przypadku przyjęcia wariantu z kontenerami ich lokalizację z uwzględnieniem: maksymalnej dostępności, w ruchliwych punktach – obok szkół, zakładów usługowych, handlowych itp.,
  - lokalizację zbiornic odpadów z wykorzystaniem, tam gdzie jest to możliwe i racjonalne, niezagospodarowanych terenów usługowych rolnictwa, bądź wyznaczenie nowych w trybie planowania miejscowego,
  - niezbędne wyposażenie zbiornic odpadów,
  - warunki techniczno – ekonomiczne do ewentualnego przetwarzania surowców wtórnych oraz zachęt do rozwoju tego typu działalności,
  - koszty przedsięwzięcia, sposób jego finansowania z uwzględnieniem środków pozyskiwanych z zewnątrz i efektywność użytkową,
  - harmonogram realizacji przedsięwzięcia z uwzględnieniem etapowania i rozwiązań przejściowych,
- 3) System selektywnej zbiórki odpadów stałych. Przygotowanie organizacyjne systemu selektywnej zbiórki odpadów wymagać będzie podjęcia przez samorząd gminy uchwały o wprowadzeniu tego systemu i uchwalenia „Regulaminu gospodarki odpadami”, który przede wszystkim powinien określić:
  - rodzaj pojemników jakie powinny być stosowane w systemie,
  - miejsce lokalizacji pojemników,
  - asortymenty surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania jakie powinny być selektywnie odzyskiwane,
  - sposób usuwania odpadów wielkogabarytowych (czy mieszkańcy we własnym zakresie wywożą do zbiornic odpadów, czy następuje zbiórka odpadów wystawianych przed posesją w określonych dniach,
  - graniczną częstotliwość wywozu pojemników z odpadami,
  - co należy zrobić z odpadami niezagospodarowanymi,
  - zadania i odpowiedzialność przedsiębiorstw obsługujących system,
  - opłaty za wywóz i utylizację odpadów z uwzględnieniem zachęt do selektywnej zbiórki odpadów,
  - obowiązki mieszkańców, administracji budynków mieszkalnych i innych podmiotów gospodarczych objętych systemem,
  - sankcje administracyjne i ekonomiczne w przypadku niewłaściwego wypełniania zadań przez uczestników selektywnej zbiórki odpadów,
- 4) Zadania przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą systemu gospodarki odpadami w gminie.
  - współudział w organizowaniu systemu,
  - zawieranie umów z mieszkańcami, zobowiązujących do selektywnego zbierania i odstawiania odpadów,
  - rozstawianie pojemników do selektywnej zbiórki odpadów zgodnie z regulaminem,
  - dostarczanie mieszkańcom worków do selektywnej zbiórki,
  - systematyczne odbieranie worków z zebranymi odpadami w cyklach określonych w zawartych umowach,
  - systematyczna wymiana pojemników z zebranymi odpadami na puste,
  - ewidencjonowanie odbieranych worków i pojemników z wyselekcjonowanymi surowcami wtórnymi i odpadami do unieszkodliwiania,
  - wystawianie mieszkańcom rachunków za wywóz i utylizację odpadów, jeśli koszty nie są wliczone w cenę worka lub podatek,

- segregowanie surowców wtórnych oraz odpadów do unieszkodliwiania na poszczególne odmiany,
- wywóz zebranych surowców wtórnych oraz odpadów do zakładów przetwarzających surowce wtórne bądź na wysypisko,
- nadzorowanie i kontrolowanie prawidłowości selektywnego gromadzenia odpadów przez mieszkańców,
- obsługa rejonowych zbiorników odpadów,
- zgłaszanie w gminie wniosków o ewentualne sankcje wobec mieszkańców, którzy nie przestrzegają regulaminu gospodarki odpadami,
- okresowe konserwacje i czyszczenie pojemników we własnym zakresie, bądź przez przedsiębiorstwa usługowe,
- zabezpieczenie składowanych odpadów przed zamoczeniem, spalaniem, zabrudzeniem, a surowców wtórnych dodatkowo przed kradzieżą,
- poszukiwanie odbiorców surowców wtórnych oraz zakładów utylizujących pozostałe odpady,
- zgniatanie i belowanie surowców wtórnych i pozostałych odpadów przeznaczonych do dłuższego transportu,
- zawieranie umów z odbiorcami na dostawę surowców wtórnych i utylizację pozostałych odpadów,
- ewentualne prowadzenie procesów uzdatniających i przetwarzających odpady – surowce wtórne,
- ewentualna eksploatacja gminnego składowiska,

15. kierunki działań w zakresie obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej w mieście i gminie Tykocin.

15.1. W sporządzanych dla poszczególnych obszarów gminy miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów należy:

- a) w zespołach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i innej z pobytem zbiorowym użytkowników (np. wypoczynku pobyтового zbiorowego) uwzględnić rezerwę terenów pod zabudowę ochronną (ukrycia i szczeliny),
- b) w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej mieszkaniowo – usługowych i mieszkalnych (z wyjątkiem budownictwa jednorodzinnego) na etapie sporządzania planów zagospodarowania i projektów budowlanych przewidzieć schrony i ukrycia,
- c) w rejonach budownictwa jednorodzinnego (budynkach) należy przewidywać ukrycia typu II, wykonywane przez mieszkańców we własnym zakresie, w okresie podwyższonej gotowości obronnej państwa,
- d) bez względu na typ zabudowy zarezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę – dobę). Odległość studni od budynków mieszkalnych lub zgrupowań zabudowy (ludności) powinna wynosić do 800 m,
- e) istniejące studnie zabezpieczyć przed likwidacją i przystosować do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w sytuacjach kryzysowych,
- f) oświetlenie zewnętrzne (ulice, drogi, zakłady pracy) przystosować do zaciemniania i wygaszania,
- g) uwzględnić w układach projektowych i modernizowanych dróg i ulic następujące warunki:
  - odpowiednią szerokość ulic – uniemożliwiającą ewentualne zagruzowanie,
  - połączenia z traktami przelotowymi – zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
  - wyznaczenie bezpiecznych tras przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi,
- h) na etapie opracowywania planów miejscowych poszczególnych wsi czy też gminy na w/w przedsięwzięcia OC wykonać aneksy do planów,
- i) przy opracowywaniu planów obejmujących tereny, gdzie przewidziano do realizacji lub gdzie występują przedsięwzięcia OC (budowle i urządzenia ochronne) nie dopuścić do likwidacji tych obiektów, a ich prawidłowe rozmieszczenie ponownie uzgodnić z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- j) plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego przed ich uchwaleniem przez Radę Miasta i Gminy uzgadniać w zakresie spełnienia warunków OC z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

15.2. Ochrona przeciwpożarowa.

- a) Ochronę przeciwpożarową gminy Tykocin zapewnia 12 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w: Tykocinie, Rzędzianach, Łopuchowie, Radulach, Pajewie, Sawinie, Siekierkach, Piaskach, Nieciecach, Sierkach, Jeżewie Starym, i Sanikach. Pełną ochronę terenu gminy może zapewnić 6 jednostek OSP. Obok dwóch jednostek w Tykocinie i Jeżewie Starym, zaliczonych do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego, powinny funkcjonować jeszcze 4, najbardziej prężne, najlepiej wyszkolone, aktywne i dobrze wyposażone w sprzęt gaśniczy.
- b) Realizując sieć wodociągową należy przewidzieć na terenach zabudowy odpowiednią ilość hydrantów do celów przeciwpożarowych, sytuowanych w odległości ok. 100 m od siebie.
- c) Projektując i modernizując obiekty przemysłowe i usługowe należy przewidywać drogi pożarowe dla dostępu do obiektów.
- d) W nowoprojektowanych i modernizowanych budynkach należy przewidywać niepalne pokrycia dachów.
- e) Należy eliminować palne pokrycia dachów budynków istniejących,
- f) Wszystkie budynki, a mieszkalne w szczególności powinny posiadać instalacje odgromowe,
- g) Przedsięwzięcia wymienione w punktach a, b, c, d, e powinny być uzgadniane z Powiatową Komendą Straży Pożarnych w Białymstoku.

CZĘŚĆ III

Polityka przestrzenna miasta i gminy Tykocin.

1. Lista ważniejszych zadań celu publicznego.

Lista stanowi punkt wyjścia w szczególności do:

- konstruowania lokalnych programów zadań publicznych, w tym także międzykomunalnych – określonych w stosownych przepisach
- uwzględniania ponadlokalnych i lokalnych zadań z niniejszej listy w miejscowych (lokalnych) planach zagospodarowania przestrzennego na zasadzie obligatoryjności,
- podejmowania przez gminę, (a w przypadkach szczególnych przez Wojewodę) działań dla sporządzenia planów miejscowych (lokalnych) zagospodarowania przestrzennego, niezbędnych dla wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego, niezbędnych dla wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu inwestycji celu publicznego (gł. zmiany planów miejscowych),
- podejmowania inicjatyw przez gminę dla umieszczania w programach inwestycyjnych powiatu i województwa zadań celu publicznego z zakresu ich działania istotnych dla rozwoju gminy,
- podejmowania działań na rzecz pozyskania inwestycji celu publicznego istotnych dla rozwoju gminy, a realizowanych przez podmioty gospodarcze zarządzające ponadlokalną infrastrukturą techniczną (elektroenergetyczną, telekomunikacyjną, gazowniczą),
- konstruowania ze stosownym wyprzedzeniem czasowym wniosków i dokumentacji służących pozyskiwaniu zewnętrznych środków pomocowych oraz finansowego udziału własnego.

Lista obejmuje głównie zadania, których realizacja została zgłoszona lub powinna być podjęta w okresie najbliższych 10 – 15 lat. W odniesieniu do inwestycji kierunkowych – przewidywanych dla okresu perspektywicznego – najistotniejsze będzie utrzymanie stosownych rezerw terenowych na te cele. Przyjęty w niniejszym studium podział zadań na: rządowe, samorządowe i podmiotów gospodarczych, odpowiada sytuacji prawnej z okresu sporządzenia studium. Może on ulegać korektom w wyniku późniejszych zmian legislacyjnych i organizacyjnych.

1.1. Zadania ponadlokalne celu publicznego.

1.1.1. W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- a) wykonywanie planów ochrony lub studiów ochrony obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną określonych w punkcie nr 2.4.a tj. Narwiańskiego Parku Narodowego i jego strefy ochronnej, Obszaru Chronionego Krajobrazu doliny rz. Narwi – administracja rządowa centralna i wojewódzka,
- b) tworzenie nowych rezerwatów i pomników przyrody – administracja rządowa wojewódzka,
- c) zapewnienie środków finansowych na prowadzenie zalesień – administracja rządowa,
- d) przygotowanie operatów ustalania granic polno – leśnych dla celów zalesień – administracja samorządowa wojewódzka i rządowa wojewódzka (środki),
- e) wprowadzenie ustaleń operatów określonych w punkcie „d” do dokumentów planistycznych gminy – samorząd gminy,
- f) przeprowadzenie scaleń i wymian gruntów w tym zwłaszcza z urzędu pod kątem poprawy rozłogów i koncentracji gruntów skarbu państwa i innych przydatnych do zalesień – administracja rządowa, wojewódzka i samorządowa,
- g) ochrona gruntów rolnych i leśnych przed nieuzasadnionym przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne w planach zagospodarowania przestrzennego – administracja rządowa wojewódzka,
- h) rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych – administracja rządowa – wojewódzka i właściciele terenów,
- i) zorganizowanie stałego monitoringu atmosfery oraz przepływów i czystości wody rz. Narwi i Nereśli – administracja rządowa wojewódzka.

1.1.2. Ochrona środowiska kulturowego.

- a) współdziałanie w tym finansowe z zarządem gminy w ustalaniu nowych warunków zagospodarowania obszaru położonego w strefie ochrony konserwatorskiej – W. P. K. Zabytków,
- b) zapewnienie stosownego do potrzeb współudziału finansowego w przedsięwzięciach gminy i innych podmiotów, dotyczących zagospodarowywania obszaru strefy ochrony konserwatorskiej i utrzymanie obiektów zabytkowych jw.,

1.1.3. Układ drogowy.

- a) modernizacja krajowej drogi ekspresowej Nr S8 (18) na odcinku przebiegającym przez gminę - Generalną Dyрекcją Dróg Publicznych - Oddział Północno - Wschodni w Białymstoku,
- b) modernizacja drogi krajowej Nr 64 Jeżewo St. - Łomża - Generalna Dyрекcją Dróg Publicznych - Oddz. Półn. - Wschodni w Białymstoku,
- c) modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 671 na odcinku Jeżewo St. - Korycin - w I etapie P.Z.D.W docelowo ew. do parametrów drogi ekspresowej łącznie z węzłami G.D.D.P O P.-W w Białymstoku,
- d) modernizacja dróg powiatowych pod kątem uzyskania przez nie nawierzchni twardej, w pierwszej kolejności dróg o nr: Saniki - Leśniki ok. 2000 m., 03316 Łaziuki - Żuki, ok. 2200 m. oraz 03319 (Hermany - granica gminy),

1.1.4. Elektroenergetyka , gazownictwo i telekomunikacja.

- a) modernizacja linii SN 15 kV Jeżewo - Wizna i Jeżewo - Nieciecie - Zakład Energetyczny Białystok,
- b) budowa gazociągu magistralnego wysokiego ciśnienia Ø 150 - 6,4 Mpa w relacji Gm. Dobrzyniewo Kościelne - Białystok - Mazowieckie Zakłady Gazownicze,
- c) budowa stacji redukcyjno - pomiarowej I° gazu na gazociągu jw. - Mazowieckie Zakłady Gazownicze,
- d) rozbudowa linii rozdzielczych i abonenckich w celu realizacji wniosków o przyłączenie - Telekomunikacja Polska S.A.

1.2. Zadania lokalne celu publicznego.

1.2.1. W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego.

- a) urządzenie i konserwacja pasa terenów zieleni parkowej wzdłuż rzeki Narwi na jej odcinku przylegającym do m. Tykocina oraz innych terenów zieleni miejskiej, a także ewentualne wyznaczenie nowych - samorząd miasta i gminy i ew. zainteresowane podmioty gospodarcze,
- b) dokonanie zmian w obowiązującym miejscowym planie szczegółowym zagospodarowania przestrzennego m. Tykocina pod kątem weryfikacji granic i warunków zagospodarowania strefy ochrony konserwatorskiej - samorząd miasta i gminy ,
- c) modernizacja układu sieci SN 15 kV i NN w tym oświetleniowej pod kątem poprawy ich kablowania i zastosowania form historyzujących - samorząd miasta i gminy i Rejon Energetyczny Białystok,
- d) sukcesywna modernizacja ulic w obszarze strefy konserwatorskiej pod kątem poprawy nawierzchni i odwodnienia w tym realizacji nawierzchni brukowej lub podobnej (np. kostka) na ulicach historycznie ukształtowanych - zarząd miasta i gminy,

1.2.2. W zakresie przygotowywania i zagospodarowywania terenów, obiektów itp.

- a) ewentualna rekonstrukcja części b. zamku w Tykocinie dla celów muzealnych i hotelarskich - użytkownik wieczysty terenu i ruin,
- b) budowa przystani na rzece Narwi (ew. modernizacja istniejących urządzeń) zorganizowania żeglugi rzecznej oraz budowa przystani turystycznych dla spływów kajakowych - samorząd miasta i gminy oraz zainteresowane podmioty gospodarcze,
- c) planistyczne przygotowanie terenów rekreacyjnych i ich wyposażenie w niezbędne urządzenia infrastruktury, (w tym terenów letniskowych) - samorząd miasta i gminy oraz zainteresowane podmioty gospodarcze,
- d) planistyczne geodezyjne i infrastrukturalne przygotowywanie gł. w Tykocinie (stosownie do potrzeb) terenów zabudowy mieszkaniowo - usługowej ekstensywnej jednorodzinnej - samorząd miasta i gminy,
- e) tworzenie warunków do rozwoju sfery gospodarczej miasta i gminy poprzez stosowanie zagospodarowania wytwórczego i usługowego majątku trwałego gminy i skarbu państwa wg punktów tekstu studium - samorząd miasta i gminy i zainteresowane podmioty gospodarcze,
- f) przygotowanie "Alumnatu" na potrzeby hotelarskie i muzealne - parafia Rzymskokatolicka,
- g) rozbudowa lub adaptacja nowych pomieszczeń na potrzeby Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej z przeznaczeniem na teatr, sale prób orkiestry, sale gier zręcznościowych (tenis, bilard itp.) kawiarenkę internetową oraz budowa amfiteatru - samorząd miasta i gminy,
- h) *powiększenie cmentarza parafialnego w Tykocinie – parafia Rzymskokatolicka przy wsparciu samorządu miasta i gminy (przy zagospodarowaniu terenu na poszarzenie cmentarza uwzględnić jego wpływ na nieruchomości sąsiednie).*

1.2.3. W zakresie komunikacji:

- a) remonty i modernizacja dróg gminnych określonych w punkcie 7.1.4. tekstu studium - samorząd miasta i gminy,
- b) budowa nowych ulic w istniejących i projektowanych terenach zabudowy mieszkaniowo - usługowej, zagrodowej i turystyczno - wypoczynkowej - samorząd miasta i gminy,

1.2.4. W zakresie infrastruktury technicznej:

- a) rozbudowa scentralizowanych systemów zaopatrzenia gminy i miasta w wodę wg punktu 12. tekstu studium - samorząd miasta i gminy,
- b) budowa w przypadku zapotrzebowania przez mieszkańców scentralizowanego systemu zaopatrzenia gminy w gaz ziemny wg punktu 9 tekstu studium - samorząd miasta i gminy,
- c) rozbudowa i budowa scentralizowanych systemów odprowadzania i utylizacji ścieków sanitarnych wg. punktu 13 tekstu studium - samorząd miasta i gminy,
- d) modernizacja i rozbudowa systemu odbioru, gromadzenia i utylizacji odpadów stałych zgodnie z punktem 14 tekstu studium - samorząd miasta i gminy,
- e) budowa i modernizacja elementów lokalnych systemu elektroenergetycznego, związanego z bezpośrednią obsługą terenów zabudowy w zakresie SN i NN wg punktu 8 tekstu studium - samorząd miasta i gminy oraz Zakład Energetyczny Białystok - Rejon Łapy,
- f) planowanie i finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg znajdujących się na terenie gminy, dla których gmina jest zarządcą - samorząd miasta i gminy.

2. Polityka w zakresie sporządzania planów miejscowych.

- 2.1. Harmonijny rozwój miasta i gminy Tykocin, zgodny z kierunkami zagospodarowania określonymi w niniejszym studium wymagać będzie sukcesywnego sporządzania szeregu planów miejscowych i ich zmian. Będą one niezbędne dla tworzenia podstaw decyzji o warunkach zabudowy nowych terenów zwłaszcza mieszkaniowo - usługowych, turystyczno - wypoczynkowych i ewentualnie rewitalizacji już zainwestowanych. Podejmowanie decyzji o potrzebie lub konieczności sporządzenia planu przez Zarząd Miasta i Gminy a następnie Radę Miejską powinno być poprzedzone analizą i oceną skutków tej decyzji dla interesu społeczności miejsko - gminnej. Wnioski i życzenia właścicieli terenów rolnych o zmianę ich przeznaczenia na cele budowlane mogą być uwzględniane tylko wtedy, gdy są zbieżne z interesem gminy i nie spowodują późniejszych negatywnych skutków dla jej budżetu i ładu przestrzennego. Ilość wyznaczonych terenów budowlanych i ich struktura rodzajowa muszą być powiązane z faktycznymi potrzebami, oraz polityką samorządu gminnego w sferze gospodarki gruntami (np. stabilizacją cen poprzez podaż terenów komunalnych). Decyzja samorządu miejsko - gminnego o potrzebie sporządzenia planów miejscowych dotyczyć mogą w szczególności następujących sytuacji:

- a) obowiązkowo dla obszarów, na których stosownie do art. 13 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 07 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje się realizację programów, o których mowa w art. 58 ust. 1 i 59 ust. 1 w/w ustawy tj. zadań rządowych centralnych i wojewódzkich oraz samorządowych wojewódzkich i powiatowych celu publicznego. Sporządzanie planu powinno być rozpoczęte po upływie 3 miesięcy od dnia ustalenia warunków wprowadzenia zadania rządowego do planu miejscowego (tj. zawarcia stosownego porozumienia między przyszłym inwestorem a samorządem miejsko - gminnym. Sytuacja ta dotyczyć może w szczególności: dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, ponadlokalnej elektroenergetyki i telekomunikacji oraz magistralnej sieci gazowej (określonych w punkcie tekstu),
- b) sporządzenie obowiązkowe dla obszarów, na których przewiduje się lokalizację lokalnych zadań celu publicznego (z wyjątkiem lokalizowanych w istniejących pasach drogowych). Powyższy obowiązek wynikać może także w szczególności z przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych tj. gdy teren inwestycji wymaga przeznaczenia gruntów rolnych lub leśnych na cele nierolnicze i nieleśne. Dotyczyć to może lokalnych przedsięwzięć celu publicznego z zakresu: przygotowania infrastrukturalnego terenów budowlanych komunalnych mieszkaniowo - usługowych i turystyczno - wypoczynkowych oraz rewaloryzacji terenów śródmiejskich w Tykocinie, a także terenów infrastruktury technicznej i społecznej.,
- c) sporządzenie obligatoryjne planu dla obszaru strefy ochrony konserwatorskiej w m. Tykocinie - ze względu na istniejące uwarunkowanie tj. przed ustawową utratą mocy prawnej i obowiązującego miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego tego obszaru (lub kompleksowej aktualizacji planu obowiązującego) art. 7 ust. 2 pkt. 7 ustawy,
- d) nieobligatoryjne (co do przedmiotu i terminu) sporządzanie planów miejscowych dla terenów rolnych i leśnych stanowiących własność innych podmiotów niż miasto i gmina. Decyzje o potrzebie sporządzenia planu podejmuje samorząd miasta i gminy, tylko w przypadku, określonej na podstawie analizy celowości, z punktu widzenia interesu społeczności gminnej. Dotyczyć to może w szczególności terenów wnioskowanych do przeznaczenia na cele: mieszkaniowo - usługowe, wytwórczo - usługowe i turystyczno - wypoczynkowe,
- e) koszty sporządzenia planów i ich zmian dotyczących zadań celu publicznego , normuje art. 14 w/w ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

3. Polityka w zakresie gospodarki nieruchomościami gminy.

3.1. Racjonalna i aktywna gospodarka gruntami w zakresie tworzenia i zbywania zasobów nieruchomości komunalnych gminy sprzyjać powinna w szczególności:

- a) tworzeniu zasobów nieruchomości komunalnych dla ułatwienia realizacji ponadlokalnych i lokalnych przedsięwzięć publicznych określonych w art. 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym - jako tereny bezpośrednio pod inwestycje. Tereny te powinny być w miarę możliwości pozyskiwane do zasobów ze stosownym wyprzedzeniem w stosunku do fizycznego rozpoczęcia inwestycji. Dotyczyć to powinno w szczególności terenów komunikacji oraz infrastruktury technicznej i społecznej,
- b) tworzeniu lub utrzymywaniu zasobów j.w. dla regulowania zobowiązań miasta i gminy określonych w art. 36 ust. 1 pkt. 3 ustawy j.w. - wynikających z wyznaczenia w planach miejscowych w/w przedsięwzięć celu publicznego na gruntach innych niż komunalne i skarbu państwa,
- c) utrzymywaniu i tworzeniu zasobów gruntów komunalnych, na potrzeby rozwoju mieszkalnictwa, w tym komunalnego w Tykocinie oraz rozwoju zabudowy letniskowej, innej rekreacyjnej, turystycznej i obsługi komunikacji,
- d) kształtowaniu racjonalnych cen na tereny budowlane w mieście i gminie, poprzez zaspokajanie popytu na nie poprzez podaż stosownie przygotowanych infrastrukturalnie gruntów komunalnych,
- e) kształtowaniu pożądanego społecznie programu usług, komercyjnych, poprzez stosowanie w przetargach na zakup lub dzierżawę nieruchomości komunalnych, stosownych warunków ich zabudowy i zagospodarowania,
- f) wzbogacaniu budżetu gminy i miasta, poprzez zbywanie po korzystnych cenach w trybie przetargów publicznych przygotowanych planistycznie, geodezyjnie i infrastrukturalnie gruntów komunalnych na cele działalności komercyjnej i rekreacji indywidualnej.

3.2. Gospodarka zasobami nieruchomości komunalnych na zasadach

określonych w punkcie 3.1. obejmować powinna głównie:

- a) precyzyjne ewidencjonowanie zasobów nieruchomości i określanie ich wartości wg. Przepisów działu IV rozdziału 1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- b) planowanie, tworzenie i zbywanie zasobów nieruchomości w układzie wieloletnim i rocznym - w ścisłym powiązaniu z: ustaleniami niniejszego studium, zamierzeniami sporządzania planów miejscowych, prowadzenia przedsięwzięć inwestycyjnych i badania rynku nieruchomości, a przede wszystkim stosownie do możliwości budżetu gminy,
- c) badanie rynku nieruchomości, w tym zwłaszcza popytu na różne rodzaje nieruchomości, obrotu nieruchomościami prywatnymi oraz struktury i trendy w kształtowaniu się cen na podstawie danych określonych w art. 155 w/w ustawy o gospodarce nieruchomościami.

3. Współpraca władz samorządowych miasta i gminy Tykocin z administracją rządową i samorządową wojewódzką, powiatową i gmin sąsiadujących.

Harmonijna współpraca i koordynacja zamierzeń i działań władz gminy i miasta z administracją j.w. jest jednym z podstawowych warunków realizacji części celów rozwoju społeczno - gospodarczego i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a dotyczyć w szczególności powinna: infrastruktury technicznej i komunalnej, rekreacji i wykorzystania majątku trwałego. Realizowana ona winna być w szczególności poprzez:

- a) świadczenie na rzecz miasta i gminy usług ponadpodstawowych - (wojewódzkich i powiatowych) w sferze infrastruktury społecznej; w mieście Białymstoku z zakresu: ochrony zdrowia, opieki socjalnej, administracji publicznej, finansów, szkolnictwa średniego, nauki i szkolnictwa wyższego, kultury sportu itp.,
- b) utrzymanie spójnych przestrzennie korytarzy i ciągów infrastruktury: elektroenergetycznej, gazowniczej, telekomunikacyjnej i wodociągowej między sąsiadującymi gminami,
- c) utrzymanie ciągłości międzygminnych korytarzy ekologicznych (dolin rzek i kompleksów leśnych) oraz systemów melioracyjnych,

- d) koordynacja rozwoju systemów kanalizacyjnych w układach zlewniowych,
- e) koordynację przedsięwzięć modernizacyjnych i konserwacyjnych dotyczących dróg gminnych,
- f) spójne projektowanie i realizowanie systemów infrastruktury technicznej w obszarach stykowych gmin z uwzględnieniem wspólnego korzystania z niektórych urządzeń, co dotyczyć może zwłaszcza gazownictwa, wodociągów i kanalizacji sanitarnej,
- g) wykorzystanie urządzeń rekreacyjnych i walorów przyrodniczych i kulturowych miasta i gminy Tykocin na potrzeby wypoczynku codziennego i świątecznego oraz wypoczynku pobytowego i turystyki mieszkańców aglomeracji białostockiej, a miasta Białegostoku w szczególności,
- h) koordynacja lokalizacji urządzeń obsługi turystyki i komunikacji w tym na obrzeżach dróg krajowych w sąsiadujących gminach, dla uniknięcia nadmiernego ich zagęszczenia na niektórych obszarach i uzyskania równomiernego rozmieszczenia,
- i) zapewnienie odpowiednich rezerw terenowych oraz planistycznego przygotowania terenów dla potrzeb zadań celu publicznego: centralnych i wojewódzkich, rządowych oraz wojewódzkich i powiatowych samorządowych. Dotyczyć to może i powinno w szczególności ewentualnej projektowanej drogi ekspresowej na bazie wojewódzkiej, w tym zachodniego obejścia m. Tykocina, magistralnych urządzeń gazowniczych itp.

Przygotowała do publikacji: Barbara Zachowicz